

Univerzita Karlova
Filozofická Fakulta
Ústav Světových Dějin

Diplomová práce
Bc. Rebeka Laučíková

**Earl a jeho králi: vyobrazení rodu Godwinovců v dobových
prameňoch**

**Earl and his kings: representation of Godwinsons in primal
sources**

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa rada pod'akovala vedúcemu predloženej diplomovej práce, pánovi docentovi Václavovi Drškovi, za mojej práci venovaný čas a za podnetné odborné rady a pripomienky k predkladanému textu.

Prehlásenie

Prehlasujem, že som svoju diplomovú prácu písala samostne a to výhradne s použitím riadne citovaných prameňov a literatúry. Uvedený text tiež nebol využitý počas iného vysokoškolského štúdia či na získanie iného titulu.

V Bratislave dňa 21.7. 2018

Rebeka Laučíková

.....

Abstrakt

V čase od začiatku vlády Knuta Veľkého v Anglicku (1016) do slávneho dobytia Britských ostrovov normanským vojvodom Viliamom Dobyvateľom (1066) sa v anglických dobových dokumentoch často objavujú mená členov rodu Godwinovcov. Aj napriek tomu, že je v prameňoch tento rod spájaný s mnohými kľúčovými politickými či vojenskými udalosťami prvej polovice 11. storočia, ich význam býva často v modernej historiografii opomínaný či degradovaný na úkor „pronormanských“ teórií, obhajujúcich právo Viliama Dobyvateľa na anglický trón. Cieľom predloženej diplomovej práce je predložiť čitateľovi komplexnú a objektívnu predstavu o tom ako, a za akých okolností sa Godwinovcom podarilo nadobudnúť svoje postavenie a zároveň poukázať na ich nezanedbateľný význam v dejinách „prednormanského“ Anglicka.

Kľúčové slová

Anglicko, Normandia, Godwin, Eduard Vyznávateľ, Viliam Dobyvateľ, Harold II., Anglosaská kronika

Abstract

We can find many records concerning the Godwine family in primary sources of the period in between the reign of Knut the Great (1066) and William the Conqueror's famous conquest of British Isles (1066). Even though authors of the primal sources mention this noble house in connection with key political and war events of 11th. century, significance of Godwinson's is usually suppressed at the expense of contemporary "pro-norman" theories, which are defending William the Conqueror's rights to anglo-saxon throne. Main purpose of submitted diploma thesis is to introduce reader to complex and truthfull image of how and why did Godwinson's became as powerfull as they were, and to show their influence and importance in history of "pre-norman" England.

Key words

England, Normandy, Godwine, Edward the Confessor, William the Conqueror, Harold II., Anglo-saxon chronicle

OBSAH

1. ÚVOD.....	7
1.2 Anglosaské pramene	14
1.2.1. Vita ÆEdwardi Regis.....	14
1.2.2. Anglosaská kronika.....	15
1.2.3. Encomium Emmae Reginae	18
1.2.4. Chronikon ex Chronicis Jána z Worcestru	18
1.3. Normanské Pramene	19
1.3.1 Gesta Normannorum Ducum.....	19
1.3.2 Gesta Guillelmi	21
1.3.3 Tapiséria z Bayeux.....	23
1.4. Legálne pramene.....	24
2. BRITSKÉ OSTROVY V PRVEJ POLOVICI 11. STOROČIA.....	26
3. POD NADVLÁDOU VIKINGOV	39
4. NÁVRAT EDUARDA VYZNÁVAČA	56
5. KRÍZOVÉ ROKY 1051-52.....	73
6. HAROLD GODWINSON	91
7. ZÁVER	112
Bibliografia	122

1. ÚVOD

Tému tejto práce nazvanej „Earl a jeho králi: vyobrazenie rodu Godwinovcov v dobových prameňoch“ sme si zvolili z viacerých dôvodov. Prvý je spätý s obmedzenou publikáciou k tejto problematike. Obdobie prerodu anglosaskej spoločnosti na anglonormandskú sa stalo terčom mnohých výskumov, no hlavným „hrdinom“ týchto prác býva prevažne Viliam Dobyvateľ. Anglosaskej perspektíve tohto konfliktu sa venuje málokto, nakoľko pramenná základňa, z ktorej by sa dali čerpať potrebné informácie, je obmedzená. Z obdobia 1014 - 1066, kedy Godwinovci pôsobili na Britských ostrovoch, sa nám zachovalo iba málo v Anglicku písaných dobových prameňov. Práve preto sa často stáva, že sa historici spoliehajú skôr na neskoršie pramene, a to buď z obdobia vlády Viliama Dobyvateľa, alebo na kontinentálnu tvorbu, ktorá sa k tematike roku 1066 tiež vyjadruje. Tieto však bývajú ovplyvnené vládnu propagandou Viliama Dobyvateľa. Aj napriek tomu, že sa niekoľkí historici rozhodli venovať práve Godwinovcom a priblížiť ich konanie a podiel na konflikte z roku 1066, ich prílišné využívanie kontinentálnych naratívnych prameňov spôsobuje, že naďalej existuje viacero oblastí výskumu, ktoré je možné za pomoci podrobného štúdia anglosaských prameňov interpretovať odlišne.

Ďalším dôvodom, prečo je táto práca podstatná, je jej snaha priblížiť problematiku, ktorá je neznáma nielen v domácom prostredí autorky. Už spomenutá bitka pri Hastingsse a víťazstvo Normanov v Anglicku v roku 1066 spôsobilo zatienie rodu Godwinovcov. Ich činnosť na anglickom kráľovskom dvore je však pre toto obdobie kľúčová, nakoľko boli súčasťou najvyšších kruhov panovníkov ako boli Knut Veľký či Eduard Vyznávateľ. Ich politické a mocenské postavenie je taktiež pozoruhodné najmä z pohľadu nadobúdania majetkov a fungovania vzťahov medzi šľachtou a panovníkom v Anglicku v prvej polovici 11. storočia. Oba tieto aspekty sú pre mnohých čitateľov neznáme a z nášho pohľadu predstavujú významnú časť anglických dejín, ktorá by nemala ostávať opomenutá.

Metodologicky sme sa s ohľadom na čitateľa rozhodli využiť čisto chronologický postup pri písaní. Javí sa nám ako ľahšie uchopiteľný a zároveň sa v texte

písanom chronologicky jednoduchšie orientuje. Niekoľkokrát však porovnávame udalosti, ktoré sa neodohrávajú v rovnakom čase, čím sa text mierne komplikuje. V týchto prípadoch sme sa snažili čitateľovi uľahčiť orientáciu v texte odkazmi na konkrétne pasáže, kde sa daným témam venujeme podrobnejšie a zároveň nevynechávame ani ich časové zaradenie.

Pri interpretácii pôsobenia rodu Godwinovcov na anglickom kráľovskom dvore je možné využívať dve cesty. Autor sa môže zamerať na úradné listiny a záznamy v Domesday Book, na základe ktorých môže rekonštruovať povahu kráľovských grantov¹ v období prvej polovice 11. storočia v Anglicku počas vlády Knuta Veľkého, či Eduarda Vyznávača. Interpretáciou tohto druhu prameňov je možné zistiť, či v prípade Godwinovcov išlo o netradičné postupy vymykajúce sa iným prípadom kráľovských grantov, čo by naznačovalo ich výnimočné postavenie na kráľovskom dvore, alebo práve naopak, tieto listiny iba potvrdzujú grantovú tradíciu na Britských ostrovoch a tým pádom protirečia normanským naratívnym prameňom.

Interpretácia naratívnych prameňov predstavuje druhú cestu pri výskume rodu Godwinovcov. V tomto prípade je z dôvodu nedostatku dobových anglosaských prameňov potrebné využívať aj kontinentálnych autorov z oblasti Normandie a neskoršie anglické pramene z obdobia 12. storočia, kedy boli autori ovplyvnení normandskou ostrovnou propagandou.

V práci využívame kombináciu legálnych a naratívnych prameňov, čo z nášho uhla pohľadu zabezpečuje komplexný náhľad na postavenie Godwinovcov nielen z perspektívy dobových kronikárov, ktorí s nimi často dochádzali do kontaktu, ale aj z perspektívy ich reálneho postavenia v krajine, ktoré vidíme až na základe zachovaných listín.

Zvolené časové obdobie tejto práce je ohraničené prvou písomnou zmienkou o predkoch eponymného zakladateľa rodu Godwinovcov (1006, Wulfnoth) a úmrtím anglického kráľa Harolda II. Godwinsona (september 1066). Keďže sa téma zaoberá vzťahom Godwinovcov s panovníkmi, ktorým slúžili, rozhodli sme sa podrobne venovať obdobiu do smrti Eduarda Vyznávača (január 1066). Po

¹ V diplomovej práci používame pojem grant v prípade, keď panovník venoval kus pôdy do správy earlom. Nešlo totiž o dedičné právo na dané územie. Vždy bolo iba v správe earla a vo vlastníctve panovníka.

Eduardovej smrti totiž dochádza k zmene statusu jeho najbližšieho spolupracovníka Harolda Godwinsona, ktorý sa stáva anglickým panovníkom. Informácie o jeho vláde však nepovažujeme pre tému tejto práce za kľúčové, preto sa im venujeme iba okrajovo.

Ako sme už vyššie spomenuli, text je písaný chronologicky, na základe čoho je aj rozdelený na niekoľko kapitol, pričom prvá do textu časovo nezapadá. Ide o kapitolu približujúcu čitateľovi štruktúru anglickej šľachty v prvej polovici 11. storočia, jej majetkové zázemie a postavenie voči panovníkovi. Pri tejto štúdií sme sa zameriavali predovšetkým na využívanie zákonníkov a zachovaných listín, ktoré potvrdzujú zákony na praktickej úrovni. Text práce sa celkovo sústreďí na popis vzťahu medzi šľachtickým rodom a panovníkmi, preto je toto uvedenie do problematiky pre pochopenie celkového zámeru práce zásadné.

V druhej kapitole sa venujeme postaveniu Godwina na anglickom dvore medzi rokmi 1009, kedy bol z krajiny vyhnaný do exilu jeho otec Wulfnoth, až do roku 1042, kedy bol korunovaný Eduard Vyznávač. Dalo by sa teda povedať, že ide o kapitolu venujúcu sa prevažne anglo-škandinávskemu obdobiu. Okrem toho, že ide o obdobie, kedy Godwine získava titul earl a správu kráľovských území, stáva sa aktívnym aj v zahraničnej a domácej politike, čo z neho formuje najvýznamnejšieho earla v krajine. Využívame pri tom prevažne Anglosaskú kroniku, ktorá podáva ucelené svedectvo o politickej situácii na Britských ostrovoch v tej dobe. Okrem naratívnych prameňov využívame aj legálne pramene, a to predovšetkým závet Aethelstana aethelinga, na základe ktorého vieme rekonštruovať Godwinovo postavenie v krajine ešte v období, kedy sa v iných prameňoch neobjavuje.

Tretia kapitola sa na začiatku venuje životu Eduarda Vyznávača v normandskom exile (1017-1040), jeho právu na anglický trón a tomu, v akom rozsahu spolupracoval s normandským vojvodským dvorom. Informácie o ňom čerpáme prevažne z normandských prameňov, ktoré však patria do skupiny prameňov propagujúcich Viliamovu vládu, treba preto k ich interpretácii pristupovať opatrne a so zreteľom na dobovú situáciu. Následne chronologicky nadväzujeme na dianie z druhej kapitoly a na základe anglosaských naračných prameňov sa snažíme interpretovať okolnosti, za ktorých sa Eduardovi podarilo znovu získať anglickú

korunu pre pôvodnú wessexkú dynastiu. Pravdaže sa nevyhýbame ani Godwinovi a jeho postaveniu v čase Eduardovej korunovácie. Posledná časť tejto kapitoly sa venuje práve ich spolupráci v rokoch 1042 - 1050, ktoré boli pre Godwina kľúčové.

Vo štvrtej kapitole nadväzujeme na druhú polovicu dvadsaťročnej Eduardovej vlády, ktorú sme popisovali v tretej kapitole. Toto obdobie začalo konfliktom s dovtedy neohroziteľnými Godwinovcami. Ich postavenie sa otriaslo v základoch po tom, ako ich Eduard v roku 1051 vyhostil do exilu. Okolnosti, za ktorých k ich vyhosteniu došlo sa snažíme kriticky interpretovať na základe komparácie viacerých pramenných záznamov, a to nielen naratívnych anglických, ale aj írskych či waleských. Výpovede z dobových prameňov opierame aj o vtedajšie politické dianie, povýšenie londýnskeho biskupa Roberta zo Jumiege do pozície canterburského arcibiskupa a odvtedy sa kontinuálne zhoršujúci vzťah Eduarda a earla Godwina.

V poslednej, piatej kapitole sa zameriavame predovšetkým na interpretáciu normandských prameňov, čo sme v predošlých kapitolách nerobili. Hlavnou témou tejto kapitoly je Harold Godwinson a jeho návšteva Normandie v roku 1064. Absencia informácií o Haroldovom stretnutí s Viliamom Dobyvateľom v anglosaskej kronike, či akomkoľvek inom dobovom anglickom prameni nás privádza k prameňom normanským. Možné interpretácie tohto stretnutia zaberajú jadro piatej kapitoly, pretože ide o kľúčovú udalosť v otázke zmeny dynastie v roku 1066 a celkovo v otázke Haroldovho práva na trón po smrti Eduarda Vyznávača. Zmena vedenia Godwinovského „impéria“ má pre náš výskum taktiež veľký význam. Dokazuje nielen totiž, že politika Godwina a Harolda sa vo viacerých aspektoch odlišovala, ale aj to, že Godwinovci v Anglicku predstavovali jediný rod schopný spravovať rozsiahle územia.

Pred tým, ako sa budeme podrobne venovať využitej literatúre, je potrebné podotknúť niekoľko skutočností pre vyvarovanie sa možným nedorozumeniam počas čítania textu. Všetky cudzojazyčné mená historických postáv (panovníci, šľachta, kronikári etc.) sú v hlavnom texte uvádzané v slovenskom prepise. V poznámkovom aparáte však uvádzame mená kronikárov v tvare uvedenom v citovanej publikácii. V práci sa tak objavuje Viliam z Malmsbury aj vo forme

Viliam of Malmesbury. Pripúšťame, že tento spôsob môže vyvolať pocit nesúladnosti textu, no sme zástancami jednotvárnosti mien v texte, preto sme mená kronikárov dali do súladu s menami historických postáv.

Ďalšou spornou súčasťou historikovej práce je používanie pojmov. Keď ide o interpretáciu dobových prameňov, predovšetkým v prípadoch ako je tento, kedy využívame pramene písané v anglosasštine aj v latinčine a zároveň pramene z oblastí s rôznym politickým pozadím, je potrebné zosúladiť pojmy tak, aby korešpondovali s politickým a spoločenským stavom na Britských ostrovoch aj v Normandii. Pojem šľachta používame v súlade so stavom anglickej spoločnosti na začiatku 11. storočia, kedy v tejto oblasti ešte nemôžeme hovoriť o feudalizme v rovnakej forme ako v oblasti Francúzska. Vybrali sme však tento pojem, aby v prípadoch, kde hovoríme o Anglicku a Normandii bolo jasné, že muži ktorých spomíname mali v krajine rovnakú pozíciu.

Väčšina historických udalostí, o ktorých pojednávame v tejto diplomovej práci sa odohráva v oblasti Britských ostrovov, pre túto oblasť používame aj pojem Anglické kráľovstvo, nikdy však v rovnakom zmysle ako je používaný moderný názov Anglicko. Prívlastok angloškandinávsky využívame hlavne pri popisovaní obdobia medzi rokmi 1017 - 1041, kedy na Britských ostrovoch vládli králi z dánskej dynastie, počnúc Knutom Veľkým a končiac Haroldom Harefootom. V neposlednom rade chceme objasniť aj pojem anglosaský, ktorý používame v súvislosti so starou wessexskou dynastiou v období pred korunováciou Knuta Veľkého a pri referenciách na kultúru, ktorá bola v tom období typická pre Britské ostrovy.

Sekundárnej literatúry, ktorá by sa aspoň okrajovo venovala téme našej diplomovej práce je možné nájsť množstvo. Väčšina literatúry, ktorá sa zaoberá Godwinovcami, či prerodom anglosaskej spoločnosti na anglonormandskú, bola písaná koncom 19. storočia a v druhej polovici 20. storočia. Publikácie, ktoré sa týkajú tejto tematiky je možné rozdeliť do dvoch hlavných skupín. Tie z 19. storočia boli písané s dôrazom na „anglosaské dedičstvo“ a ich základom bolo obdobie konca „anglosaskej“ dynastie a začiatoky normandského vplyvu na Britských ostrovoch. Niektorí historici vinili z pádu wessexkej dynastie (1066) Godwinovcov, iní zase Harolda Godwinsona oslavovali ako posledného

anglosaského kráľa. Práce vydané v druhej polovici 20. storočia sa zase vyznačujú prowiliamovskou rétorikou. Autori sa opierali najčastejšie o normandské pramene a tematicky sa sústreďovali prevažne na Haroldovu návštevu v Normandii v roku 1065. Monografie s triezvym, neskresleným pohľadom na dianie na Britských ostrovoch v prvej polovici 11. storočia, ktoré sú postavené na kritickom spracovaní celej škály pramennej základne, sa objavili až v posledných dvoch desaťročiach.

Vráťme sa však k základnej literatúre. Obdobie včasného stredoveku v Anglicku je spracované v množstve monografií a syntéz. My sme sa opierali, podľa nášho názoru, o zatiaľ neprekonanú monografiu Franka Stentona, „*Anglo-saxon England*“.² Stentonova monografia predstavuje jednu z najpodrobnejších štúdií anglosaskej kultúry, politiky a vôbec spoločnosti, ktoré máme dnes k dispozícii. Na podobnej báze je písaná aj monografia Petra Blair Huntera, „*An Introduction to Anglo-saxon England*“.³ Hunter sa snaží vykresľovať anglosaskú spoločnosť skôr na základe archeologických nálezov a hmotných prameňov, čo pre čitateľa predstavuje novú perspektívu, avšak v prípade nášho výskumu ide síce o obohacujúcu no príliš povrchnú publikáciu. Pre lepšie pochopenie doby je pre výskum v tematike vzťahu Godwinovcov a anglických panovníkov potrebné využiť aj monografie Franka Barlowa, „*Edward the Confessor*“ a „*The Feudal Kingdom of England 1042-1216*“,⁴ či eseje Jamesa Campbella, „*Essays in Anglo Saxon History*“.⁵

Pôsobeniu Godwinovcov na anglickom kráľovskom dvore sa venujú tri základné monografie. Frank Barlow je autorom vôbec prvej rozsiahlej publikácie „*The Godwins, rise and fall of a noble dynasty*“,⁶ v ktorej sa venuje pôsobeniu rodu Godwinovcov na anglickom kráľovskom dvore, od prvej zmienky o Wulfnthovi Cildvi až po smrť Harolda II.. V porovnaní s mladšími monografiami venujúcimi sa práve Godwinovcom, je Barlowov počín o čosi povrchnejší, preto sme ho využívali iba minimálne. Ian Walker, vydal svoju publikáciu, *Harold the last*

² STENTON, Frank M.. *Anglo- Saxon England*. Oxford: Oxford University Press, 2001.

³ BLAIR HUNTER, Peter.. *An Introduction to Anglo-saxon England*. Cambridge: Cambridge University Press, 1966.

⁴ BARLOW, Frank. *Edward the Confessor*. Berkeley: University of California Press, 1984; BARLOW, Frank. *The Feudal Kingdom of England 1042-1216*. London: Routledge, 2014.

⁵ CAMPBELL, James. *Essays in Anglo Saxon History*. London: The Hambledon press, 1986.

⁶ BARLOW, Frank. *The Godwins: rise and fall of a noble dynasty*. London: Routledge, 2002.

anglo-saxon king,⁷ v roku 2000. Autor využil pri práci celú škálu prameňov, no pri jej štúdiu sa stretávame s viacerými prameňmi nepodloženými teóriami. V roku 2005 vyšla ďalšia publikácia, tentokrát písaná precíznejšie. Peter Rex taktiež využíva anglosaské aj normandské pramene, podobne ako Walker, no jeho monografia, *Harold II.- the doomed saxon king*,⁸ predstavuje kvalitne spracovaný text, o ktorý je možné sa z veľkej časti opierať. Autor pri písaní využíval širokú pramennú základňu, čo pre nás bolo pri písaní veľmi podnetné.

Štúdií a článkov vyšlo k tejto téme tiež viacero. Väčšina z nich však vychádzala v 20. storočí. Dalo by sa povedať, že až na dve monografie, ktoré sme už vyššie spomenuli, sa o tému prestali dnes aktívni historici zaujímať. Väčšina publikovaných štúdií sa zaoberá anglo-normandským zápolením, pričom celkovo postavenie Godwinovcov na anglickom kráľovskom dvore, či ich vzťah s panovníkom žiadna z nich nerozoberá. Najvýznamnejšia je predovšetkým séria štúdií, vydaných v *The English Historical Review* v priebehu 50-70. rokov, prostredníctvom ktorej viedli autori Douglas, John a Oleson podnetnú výmenu názorov týkajúcu sa práva Viliama Dobyvateľa na anglický trón.⁹

Okrem „*The English Historical Review*“, publikovali niekoľko hodnotných štúdií aj v zborníku vydávanom „The Royal Historical Society“, „*Transactions of the Royal Historical Society*“, jedná sa predovšetkým o priblíženie vzťahov medzi Anglickom a Flámskom¹⁰, či pôvod rodu Godwinovcov.¹¹ Veľký prínos pre štúdium anglo-normandských vzťahov v prvej polovici 11. storočia má aj zborník, každoročne vydávaný pri príležitosti konania sa „The Bettle Conference“- „*Anglo-Norman Studies*“.

⁷ WALKER, Ian. *Harold the last anglo-saxon king*. Thrupp: Wrens Park Publishing, 2000.

⁸ REX, Peter. *Harold II.- the doomed saxon king*. Tempus, 2005.

⁹ DOUGLAS, David C.. Edward the Confessor, duke William of Normandy, and the English Succession. In: *English Historical Review*, 1953, roč. 68, č. 269, s. 526-545; JOHN, Eric. Edward the Confessor and the Norman succession. In: *The English historical review*, 1997, r. 94, č. 371, s. 241-267; OLESON, T. J. Edward the Confessor's Promise of the Throne to Duke William of Normandy. In: *The English Historical Review*, 1957, roč. 72, č. 283, s. 221-228.

¹⁰ GRIERSON, Philip. The Relations between England and Flanders before the Norman Conquest. In: *Transactions of the Royal Historical Society*, 1941, v. 23, s. 71-112.

¹¹ ANSCOMBE, Alfred. The Pedigree of Earl Godwin. In: *Transactions of the Royal Historical Society*, 1913, v. 7, s. 129-150.

1.2 Anglosaské pramene

1.2.1. Vita Æwardi Regis

Celým názvom „*Vita Æwardi Regis qui apud Westmonasterium Requiescit*“¹² je jeden z dvoch najvýznamnejších dobových anglosaských prameňov, ktorý je využívaný pri riešení problematiky vzťahu Godwinovcov a Eduarda Vyznávača na anglickom dvore. Ide o dokument napísaný približne v roku 1067. Originál sa však nezachoval. Najstaršia kópia, približne z roku 1100, je stále dostupná v archívoch Britskej národnej knižnice. V tejto práci sme využili najnovšiu prekladovú verziu, ktorej editorom bol Frank Barlow a vyšla v roku 1992.¹³

Autorom *Vita Æwardi* bol neznámy klerik pochádzajúci pravdepodobne z Flámska.¹⁴ V texte sa totiž nachádza množstvo slov, ktoré zodpovedali germanizovanej latinčine v tej dobe používanej na kontinente. Kronika však nebola napísaná vo Flámsku. Jej autor bol podľa všetkého blízkym priateľom kráľovnej Edity, ktorá iniciovala jej spísanie a bola taktiež patrónkou jej autora. Domnievame sa preto spolu s viacerými bádateľmi, že autor žil dlhodobo na anglickom dvore a bol dostatočne informovaný nielen o živote kráľa Eduarda, ale aj o Editinej rodine.¹⁵

Vita Aedwardy je dvojdielny naratívny prameň, ktorého prvá časť zachytáva dianie v anglickom kráľovstve pred bitkou pri Hastingsse (1066). Aj napriek názvu, ktorý naznačuje, že by malo ísť o biografiu kráľa Eduarda, pojednáva tento dokument predovšetkým o činoch Editinho otca Godwina a jej dvoch bratov Harolda a Tostiga. Eduardovým životom sa zaoberá až druhý diel, ktorý je však na rozdiel od prvého, hagiografickým dielom opisujúcim Eduardove zázračné schopnosti a jeho nadpozemské skutky, o ktoré sa neskôr opierali všetci tí, ktorí tvrdili, že bol svätcom.¹⁶

Tento prameň bol podľa všetkého spísaný na počesť Editiných bratov a manžela, ktorí krátko pred začiatkom písania kroniky zahynuli. Autor si bol iste blízky

¹²BARLOW, Frank. *The Life of King Edward who Rests at Westminster Attributed to a Monk of Saint-Bertin* (2nd ed.). Oxford Carendon press, 1992, s. 256. ďalej len *The Life of King Edward*.

¹³ Tamže, s. xxi.

¹⁴ Ian Walker predpokladá, že autorom kroniky bol Goscelin zo St. Bertinu. WALKER, Ian W.. *Harold the last anglo-saxon king*, s. xxv.

¹⁵ *The life of king Edward*, s. xxix.

¹⁶ Tamže, s. xxix.

s rodinou Godwinovcov, a preto sú predpoklady na skreslenie udalostí v prospech tohto rodu v otázkach mocenského postavenia a ich vzťahu s panovníkom na mieste. Mnoho historikov sa k tejto kronike stavia kriticky a s odstupom, no po jej bližšom porovnaní s ďalšími dobovými záznamami, zisťujeme, že informácie, ktoré podáva sa s nimi často zhodujú.¹⁷

Vita Aedwardy je prameň, ktorý sme využívali predovšetkým kvôli jeho obsiahlemu popisu aktivít earla Godwina a jeho synov. Autor neopisuje iba politické dianie, ktorého boli súčasťou, ale sústreďuje sa aj na ich osobnostné profily, vykreslenie ich vzťahu s kráľom a podobne. Autorove náhľady na niektoré udalosti prinášajú úplne nový pohľad na viaceré problematické pasáže dejín rodu Godwinovcov.

Ako príklad môžeme použiť spor z roku 1051. Zatiaľ čo dobová Anglosaská kronika za spúšťač konfliktu medzi Godwinom a Eduardom Vyznávačom považovala ozbrojený boj v Doveri (1051), *Vita Aedwardy* z prekvapivého vyvrcholenia tohto sporu obviňuje arcibiskupa z Canterbury, ktorý podľa autora chcel earla Godwina pozbaviť významnej pozície po boku Eduarda Vyznávača. Mohli by sme sa domnievať, že odlišnosť v interpretácii sporu mohla prameniť z toho, že bola *Vita* písaná známym kráľovnej Edity, a ten preto schválne pozmenil svoju výpoveď, aby tak Godwinovcov vyobrazili v lepšom svetle. Informácie pochádzajúce z iných dobových prameňov o dianí, ktoré nasledovalo po ich návrate z exilu však potvrdzujú výpoveď autora *Vita*, preto sa domnievame, že ide o dôveryhodný text, ktorý treba interpretovať vždy so zreteľom na dobové dianie.

1.2.2. Anglosaská kronika¹⁸

Tento prameň je kolekciou análov písaných v starej angličtine (anglosaský jazyk), opisujúci históriu Anglosasov. Originálne spisy boli napísané koncom 9. storočia, pravdepodobne vo Wessex, počas vlády Alfréda Veľkého. Dodnes existuje deväť odlišných verzií tejto kroniky.¹⁹ Pôvodná verzia, napísaná v 9.

¹⁷ Tamže, s. xix.

¹⁸ DOUGLAS, David C.. *English Historical Documents* vols. 1-2, 1042-1164. London: Eyre & Spottiswoode, 1968. s. xx-xxi. Ďalej len ASC.

¹⁹ A – Winchesterská kronika, B – Abingdonská kronika I., C – Abingdonská kronika II., D – Worcesterická kronika, E – Kronika z Peterborough, F – dvojazyčný Canterburský Epitom, G/ A² kópia Winchesterskej kroniky, H – Cottonská časť, I – Kronika Veľkonočného stola.

storočí, bola totižto rozdistribuovaná do viacerých dôležitých kláštorov na Britských ostrovoch, kde ich postupne miestni kronikári dopĺňali. Jedna z kroník bola dokonca dopisovaná ešte v roku 1154. Prvá moderná edícia bola vydaná už v 17. storočí, Edmundom Gibsonom. Odvtedy bola kronika vydávaná nie v celku, ale po častiach. Zväčša išlo iba o texty častí A alebo E, pričom moderné prerozdelenie kroniky podľa písmen sa zaviedlo v roku 1861 v edícii Benjamina Thropa. Pri práci sme primárne využívali časti kroniky uvedené v edícii „*English Historical Documents*“ vols. I-II., ktorých editormi boli D. Whitelock a D. Douglas. Konkrétne sme sa opierali o tri zo zachovaných častí: C - Abingdonská kronika, D - Worcestereská a E - kronika z Peterborough.

Kronika bola spísaná vo forme análov a rozdelená podľa rokov. Najstaršie spomínané udalosti sú datované až do roku 60 pred Kristom. Spojením všetkých verzií vznikla jedna z najvýznamnejších zachovaných kroník, zachytávajúca najdôležitejšie udalosti včasnostredovekého Anglicka, tzv. „*Anglosaská kronika*“. Významným aspektom Anglosaskej kroniky je, že jej autori nepodávajú vždy jednostranné interpretácie. Výpovede kronikárov záviseli od oblasti, v ktorej písali a často aj od toho, či konkrétny kronikár považoval udalosti, ktoré popisoval za dôležité.²⁰

Každá z verzií kroniky má svoj špecifický názor na politické dianie v krajine vždy podľa toho, kto ju písal a kde. Verzia C je medzi historikmi známa svojím protigodwinovským a proeduardovským postojom, zatiaľ čo verzia E je vykresľovaná ako progodwinovská a verzia D je považovaná za neutrálnu.²¹ Tieto ustálené názory sa však dajú po pozornejšom preštudovaní jednotlivých prameňov a ich výpovedí o konkrétnych udalostiach spochybníť. Verzia C, ktorá by mala byť naladená proti Haroldovej rodine, častokrát zvýrazňuje jej silu a postavenie v kráľovstve. Napríklad to, akým spôsobom Harold pochoval svojho zavraždeného bratranca v roku 1049.²² Kronika taktiež nevyužíva príležitosť vykresliť Godwinovcov v zlom svetle počas krízy v roku 1051, ktorú spomína iba zľahka, ale ich návrat na Britské ostrovy opisuje do detailu a s veľkou pompou.²³ Verzia E je považovaná za godwinovskú propagandu, predovšetkým kvôli

²⁰ ASC, s. xix-xxii.

²¹ WALKER, s.xxiv.

²² ASC, s. 118.

²³ Tamže, s. 126-128.

precíznemu opisu udalostí z rokov 1051 - 52. Treba si však uvedomiť, že bola písaná v blízkosti týchto udalostí a pravdepodobne sa práve preto kronikár snažil udalosti priblížiť čo najdetailnejšie.²⁴ Nakoniec aj zaradenie verzie D do skupiny neutrálnych prameňov sa dá spochybníť. Vyjadrenie, „*Harold náš kráľ...*“,²⁵ ktoré celkom presne vykresľuje kronikárov vzťah ku kráľovi, sa nachádza iba v tejto verzii, nikde inde.²⁶ Jednoznačné zaradenie prameňov na „pro a protigodwinovské“ je preto veľmi zložité a vo veľa prípadoch môže byť zavádzajúce. Preto je podľa nás potrebné každý z prameňov preskúmať pri práci znovu a dovedajšie výskumy využívať ako oporu, nie však ako mantinely vytyčujúce smerovanie bádania.

Otázke Haroldovej návštevy Normandie v roku 1064 sa nevenuje ani jeden z kronikárov. Rok 1064 je vo verziách C, D a E dokonca úplne vynechaný.²⁷

Najdôležitejšími interpretáciami problematiky Eduardových úmyslov ohľadom nástupníctva na anglický trón, sú časti kroník písané v rokoch 1065 a 1066. Tu kronikári vykresľujú Haroldovu korunováciu a jeho nástup na anglický trón, ako Eduardov pôvodný zámer.

Verzie C a D v posledných odsekoch z roku 1065 hovorí: „...*a slávny Eduard, ochraňujúci svoju domovinu, vlasť a všetko v nej, až kým znenazdajky prišla trpká smrť, odnášajúca tak drahého pána zo zeme. A anjeli viedli jeho spravodlivú dušu priamo do nebies. Vtedy múdry panovník zveril kráľovstvo mužovi vysokého postavenia, samotnému Haroldovi, vznešenému earlovi, ktorý celý čas lojálne nasledoval príkazy svojho pána so slovami a činmi nič neprehliadnuc. A to sa stretlo s túžbou po ľudovom kráľovi. A tak sa earl Harold stal právoplatným kráľom, a počas dĺžky jeho panovania sa stretol len s málo pokojom.*“²⁸

Vo verzii E sa Haroldova korunovácia spomína až v časti z roku 1066. „*A earl Harold zdedil anglosaské kráľovstvo, presne tak, ako mu to kráľ sľúbil a ako bol vybraný do tejto pozície.*“²⁹

²⁴ Eustach z Boulogne prechádzal cez Canterbury počas jeho cesty do Dovru v roku 1051, bolo by zvláštne keby miestny kronikár túto udalosť nezachytil. ASC, s. 121.

²⁵ ASC, s. 143. (D)

²⁶ WALKER, s. xxvi.

²⁷ ASC, s. 139.

²⁸ Tamže, s.141. (C/D)

²⁹ Tamže, s. 142. (E)

1.2.3. *Encomium Emmae Reginae*³⁰

Z názvu je jasné, že sa v tomto prípade jedná o *encomium*, spísané na podnet kráľovnej Emy Normandskej, manželky kráľa Ethelreda Váhavého a Knuta Veľkého. Text, ktorý býva datovaný do roku 1041-1042, bol písaný v latinskom jazyku, pravdepodobne mníchom z kláštora v Sant Omer.

Ide o prameň rozdelený do troch častí. Prvá pojednáva o Sweylenovi Rozčesnutej brade a jeho pokuse o dobytie Britských ostrovov v roku 1007, druhá sa venuje vláde jeho syna a Emyho manžela Knuta Veľkého, pričom tretia dokumentuje jeho smrť a problémy s nástupníctvom v roku 1035. Zaujímavou črtou *Encomia* je, že Ema pravdepodobne zakázala autorovi spomínať jej prvého manžela. Aj napriek tomu, že bolo toto dielo napísané 10 rokov po Knutovej smrti, Ethelred a ani jeho synovia (Eduard a Alfred) v diele nie sú vôbec spomenutí.

Encomium neobsahuje veľké množstvo informácií, ktoré by nám uľahčili výskum v otázke moci Godwinovcov, no predstavuje výborný zdroj informácií o prerode anglosaskej spoločnosti na angloškandynávsku a vykresľuje Knutovu politiku, ktorú je potrebné pochopiť pred tým, ako bádateľ začne interpretovať jeho a Godwinov vzťah.

1.2.4. *Chronikon ex Chronicis Jána z Worcestru*³¹

Kronika Jána z Worcestru nepatrí k dobovým prameňom využívaným v tejto práci. Ján ju dokončil v prvej polovici 12. storočia. Jedná sa o históriu sveta od stvorenia Zeme do roku 1140. Autor pri spisovaní využíval predovšetkým anglosaskú kroniku, ktorej črty nachádzame v jednotlivých záznamoch, a práve preto je pre nás veľmi dôležitá. Informácie, ktoré už poznáme z Anglosaskej kroniky ďalej dopĺňa o detaily, ktoré sa dozvedel pravdepodobne z prameňov, ktoré sa nám nezachovali.

K interpretácii kroniky Jána z Worcestru, treba pristupovať s ohľadom na časový odstup medzi udalosťami, ktoré dokumentuje a jeho tvorbou. Aj napriek tomu však predstavuje jeden z oporných bodov nášho výskumu.

³⁰*Encomium Emmae Reginae*. Ed. Alisair Campbell. London: Royal Historical Society, 1949.

³¹*The Chronicle of John of Worcester*, vol. II. Ed. Darlington, R. – McGurk, P. Oxford: Clarendon press, 1995.

1.3. Normandské Pramene

1.3.1 Gesta Normannorum Ducum

Gesta Normannorum Ducum sa zaoberá normandskými dejinami od vlády Rollona³² až po smrť Henricha I.³³. Ide o kompiláciu viacerých autorov, ktorí sa v priebehu dlhých rokov striedali a navzájom dopĺňali pri písaní onoho obrovského diela. Kvôli nedostatku informácií z tohto obdobia sa nám zachovali mená iba troch z nich: Viliam zo Jumièges, Ordericus Vitalis a Robert z Torigni.³⁴ Prvým autorom moderného editovaného prekladu je M. Jean Marx. Táto edícia vyšla v roku 1914. Najnovšia edícia vyšla v dvoch zväzkoch v rokoch 1992 a 1995, ich autorkou je Elisabeth M. C. van Houts a práve túto edíciu sme využili pri písaní práce.³⁵

Hlavnú časť kroniky napísal Viliam zo Jumièges, mních, žijúci v benediktínskom opátstve v Jumièges, oblasti nachádzajúcej sa v blízkosti mesta Rouen. Žil približne v rokoch 1000 až 1070, keď prestáva kroniku písať. Základnú Viliamovu verziu dopĺňa detailnými opismi Ordericus Vitalis. Tento žil od útleho veku v benediktínskom kláštore Saint-Evroult. Pôvodom bol však Anglosas. Možno aj Ordericovmu pôvodu vd'áčime za to, že *Gesta Normannorum Ducum* je v podstate nestrannou kronikou. Ordericus sa totižto venuje najmä obdobiu od smrti Richarda III. až po nástup Viliama Dobyvateľa na anglický trón. Aj napriek tomu, že Ordericus nebol dobovým autorom, písal až v rokoch 1094-1142, sú jeho záznamy považované za vierohodné. Posledný známy autor je Robert Torigni, taktiež mních, tentokrát z normandského kláštora Le Bec. Neskôr sa dokonca stal opátom v Mont-Saint-Michel. Venoval sa najmä neskorším obdobiam normandských dejín, dlho po vzniku normandského panstva na Britských

³² Rollo je prvý z predkov Viliama Dobyvateľa, ktorého kronika spomína. Aj napriek tomu sa však dej kroniky začína už rokom 841, keď hovorí o úpadku Franskej ríše a o udalostiach v Neustrii. BRETSCHER-GIESINGER, Charlotte - MEIER, Thomas (Ed.), *Lexikon des Mittelalters*, CD-ROM-Verzia pre Windows 98, Windows Me, Windows 2000, Windows XP, Stuttgart, 2000. (Ďalej len LexMA)

³³ Henrich I. bol najmladším synom Viliama Dobyvateľa. Stal sa anglickým kráľom v roku 1100. LexMA.

³⁴ VAN HOUTS, Elisabeth M. C. (Ed.). *The Gesta Normannorum Ducum of William of Jumièges, Orderic Vitalis, and Robert of Torigni*. Vol. 3. Oxford: Carendon press, 1992, s. 107. (Ďalej len GND)

³⁵ GND, s. 107.

ostrovoch. Dokonca napísal jednu celú časť, ktorá sa venuje výhradne vláde Henricha I. Anglického.³⁶

Viliam začal podľa všetkého kroniku písať až koncom 50. rokov 11. storočia, ako pokračovanie Dudonovho *De Moribus et actis primorum Normannorum Ducum*.³⁷ *Gesta Normannorum Ducum* bola v stredoveku jednou z najpoužívanejších a najprepísanejších kroník, o čom svedčí aj počet zachovaných kópií. Tých sa v rôznych formách uchovalo až štyridsaťsedem.³⁸

Vzhľadom na problematiku, o ktorej sa pojednáva v tejto práci, je *Gesta Normannorum Ducum* dôležitým prameňom predovšetkým v objasňovaní diania v Normandii. Predovšetkým, čo sa týka Haroldovej návštevy v roku 1064, sa dozvedáme mnoho vďaka dodatkom Orderica Vitalisa, ktorý pôvodný Viliamov text dopĺňa ďalšími užitočnými informáciami, ktoré historikom uľahčujú hľadanie mnohých odpovedí.³⁹

Zložitejšia je však interpretácia udalostí z rokov 1051 - 52.⁴⁰ Viliam zo Jumièges sa vykresleniu týchto udalostí skoro vôbec nevenuje. V kronike sa píše o návšteve Roberta zo Jumièges u Viliama Dobyvateľa v období, keď bol Robert arcibiskupom v Canterbury. Ako datovanie tejto udalosti používa práve informáciu o Robertovej profesii. Viac sa tejto téme kronikár nevenoval.⁴¹

³⁶Dátumy Viliamovho narodenia a úmrtia sú približne určené na základe spisov z kláštora a ukončenia písania kroniky. GND, s. xxxii.

³⁷Tamže, s. 106.

³⁸ Tamže, s. xlvi.

³⁹ „*Quem aliquandiu secum demorari fecit et in expeditione contra Bretones adduxit. Deinde dux postquam Haraldus fidelitatem sibi de regno pluribus sacramentis firmavit, Adelizam filiam suam cum mediate Anglici regnise daturum eidem sponndit. Postremo ipsum cum multis muneribus regis remisit et pulchram adolescentem Vulnothum fratrem eius obsidem retinuit.*“ - Donútil [Viliam] Harolda s nim zostať a zobral ho na výpravu proti Bretóncom. Po tejto výprave zložil Harold Viliamovi mnohé sľuby ohľadom kráľovstva a on [Viliam] mu [Haroldovi] sľúbil svoju dcéru Adelu za ženu a k tomu pol anglického kráľovstva. Neskôr poslal Harolda aj s mnohými darmi naspäť za kráľom, ale jeho mladého krásneho brata Wulfnotha si ponechal. Všetky podčiarknuté časti sú doplnené Ordericom. GND, s. 160.

⁴⁰ Sú to roky, kedy vyhnal Eduard I. Godwinovcov do exilu. V tomto období pravdepodobne šiel Robert zo Jumièges z Britských ostrovov na pevninu a odovzdal Viliamovi Dobyvateľovi informácie o jeho práve na anglický trón. K tejto problematike sa podrobne vyjadríme v nasledujúcich kapitolách.

⁴¹ „*Etwardus quoque Anglorum rex disponente deo succesione prolis carens olim miserat duci Willelmo Rodbertum Cantuariorum archiepiscopum ex regno a Deo sibi attributo illum statuens heredem.*“ - Eduard, z Božej milosti anglický kráľ, ktorý nemal dediča, poslal v minulosti Roberta canterburského arcibiskupa za Viliamom aby ho vyhlásil za dediča kráľovstva, ktoré on dostal od Boha. Ako vidíte na zaradenie Robertovej návštevy použil Viliam datovanie podľa Robertovho slúženia v Canterbury, čo môže byť kedykoľvek medzi rokmi 1051 a 1052. GND, s. 158.

Poprední historici a aj hlavná prekladateľka a editorka najnovšej edície týchto prameňov, Van Houts, sa domnievajú, že Viliam o návšteve Roberta nevedel až do polovice 60. rokov, keď sa túto závažnú informáciu dozvedel počas návštevy Harolda v Normandii. Taktiež sa predpokladá, že Viliam zo Jumiége bol vojvodom Viliamom Dobyvateľom donútený doplniť svoje záznamy z 50. a 60. rokov tak, aby z nich bolo jasné Viliamovo právo na anglický trón.⁴² Haroldov nástup na trón označuje za uzurpáciu a porušenie sľubov daných Viliamovi Dobyvateľovi počas jeho návštevy v Normandii.⁴³

1.3.2 Gesta Guillelmi

Gesta Guillelmi, alebo Činy Viliama, je rozsiahla kronika napísaná pravdepodobne medzi rokmi 1070-71 francúzskym klerikom a jediným kaplánom Viliama Dobyvateľa, Viliamom z Poitiers. Jedná sa o prvú biografiu vtedajšieho normandského vojvodu a neoceniteľný prameň, týkajúci sa bitky pri Hastingsse. Moderných edícií máme k dispozícii niekoľko, editované a neprekladané sú vydania J. A. Gilesa z roku 1845, J.-P. Magne z roku 1882 a vydanie R. Forevilla z roku 1952. Využívame dve edície najnovšiu prekladovú od R. H. C. Davisa a M. Chibnalla⁴⁴ a časti uvedené v „*English Historical Documents*“ vol. II. prekladané a editované D. Douglasom.⁴⁵

Dielo sa delí na dve základné časti. Prvá pojednáva o udalostiach v období od roku 1035, keď zomrel Richard III., až po ukončenie mocenských zápasov v Normandii začiatkom 60. rokov 11. storočia. Druhá časť sa zaoberá vpádom Normanov na Britské ostrovy a končí v roku 1068 vetou napísanou iba do polovice. Podľa svedectva Orderica Vitalis sa Viliamovi zo Jumiége podarilo dokončiť kroniku až do roku 1071, táto časť sa nám však nezachovala.

Je veľmi pravdepodobné, že Viliam zo Jumiége počas písania vojvodovho životopisu popri vlastných skúsenostiach využíval aj práce iných kronikárov.

⁴²WALKER, s.51, GND, s. xlvi a liii.

⁴³ „*Cuius regnum Heroldus continuo inuasit, ex fidelite peieratus quam iurauerat duci.*“ – Ktoré si Harold hneď uzurpoval, a tým porušil prísahu zloženú vojvodovi. GND, s. 160.

⁴⁴*The gesta Guillelmi of William of Poitiers*. Ed. M. Chibnail a R. Davis. Oxford: Clarendon press, 1998, s. xx. (Ďalej len GG)

⁴⁵*English Historical Documents, vols.1-2 :1042 - 1189*. Ed. David C. Douglas – George W. Greenway. London: Eyre & Spottiswoode,1961.

Gesta Normannorum Ducum či *Carmen Hastigae proelio* boli napísané skôr ako táto kronika, a preto je možné, že sa Viliam o ne opieral.⁴⁶

Ako som vyššie spomínala, Viliam z Poitiers bol jediným kaplánom Viliama Dobyvateľa, takže sa dá predpokladať blízky vzťah týchto dvoch mužov, ktorí spolu určite trávili veľa času. Aj kvôli tejto skutočnosti je kronika mnohokrát považovaná za umelo prikrášľovanú. Dokonca aj Ordericus Vitalis sa vyjadril, že Viliam z Poitiers kroniku písal, aby stúpol v očiach vojvodu.⁴⁷ Práve preto je dôležité pri práci s týmto prameňom zaobchádzať opatrne a veľmi pozorne. Netreba mu však na základe týchto faktov uberať na dôležitosti, pretože množstvo detailných opisov istotne pochádza z osobných skúseností, ktoré Viliam nazbieral počas pôsobenia na vojvodskom dvore v Normandii.⁴⁸

Síce sa o informácie v tomto prameni vo viacerých častiach tejto práce opierame, je však potrebné dávať si pozor na nedokonalé datovanie. Dobrým príkladom je otázka krízy 1051-52, kedy autor hovorí o návšteve Roberta zo Jumièges, ktorý počas zvestovania novínok Viliamovi okrem nástupníckeho práva odovzdal aj dvoch rukojemníkov.⁴⁹ Na základe tejto informácie dokážeme vyvrátiť nepodložené tvrdenia anglosaskej kroniky D⁵⁰ a môžeme hovoriť o Robertovom konaní ako reakcii na návrat Godwinovcov.⁵¹

Druhá dôležitá udalosť, o interpretáciu ktorej sa v tomto prameni opierame, je vykreslenie Haroldovej návštevy v roku 1064. S datovaním tejto udalosti mal Viliam takisto problémy. No tak, ako aj ostatné normandské pramene, hovorí o Haroldovej návšteve, na ktorej sa zúčastnil na podnet chorľavého kráľa Eduarda, ktorý prostredníctvom svojho earla potvrdil Viliamovi jeho právo na anglický trón.⁵²

„...Eduard, anglosaský kráľ, ktorý miloval Viliama ako svojho brata či syna, ho ustanovil za svojho dediča na základe oveľa pevnejšej prísahy ako kedykoľvek doteraz. Kráľ cítil, že prichádzajú jeho posledné chvíle a preto poslal Harolda za Viliamom aby upevnil Eduardov sľub prísahou.....Kráľ bol v tomto ohľade veľmi

⁴⁶GG, s. xvii.

⁴⁷ GG, s. xxxv.

⁴⁸ WALKER, s. xxvi.

⁴⁹Rukojemníkmi boli Haroldov brat a synovec.Vid' kapitola 5, s. 79.

⁵⁰ Vid' kapitola 5.

⁵¹GG, s. 120.

⁵² Tamže, s. 217.

opatrný, poslal najmocnejšieho z magnátov aby tým zabezpečil prevenciu možných nepokojov v kráľovstve po rozšírení správ.“⁵³

Viliam z Poitiers potvrdzuje nárok svojho pána na anglický trón časťou, v ktorej vykresľuje Haroldove uzurpovanie anglického trónu.

„ ... potom sa dostala k Viliamovi nevítaná informácia o smrti anglosaského kráľa a o tom, že Harold bol korunovaný namiesto neho. Tento bezcitný Anglosas nečakal na to, koho si vyberie ľud, ale porušením svojej prísahy a s podporou niekoľkých nehodných stúpcov uzurpoval si trón jedného z najlepších kráľov ešte v deň jeho pohrebu, keď ešte mnoho ľudí za ním smútilo.“⁵⁴

1.3.3 Tapiséria z Bayeux

V tomto prípade budeme hovoriť o inom type prameňa, nie o kronike, ale o tapisérii.⁵⁵ Ide o 64 metrov dlhý pás ľanu, na ktorom sú vyšité udalosti, začínajúce približne rokom 1064 a končiace víťazstvom Viliama Dobyvateľa v bitke pri Hastingsse.⁵⁶

Plátno je vyšité rôznymi výjavmi dôležitých súdobých udalostí. Tieto sú dopĺňané ozdobným lemovaním a nápismi, ktoré mali udalosti bližšie definovať. Nápisy sú však veľmi stručné a len ťažko sa dajú využiť ako opora argumentu, pretože ich interpretácia sa mení v závislosti od historika a teórie, ktorú sám zastáva.⁵⁷

Otázka pôvodu tapisérie a jej zaradenie medzi normandské alebo anglosaské pramene je problematická. Na jednej strane nápisy využívajú písmená a mená, ktoré sú písané anglosaskou gramatikou a takýto typ dekoratívnej nástennej výšivky je v tomto období veľmi typický pre Britské ostrovy. Na strane druhej,

⁵³ Tamže, s. 217-218.

⁵⁴GG, s. 218.

⁵⁵Používam zaužívané pomenovanie tapiséria aj napriek tomu, že ide o vyšívané a nie tkané plátno. Pravdivo by sa preto táto tapiséria mala nazývať výšivkou. BROWN, Shirley A.. The Bayeux tapestry: History or propaganda? In: *Anglo-Saxons: Synthesis and achievement*, WOODS, Douglas (Ed.), Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University Press, 1986, s. 11- 25.

⁵⁶WILSON, David M.: *The Bayeux Tapestry*. London : The Thames and Hudson, 2004, 234 s. ďalej len The Bayeux Tapestry.

⁵⁷ Napríklad nápis ktorý je vyšitý pri vyobrazení zomierajúceho Eduarda: „*Hic Edwardus rex inlecto alloquit fideles.*“ Tu Eduard kráľ, adresoval svojich verných. Táto veta sa dá interpretovať rôznymi spôsobmi, predovšetkým z toho dôvodu, že ide o otázku či Eduard Haroldovi naozaj odkázal anglický trón alebo bola jeho korunovácia obyčajnou uzurpáciou moci. LexMA; WILSON, s. 10.

tapisériu nechal pravdepodobne vyhotoviť Odo z Bayeux,⁵⁸ ktorý ju chcel pravdepodobne vyhotoviť na oslavu Viliamovho víťazstva. Krátko po zhotovení bola tapiséria verejne vystavená v katedrále v Bayeux. Isté ostáva len to, že ju nechal vyrobiť niekto pôvodom z Normandie, preto ju môžeme považovať za normandský prameň.

Napríklad v otázke Haroldovej návštevy v Normandii je tapiséria v porovnaní s ostatnými normandskými prameňmi oveľa zrozumiteľnejšia. Na plátne je jasne vyobrazený kráľ Eduard ako niečo Haroldovi prikazuje.⁵⁹ Na ďalšom vyobrazení už Harold so svojimi blízkymi cestuje smerom do Normandie za Vilamom. Tu sa odohráva výprava proti Bretóncom a pravdaže, tapiséria nezabúda ani na vyobrazenie Harolda ako skladá prísahu vernosti vojvodovi Viliamovi. „*Ubi Harold sacramentum fecit Willelmo duci.*“⁶⁰

Napriek nedostačujúcim informáciám a ľahkej dezinterpretácii jednotlivých častí tapisérie,⁶¹ sa dá tento prameň využiť ako jeden z oporných bodov historickej práce, zaoberajúcej sa obdobím medzi rokmi 1064-66.

1.4. Legálne pramene

Okrem naratívnych prameňov sa v práci snažíme využívať aj zachované legálne pramene. Donačné listiny, zákonníky a súpis pôdy v Domesday Book. Z obdobia prvej polovice 11. storočia sa nám však zachovalo iba malé množstvo prameňov, a preto je každá zachovaná listina vzácnosťou.

Listiny používame v dvoch formách. Buď ich hľadáme v zdigitalizovanom rozšírenom vydaní knihy Petra Sawyera „*Anglo-Saxon charters: an annotated list and bibliography*“,⁶² alebo v edícii „*Anglo-Saxon Wills*“ od Dorothy Whitelock.⁶³ Listiny a závety uvedené v týchto edíciách nám slúžia buď ako potvrdenie niektorých tvrdení v naratívnych prameňoch, či ako praktická ukážka

⁵⁸ Odo z Bayeux bol polovičným bratom Viliama Dobyvateľa, earl z Kentu a biskup z Bayeux. Po nástupe Viliama na anglický trón bol Odo druhým najmocnejším mužom v ríši. LexMA.

⁵⁹ V ostatných normandských prameňoch sa nedá dočítať, z akého dôvodu sa Harold do Normandie vybral a či to urobil na základe Eduardovej žiadosti, no na tapisérii je to jasne viditeľné.

⁶⁰ „*Ubi Harold sacramentum fecit Willelmo duci.*“ - Tu Harold skladá prísahu vojvodovi Viliamovi.

⁶¹ Pokiaľ sa človek neopiera o interpretácie špecialistov, ale sa spolieha na vlastnú dedukciu a porovnávanie s ostatnými prameňmi.

⁶² <http://www.esawyer.org.uk> (Ďalej len S. a číslo listiny)

⁶³ *Anglo-Saxon Wills*. Ed. Whitelock, Dorothy. Cambridge: 1930.

funkcionality zákonov, ktorých presné znenie nám bolo k dispozícii v edícii Felixa Liebermanna „*Die Gesetze der Angelsachsen*“.⁶⁴

Legálne pramene majú pre nás veľký význam predovšetkým ako návod na pochopenie zložitých formálnych vzťahov medzi panovníkom a šľachtou v Anglicku počas prvej polovice 11. storočia. Poznatky nadobudnuté z tejto skupiny prameňov následne doplníme o informácie z naratívnych prameňov.

Domesday Book je súpis nehnuteľných majetkov v Anglicku z roku 1086, na základe ktorého je možné síce obmedzene, ale predsa mapovať aj obdobie pred rokom 1066. Nám slúži ako dôkaz ohľadom nadobúdania majetkov v radoch šľachty. Môžeme porovnávať majetky Godwinovcov a panovníka. Nanešťastie sa nedozvedáme, za aké zásluhy Godwinovci svoje majetky nadobudli. Dáta sme spracovávali z dvoch elektronických edícií Domesday book, a to „Open Domesday“⁶⁵ a „Prosopography of Anglo-Saxon England“⁶⁶ pričom sme tlačenu verziu nemali k dispozícii.

⁶⁴LIEBERMANN, Felix, ed., *Die Gesetze der Angelsachsen*, 3 vols, Halle: 1903–1916, vol. 1, s. 444-453.

⁶⁵<http://opendomesday.org/> (Ďalej len DB.)

⁶⁶<http://domesday.pase.ac.uk/>

2. BRITSKÉ OSTROVY V PRVEJ POLOVICI 11. STOROČIA

Rodina Godwinovcov vstúpila do Anglických dejín na začiatku 11. storočia, počas vlády kráľa Ethelreda Váhavého (978-1013), kedy krajina vzdorovala druhej vlne vikingských nájazdov, vedených Sweinom Rozčesnutou Bradou (1002-1012). Godwinovcom sa za relatívne krátke obdobie (1006-1066⁶⁷) podarilo získať tak ohromné množstvo moci, že ich pozícia v anglickom kráľovstve býva často porovnávaná s postavením samotného panovníka. Ich postavenie však nevyplývalo z ich pôvodu, na základe ktorého by boli Godwinovci spájaní s niektorým z významných anglosaských rodov, ale z ich zručnosti v diplomacii a na bojovom poli, práve tie im časom dopomohli k nadobudnutiu majetkov. Podľa záznamov v *Domesday book*⁶⁸ vieme, že rozloha ich panstva, tak ako aj hodnota zárobkov plynúcich z im podriadených lokalít, presahovala v roku 1066 aj vlastníctvo samotného panovníka.⁶⁹ Práve na základe údajov z *Domesday book* boli Godwinovci častokrát označovaní za dostatočne vplyvných na to, aby prispeli k údajnej destabilizácii krajiny,⁷⁰ ktorá dopomohla k neskoršiemu úspešnému rozvratu kráľovstva zo strany Normanov v roku 1066. Ostáva však otázne, či je vôbec možné hovoriť o destabilizácii Anglicka v 11. storočí? Predsa len máme množstvo dôkazov z oblasti politických dejín, ktoré naznačujú opak. Napríklad definitívne podrobenie si Škótov (1054) a porážka Walesanov (1062-63). Je tiež potrebné si uvedomiť, že Godwinovci boli síce mocným rodom, ktorý v mnohom Eduardovi konkuroval, no ich vzťah pripomínal skôr spoluprácu a vzájomnú závislosť a nie nevraživý zápas o mocenskú pozíciu. Je preto potrebné prehodnotiť vyjadrenia historikov, ktorí

⁶⁷Zvolené časové obdobie je ohraničené prvou písomnou zmienkou o predkoch eponymného zakladateľa rodu Godwinovcov (1006, Wulfnoth) a úmrtím anglického kráľa Harolda Godwinsona (1066).

⁶⁸*Domesday Book* je najstarší súpis pozemkového majetku v Anglicku. Spísaný bol v roku 1086, slúžil ako podklad na vyberanie daní do roku 1522. Obsahuje nielen súpis majiteľov pôdy, výmeru pôdy, hodnotu majetkov a počet dobytky, ale aj počet obyvateľov a jeho štruktúru. Knihu dal spísať anglický kráľ Viliam Dobyvateľ. LexMA.

⁶⁹FLEMING, Robin. "Domesday Estates of the King and the Godwines: A Study in Late Saxon Politics." *Speculum*, vol. 58, no. 4, 1983, s. 991-994.

⁷⁰Viaceri historici zaoberajúci sa vládou Edwarda vyznávača sa domnievajú, že v tomto období (1042-1066) Anglicko trpelo krízou správneho systému. Oporu pre svoju teóriu hľadajú v majetkových záznamoch, na základe ktorých tvrdia, že v kráľovstve kde panovník dobrovolne ochudobňuje samého seba, aby si zabezpečil vernosť jednotlivých významných rodov, nemože byť všetko v poriadku. FLEMING, s. 987, JOHN, Eric. Edward the Confessor and the Norman succession. In: *The English historical review*, 1997, r. 94, č.371, s. 241-267.

tvrdia, že Godwin spolu s jeho synmi zneužíval svoju pozíciu na manipuláciu kráľa a na jeho vytlačenie zo sféry vplyvu, čo malo nakoniec viesť Anglicko k už spomínanému dobytíu Normanmi a k následnej zmene vládnucej dynastie. Skôr ako čitateľovi priblížime politické a osobné vzťahy medzi Godwinovcami a jednotlivými anglickými panovníkmi, je potrebné rozanalyzovať spoločenské, správne a ekonomické fungovanie anglického kráľovstva v 10. a 11. storočí. Bez oboznámenia sa s povinnosťami a benefitmi, ktoré plynuli zo vzťahu *earla* (titul, ktorý získali okrem Godwina aj jeho štyria synovia) a kráľa je veľmi ťažké polemizovať nad mocenskou pozíciou týchto dvoch aktérov a nad ich možnou rolou v politických udalostiach.

Anglicko si v priebehu 10. a 11. storočia, pred dobytím Normanmi, prešlo veľkými spoločenskými zmenami. Krajina s tradične slobodným obyvateľstvom sa začala feudalizovať. Hlavnou príčinou feudalizácie boli početné vikingské nájazdy prebiehajúce koncom 10. a začiatkom 11. storočia, ktoré prispievali nielen k oslabeniu krajiny, ale aj k ochudobneniu obyvateľstva. Platenie špeciálnych daní, ktoré zaviedol v roku 1012 kráľ Ethelred na splácanie tzv. *danegeldu*⁷¹ a na financovanie armády či budovanie nových opevnení, prinútilo široké masy, a to nielen roľníkov, ktorí sa dovtedy označovali za slobodných, ale aj členov nižšej nobility začať sa podriaďovať pánom. Najnižšie postavené obyvateľstvo nebolo schopné znášať bremeno platenia výnimočných poplatkov a zároveň aj dopestovať dostatočné množstvo potravy pre seba a svojho pána. Mnohé z týchto rodín sa preto rozhodli predať svoj majetok do rúk pánovi, ktorý spravoval územie, na ktorom žili. Tento im ich majetky opäť navrátil po tom, ako mu sľúbili vernosť a zložili *de facto* lénny sľub. Roľníci, ktorí sa pánom zaviazali týmto príslubom strácali svoju slobodu a zaväzovali sa napríklad pracovať na panskom. Ich pán im na oplátku zaručoval bezpečnosť v prípade vikingských nájazdov, lokálnych nepokojov či hladomoru. Nepredpokladáme však, že by sa o Anglicku v roku 1066 už dalo hovoriť ako o plne feudalizovanej krajine. Napríklad *Domesday book* zaznamenáva v oblasti na juh od Kentu iba roľníkov bez toho, aby uvádzala ich spoločenské postavenie. Na základe týchto údajov a tiež na základe teórií prof. Stentona sa domnievame, že bolo aj tesne pred

⁷¹*Danegeld* je pojem na označenie dane, ktorá bola vyplácaná Vikingským nájazdnikom ako tribút, aby obyvatelia chránili svoje majetky pred plienením. V Anglicku sa táto daň vyplácala od 9. až do 11. storočia. LexMA.

udalost'ami v roku 1066 na území južného Anglicka množstvo roľníkov, ktorí sa označovali za slobodných. K podobným záverom nás neprivádzajú iba neúplné záznamy v *Domesday book*, ale taktiež porovnanie s ostatnými časťami krajiny. Anglicko malo silnú tradíciu v slobodnom postavení roľníctva aj vďaka vikingským usadlíkom, ktoré do tejto oblasti priniesli množstvo kultúrnych črt zo Škandinávie. Ich zásluhou sa v Anglicku prehĺbila tradícia slobodného postavenia obyvateľstva. Ako dôkaz nám v tejto teórii poslúžia záznamy z oblasti tzv. *Danelaw*⁷², kde boli predovšetkým vo Východnej Anglii slobodní poddaní v prevahe, a to až do zmien zavedených po nástupe Viliama Dobyvateľa na anglický trón (1066). Avšak, aj napriek týmto nezanedbateľným výnimkám môžeme s istotou tvrdiť, že sa Anglicko v priebehu 11. storočia menilo na feudálnu krajinu. K feudalizácii dochádzalo postupne, a to s najväčšou pravdepodobnosťou prostredníctvom kráľovských dekrétov, kedy panovník poveril niektorého zo svetských, prípadne cirkevných pánov spravovaním dediny či väčšieho územia, čím naňho automaticky prešli všetky dovtedajšie povinnosti obyvateľov danej lokality či už išlo o platenie špeciálnych vojenských daní, alebo o obranu územia. Domnievame sa však, že trvalo ešte nejaký čas, kým sa roľníci stali úplne závislými na svojom novom pánovi a zverili mu svoje pozemky do správy. Neexistujú, žiaľ, žiadne právne doklady či listiny, ktoré by tento proces detailne mapovali, a preto nemáme presnú predstavu o tom, ako feudalizácia v Anglicku prebiehala.⁷³

Najdôležitejší prameň, ktorý pojednáva o jednotlivých spoločenských vrstvách a o právach a povinnostiach členov spoločnosti je *Rectitudines Singularum Personarum*.⁷⁴ Táto zbierka zákonníkov sa zameriaval predovšetkým na zhrnutie povinností poddaných voči panovníkovi. *Rectitudines* je veľkou pomôckou pri štúdiu anglickej spoločnosti v období pred normandským vpádom. Roľnícku

⁷²*Dalenaw* je pojem označujúci oblasti Anglicka, v ktorej bolo od roku 886 platné dánske právo a nie anglosaské. Bolo to územie v severovýchodnej časti dnešného Anglicka, predovšetkým oblasti shireov:

York, Nottingham, Derby, Lincoln, Essex, Cambridge, Suffolk, Norfolk, Northampton, Huntingdon, Bedford, Hertford, Middlesex a Buckingham. LexMA.

⁷³BLAIR HUNTER, Peter.. An Introduction to Anglo-saxon England. Cambridge: Cambridge University Press, 1966, s.104-115. HOLLISTER, C. Warren. "1066: The 'Feudal Revolution.'" *The American Historical Review*, vol. 73, no. 3, 1968, s. 708–723. HOLLISTER, C. Warren. "The Irony of English Feudalism." *Journal of British Studies*, vol. 2, no. 2, 1963, s. 1–26., STENTON, Frank M.. *Anglo- Saxon England*. Oxford: Oxford University Press, 2001, s. 471-472.

⁷⁴*Rectitudines Singularum Personarum*, predstavuje zbierku anglosaských právnych dokumentov. LIEBERMANN, s. 444-453.

triedu rozdeľuje do troch základných skupín: *geneatas*, *kotsetla* a *geburas*. *Geneatas* tvorili najvyššiu roľnícku vrstvu (peasant aristocracy⁷⁵). *Geneat* bol oslobodený od týždenných robôt a jeho povinnosti voči jeho pánovi mali skôr charakter slobodného, než nevoľníka. Jeho hlavnou povinnosťou bolo dozerat' na majetky svojho pána, sprevádzať cudzincov na panských pozemkoch či dozerat' na prácu ostatných počas žatvy. Druhou, snáď najpočetnejšou skupinou, boli tzv. *kotsetla*. Títo tvorili základňu roľníckej triedy. *Kotsetla* platili pánovi za pôdu prostredníctvom robotovania na poliach. Množstvo odrobených dní sa v jednotlivých častiach krajiny líšilo, no priemerne to bolo každý pondelok v roku a v auguste, počas žatvy, od 3 do 7 dní za týždeň. Posledná skupina tzv. *geburas* museli za svoj podiel zeme odpracovať na panskom v porovnaní s ostatnými členmi roľníckej triedy najviac, čo ich stavalo do kľúčovej pozície, pretože bez ich práce by sa dopestovalo len málo plodín.⁷⁶

Geneatas, *kotsetlan* a *geburas* tvorili obrovskú masu roľníctva, ktorá spadala pod správu tzv. *thegnov*. *Thegn* bol predstaviteľom najnižšej šľachtickej vrstvy v Anglicku v období pred rokom 1066. Títo boli tradične za svoje služby kráľovi či inému z vyššie postavených pánov obdarovávaní pozemkami, čo časom viedlo k vytvoreniu prvej tzv. „private lordship“.⁷⁷ Územné jednotky spravované *thegnami* boli podmnožinou *shires*⁷⁸. Pomenovanie oblastí spravovaných *thegnami* sa líšilo v závislosti od lokality a pôvodu obyvateľstva. Na juh od rieky Tees rozoznávame tzv. *hundred* a *wapentake*. Na sever od tejto rieky, v oblasti Northumbrie, sa časti *shires* nazývali *ward*. Oblasti *hundred*, *wapantake* a *ward* mali oproti *shireom* nestále hranice. Dôvodom ich nestálosti boli mocenské záujmy *thegnov*, ktorí častokrát spájali nimi spravované susediace *hundred*. Ich motívom bolo predovšetkým vytvorenie čo najsilnejšieho miestneho zhromaždenia, do ktorého si mohli v tomto prípade vyberať len tých najvernejších stúpcov. V každom zo *shires* bol iný počet týchto jednotiek. Napríklad v Stafforde ich počet nikdy neprekročil hranicu piatich, no v Sussexe, ktorý bol svojou rozlohou porovnateľný so Staffordom, ich bolo viac ako šesťdesiat. Hlavnou povinnosťou väčšiny *thegnov* bolo pravidelne zvolávať už spomínané

⁷⁵STENTON, s.473.

⁷⁶LIEBERMANN, s.445-446.

⁷⁷STENTON, s.487.

⁷⁸ Shire bolo územie svojou rozlohou a správou podomné územiu, ktoré v pevninskej Európe spravoval Comes.LexMA.

miestne zhromaždenie. Tieto zasadania pozostávali z dvanástich členov, nižšie postavených *thegnov*, ale aj z roľníkov, ktorí mali za úlohu súdiť miestnych zločincov na základe *thegnovho* práva, tzv. „sake and soke“.⁷⁹ Je však potrebné podotknúť, že bol rozdiel medzi úlohou zasadajúcich vo *wapantake* a v *hundred*. Správa jednotlivých území záležala práve na pôvode ich obyvateľstva. *Wapantake* sa nachádzali v častiach Anglicka, kde žili početné skupiny škandinávskych osadníkov. Názov *wapantake* je odvodený od škandinávskeho *vápnatak* a aj funkcia tohto zhromaždenia bola odvodzovaná od toho pôvodného, severského. Dokument, ktorý by sa vyjadroval k presnej funkcii združenia *wapantake* nemáme k dispozícii, no časť zákonníka vydaného kráľom Ethelredom Váhavým (c. 980-1012) sa zaoberá práve právomocami dvanástich zasadajúcich, ktorí po zložení prísahy o nekrivom súdení a obviňovaní pred súdom, boli poverení zatýkaním každého, kto na ich území konal protiprávne.⁸⁰ V súvislosti s *hundred* a dvanástimi úradníkmi sa hovorí v zákonníku kráľa Edgara (c. 962). Ich funkcia bola predovšetkým ekonomická a pozostávala z dozoru nad obchodnými transakciami prevedenými domácimi mimo ich *hundred*. Ako príklad môžeme uviesť roľníka z *hundred* Bexhill v Sussexe, ktorý sa rozhodol kúpiť kus dobytku na trhu v Hastingse. Roľník bol v tomto prípade povinný pred uskutočnením obchodu upovedomiť jedného z dvanástich zasadajúcich alebo o už prebehnutéj kúpe oboznámiť priamo *thegna*, ktorý spravoval *hundred*, v ktorom sedliak žil. V prípade, že sedliak kúpu zatajil a upozornil na ňu niektorý z jeho susedov, prišiel o všetko, čo mimo svoj *hundred* kúpil.⁸¹

Dedičnosť titulu *thegn* v mnohých prípadoch zapríčiňovala štiepene už aj tak malých panstiev, a tým aj oslabovanie veľkej skupiny *thegnov*. Množstvo dedín bolo roztrieštených na mnoho častí, z ktorých každá je v *Domesday book* zaznamenaná ako panstvo iného *thegna*. Rozdrobenie majetkov spôsobovalo, že sa príjmy niektorých *thegnov* pohybovali vo výške roľníckeho priemeru. Z ekonomického hľadiska boli na úrovni chudobnejších *geneantas*. Aj napriek tomu, že delenie majetkov bolo typickým scenárom, v *Domesday book* sa objavujú taktiež údaje o *thegnoch*, ktorí spravovali rozsiahle územia, a to hneď

⁷⁹ „Sake and soke“ je formula používaná v anglosaských právnych dokumentoch označujúca právomoc nad miestnym zasadaním či nad konkrétnym územím. Častokrát sa používala aj ako synonymum k vlastníctvu pôdy. LexMA.

⁸⁰ BLAIR HUNTER, s. 232-239, LIEBERMANN, s. 228, STENTON, s.501.

⁸¹ BLAIR HUNTER, s. 234, LIEBERMANN, s. 192-206.

v niekoľkých *shires*. Takéto záznamy majetkov sú ďalším dôkazom o dedičnosti titulu a zároveň sa z nich dozvedáme, že nie všetky panstvá boli roztrieštené, ale naopak sa z generácie na generáciu zväčšovali. Nestálosť v systéme dedenia majetkov medzi *thegnami* v tejto spoločenskej skupine spôsobovala veľké majetkové odchýlky.⁸²

Zatiaľ čo sa ekonomická základňa nízkej šľachty dá označiť za nejednotnú, ich spoločenské postavenie bolo naopak stále a výrazne sa odlišovalo od roľníckej vrstvy. To, čím sa *thegn* diametrálne odlišoval od roľníka bol jeho *wergeld*⁸³, ktorý bol v niektorých častiach až šesťnásobný v porovnaní s *wergeldom* roľníka. *Thegn* v doslovnom preklade znamená „ten čo slúži druhému“ a označuje skôr vzťah dvoch osôb a nie spoločenský status. Postavenie *thegna* bolo z veľkej časti ovplyvnené práve postavením osoby, ktorej bol podriadený. Vedúcimi osobnosťami boli pravdaže tí, ktorí slúžili priamo kráľovi. Skupina kráľovi podriadených *thegnov* bola početná. Na kráľovských listinách sa zväčša objavovalo 20 - 30 podpisov. Pravidelne spolupracovali s kráľom počas súdov a na zasadaniach *witagemontu*⁸⁴. Ako panovníkovi priami podriadení boli čosi ako uši a oči medzi poddanými, zohrávali významnú rolu kráľovských prostredníkov v lokálnej správe. Na základe jedného z dokumentov predpokladáme, že aj kráľovský *thegn* mal vlastných podriadených *thegnov*, ktorí ho zastupovali v spravovaní jednotlivých častí jeho majetkov v čase, keď sa musel zúčastňovať kráľovských súdov. Práve toto bola úloha nižších *thegnov*, ktorí spadali do skupiny tých najmenej majetných, ekonomicky sa približujúcich roľníkom. Okrem kráľa mohli mať vo svojich službách *thegnov* aj iní vyššie postavení páni, ako napríklad *earli*. Významné postavenie *thegna* spočívalo okrem lokálnej správy aj v ich úlohe v obdobiach regionálnych nepokojov a vzbúr. Ako napríklad v roku 1051, kedy sa kráľ Eduard rozhodol oslabiť Godwinovcov tým, že prisľúbil *thegnom* Harolda Godwinsona možnosť prejsť do kráľovských služieb,

⁸² LIEBERMANN, s. 457, STENTON, s.487-490.

⁸³ *Weregeld* pojem ktorým sa označovala hodnota všetkého živého aj vecného v stredoveku. Pokiaľ bol niekto zranený, zavraždený alebo niečo ukradnuté, vinník bol povinný vyplatiť *weregeld* rodine obete alebo majiteľovi daného predmetu. Išlo významné právo na základe ktorého sa predchádzalo zbytočnému prelievaniu krvi. LexMA.

⁸⁴ *Witagemont* bol poradný orgán anglických panovníkov, ktorý vznikol približne v 7. storočí z rôznych zoskupení starších členov rodov. Mal na starosti tvorbu zákonov a určovanie právomoci vládcu. Mal veľkú autoritu, lebo rozhodoval aj o odvolaní panovníka a výbere nástupcu po jeho smrti. V tomto období sa ešte kráľovský titul nededil automaticky z otca na syna. LexMA.

čím ho oslabil.⁸⁵ Pre *thegna* spadajúceho pod šľachtica bolo výhodné takto zmeniť pána a nadobudnúť tým lepšie postavenie. Vo veľa prípadoch sa *thegn* nemusel vzdať svojich majetkov, iba sa podriadil niekomu inému, v tomto prípade kráľovi. To, či by *thegn* o svoje majetky prišiel a musiel tým pádom spravovať zem v inej časti krajiny alebo si ponechal pôvodné majetky, záležalo na tom, či sa stal *thegnom* svojho pána tak, že obdržal kus zeme priamo od neho, priamym grantom, čím sa mu zaväzoval vernosťou, alebo svoje pozemky zdedil a vernosť pánovi sľúbil bez obdržania akéhokoľvek územia.⁸⁶

Ako bolo už vyššie spomenuté ďalšou významnou skupinou, ktorú zaraďujeme do vyššej triedy boli tzv. *earli*, ktorí mali po kráľovi najvýznamnejšie postavenie. Titul *earl* bol de iure nededičný, no de facto sa predpokladalo, že titul zdedí po otcovej smrti najstarší syn. Každý *earl* musel byť pred nástupom do svojej funkcie menovaný kráľom. Vďaka „dedičnosti“ titulu sa v Anglicku vybudovala skupina rodín s tak pevnou mocenskou základňou, že by ich akékoľvek kroky podniknuté kráľom len ťažko dokázali vykoreniť z pozície, ktorú za roky pôsobenia svojich predkov nadobudli, no predanie titulu mladému *earlovi* z rúk kráľa bolo aj naďalej veľmi významným aktom, ktorý podčiarkoval *earlovi* podriadenosť panovníkovi. *Earl*, ktorý nebol do funkcie menovaný panovníkom, nemohol v tejto funkcii zotrvať. Panovníkovo schválenie novomenovaného *earla* bolo považované za nevyhnutné aj v netradičných situáciách. Napríklad pokiaľ v niektorom zo *shires* vypukla vzbura obyvateľstva proti *earlovi*, pod ktorého právomoci táto oblasť spadala, musel byť novodosadený *earl* odsúhlasený kráľom, v inom prípade bolo jeho postavenie nelegitímne presne tak, ako sa stalo v roku 1065 vo Východnej Anglii, kde obyvatelia zosadili Tostiga, syna Godwina a na jeho pozíciu dosadili Morcara, brata *earla* z Mercie.⁸⁷

Earli spravovali územie tzv. *shire*⁸⁸, ktorý môžeme považovať za najdôležitejšiu správnu jednotku anglosaského obdobia, pretože práve na základe týchto území

⁸⁵Vid' kapitola 5, s. 79.

⁸⁶ LIEBERMANN, s. 456. STENTON, s. 486-489.

⁸⁷ BLAIR HUNTER, s. 228, STENTON, s. 547. Vid' kapitola 6, s. 107.

⁸⁸ Pôvodný názov novodobých grófstiev *shire* je odvodený od anglosaského *scir*. Avšak vypátranie najstarších záznamov o vzniku, popri prípade o zavedení tohto správneho členenia je z dôvodu nejednotného používania pomenovaní v rannom stredoveku pre bádateľov náročné. Slovo *scir* často označovalo nielen *shire*, ale aj neurčitú úradnícku pozíciu, ktorá sa mohla, ale nemusela spájať so spravovaním *shire*. Je preto zložité určiť, či sa už približne v roku 690, kedy Wessexký kráľ Ine vo svojom zákonníku hovorí o earloch a strate ich *scir*-u, ide o prepojenie *earl* a jeho

a ich správcov, *earlov*, bol kráľ schopný uplatňovať svoju moc a do istej miery tiež kontrolovať lokálne dianie. *Earl*, ako správca *shire* disponoval právom a povinnosťou zvolávať zasadanie, fungovaním podobné kráľovskej rade, ktoré sa v dobových záznamoch nazýva *scirgemot*. V tomto prípade mu predsedal spolu s miestnym biskupom. *Scirgemot* nebol len priamym recipientom kráľovských dekrétov, ale aj kompetentným sprostredkovateľom akýchkoľvek lokálnych transakcií a obchodov, priamo sa týkajúcich panovníka samotného. Prvé záznamy o fungovaní tohto zasadania v jednotlivých *shireoch* pochádzajú z dôb vlády kráľa Edgara (942 – 975), ktorý na základe jedného zo svojich výnosov nariaďuje miestnemu *earolvi* a biskupovi, aby zasadanie zvolávali dvakrát do roka. Neskôr bolo toto ustanovenie potvrdené v druhom zákonníku kráľa Knuta Veľkého, kde k pôvodnému zneniu nariadenia pridáva, že sa môže *scirgemot* stretávať podľa potreby aj viac ako dvakrát do roka.⁸⁹ Počas zasadaní pojednávali miestni *thegni* tak o náboženských, ako aj o svetských otázkach. Práve preto bolo potrebné, aby zasadnutiu predsedal tak *earl*, ako aj biskup. Rozdelenie na *shires* sa od dnešného rozdelenia na grófstva takmer nelíši. Dnes je rozdelenie prakticky totožné s rozdelením v období ešte pred normandským vpádom do Anglicka. Dôkazy o existencii ekvivalentov dnešných grófstiev na juh od Temže nachádzame v závete kráľa Eadreda (923-955), v ktorom kráľ odkazuje sumu 1 600 libier na podporu obyvateľstva v Kente, Sussexe, Surrey, Berkshire, Hampshire, Wiltshire, Dorsete, Somersete a Devone, ktoré bolo ovplyvnené vikingskými nájazdmi.⁹⁰

V rámci svojho územia disponoval *earl* autoritou, ktorej sa nevyrovnali ani najväčší magnáti v danej oblasti. Na základe svojej funkcie bol v prípade vojny povinný veliť lokálnej milícii, a taktiež predsedal spolu s biskupom tamojšej diecézy miestnemu dvorskému zasadaniu. Ostatné povinnosti *earla* sú v dobových spisoch opomínané, domnievame sa preto, že to bol titul skôr politický a nie administratívny, čo by znamenalo, že základnou povinnosťou *earla* bolo pôsobiť ako kráľovský reprezentant a nie ako správca územia jemu podriadeného. Úlohu administrátorov strácajú *earli*, podľa Franka Stanton, počas vlády Ethelreda Váhavého, kedy sa územia pod ich správou zväčšujú a postupne sa pre *earla* stáva

dŕžava *shire* alebo sa hovorí čisto iba o ich správcovskej pozícii. Všeobecne sa však predpokladá, že prvé *shires* vznikli práve vo Wessexe, odkiaľ sa táto správna forma rozšírila do ďalších anglosaských kráľovstiev. LexMA.

⁸⁹ LIEBERMAN, 202-203 a 321.

⁹⁰ BLAIR HUNTER, s. 223-231, STENTON, s. 502-505; S, 1515.

nemožné tieto územia spravovať. Ďalším vážnym dôvodom bola potreba Ethelreda riešiť zahraničnopolitickú krízu, ktorá nastala po vylodení Vikingov na brehoch Anglicka v roku 1003. *Earli* bojovali proti Vikingom na čele svojich milícií a zároveň sprostredkovali rokovania s nepriateľom. Nevyhnutnosť riešiť tento konflikt zaneprázdnila *earlov* natoľko, že sa začiatkom 11. storočia stala ich pozícia čisto politickou.⁹¹

Zaneprázdnenosť *earla* znamenala potrebu nového úradníka, ktorý by mal dostatočné právomoci na to, aby dokázal *earla* suplovať v jeho pozícii. Ethelred preto začal neskôr *earlov* v pozícii svetských predsedov *scirgemotu* nahrádzať tzv. *sheriffmi*. Dôvodom nebola iba ich politická a vojenská vyťaženosť, ale aj fenomén 11. storočia, kedy sa z *earlov* ako kráľovských kandidátov lokálnej správy stali mocní magnáti, ktorí politicky spravovali viacero *shires* naraz, vďaka čomu dokázali neraz konkurovať samotnému panovníkovi. *Sheriffovia* boli menovaní panovníkom, boli mu priamo zodpovední a v jednotlivých častiach predstavovali kráľovskú výkonnú moc. Ako kráľovskí úradníci sa snažili zabrániť akýmkoľvek pokusom *earla* o autonómne spravovanie svojich území. Zároveň však boli aj *earlovými* pomocníkmi. V prípadoch, keď sa *earl* nemohol zúčastniť na dvorských zasadnutiach, bol *sheriff* poverený zasadiť po boku biskupa na pozícii *earla*. Neznamená to však, že by sa *sheriff* už v tomto období (11. storočie) zúčastňoval väčšiny súdnych pojednávaní či zasadaní. Jeho úlohou bolo zasadať iba vo výnimočných prípadoch na menej významných súdoch. Asistoval kráľovi predovšetkým pri bežných správcovských a administratívnych úlohách v jednotlivých *shires* a pri výbere daní a špeciálnych poplatkov na splácanie *danegeldu*.⁹²

Každý z vyššie vymenovaných členov aristokratickej vrstvy, *earli*, *thegni* aj *sheriffovia* boli významnými spojencami kráľov pri vládnutí. Najvýznamnejšie právo, ktoré sa spájalo s ich postavením, bola možnosť zasadať v kráľovskej rade, tzv. *witenagemote*. Tento politický orgán, ktorého asistenciu panovník využíval vždy, keď rozhodoval o obecných záležitostiach, vznikol pred 7. storočím a fungoval až do dobytia Anglicka Normanmi. Okrem svetských členov zasadali vo *witenagemote* aj príslušníci cirkvi. Títo boli predovšetkým počas vlády

⁹¹STENTON, 548 s.

⁹²Tamže, 548-550 s.

Eduarda Vyznávača v porovnaní so svetskými členmi v prevahe. Celkový počet zasadajúcich je však otázný. Zoznamy svedkov na jednotlivých listinách sú síce všeobecne považované za smerodajné, no počet spísaných mien častokrát závisel na dĺžke použitého pergamentu, a tak nie sme vždy schopní spočítať všetkých, čo sa na zasadaní zúčastnili. Zachovalo sa iba niekoľko listín, o ktorých sa domnievame, že zaznamenali aj najnižšie postavených *thegnov*, ktorí sa zúčastnili na zasadaní *witenagemotu*. Ide predovšetkým o listinu vydanú kráľom Ethelredom Váhavým v roku 1005, na ktorej je zaznamenaných až 86 zúčastnených. Na ostatných listinách býva záznam o vyše polovicu kratší.⁹³ *Witenagemot* bol najdôležitejšou inštitúciou v ranostredovekom Anglicku, nebol však len poradným orgánom panovníkov. Dá sa tvrdiť, že panovník samotný bol od rozhodnutí *witenagemntu* závislý. Minimálne v otázke voľby nového panovníka tomu tak naozaj bolo. Treba si uvedomiť, že voľba nového kráľa na základe pôvodu odvodzovaného od starej wessexkej dynastie bola síce všeobecne uznávaná medzi širokými vrstvami v anglosaskom Anglicku, no korunovať niekoho iba na základe zdedených majetkov bolo aj v tej dobe nedostatočné, preto častokrát dochádzalo ku konfliktom, ktorého z dedičov zvoliť za panovníka. V takýchto situáciách sa do poprednej pozície dostal *witenagemot*, ktorý mal za úlohu zvoliť budúceho panovníka. Silný element voľby panovníka sa do Anglickej politiky 10. a 11. storočia dostal z dôb, kedy boli vodcovia jednotlivých kmeňov proklamovaní ich nasledovníkmi.⁹⁴

Úlohou *witanegamotu* bolo taktiež asistovať novozvolenému kráľovi v akýchkoľvek otázkach, v ktorých potreboval pomoc. V listinách sa taktiež častokrát objavuje pasáž, v ktorej sa kráľ odvoláva na členov rady ako na spoluzodpovedných za všetky rozhodnutia týkajúce sa obecných záležitostí. V 11. storočí bol súhlas *witenagemontu* využívaný pri zavádzaní nových daní, vydávaní nových zákonov, tiež pri prejedávaní spôsobov spolupráce a pri zlepšovaní vzťahov so zahraničím a v neposlednej rade sa staral aj o to, ako by malo Anglicko postupovať pri obrane svojho územia v prípade ďalších nájazdov. Taktiež, každé vyhostenie, pozbavenie titulu či naopak, nadobudnutie nových majetkov bolo viazané na súhlas kráľovskej rady. Dalo by sa však predpokladať,

⁹³STENTON, s. 550-551; S, 991.

⁹⁴ STENTON, s. 550-554.

tak ako to vyjadril profesor Stanton, že „láska a strach“⁹⁵ museli ovplyvňovať rozhodnutia jednotlivých členov zasadnutia. Predsa len, väčšina zasadajúcich vďačila súčasnému panovníkovi alebo jednému z jeho predkov za svoju pozíciu. Stávalo sa preto len zriedka, že *witenagemot* protirečil kráľovskému rozhodnutiu. Na druhej strane sa domnievame, že sa na zasadaniach zúčastňovalo aj množstvo nízko postavených *thegnov*, ktorí sa, ako už bolo vyššie spomenuté, nezmestili na listiny. *Thegni* pravdepodobne prečísľovali akýchkoľvek cirkevných či svetských zasadajúcich, ktorí za svoje svetské tituly vďačili priamo kráľovi. Väčšina *thegnov* nadobudla svoju pozíciu na základe dedičnosti tohto titulu. Taktiež aj väčšinu svojich majetkov zdedili a nie nadobudli priamou kráľovskou donáciou. Keď sa ku kráľom neovplyvniteľnej majetkovej samostatnosti pripočíta významné postavenie v správe *shire* či *hundred* a *wapantake* a dokonca aj pozícia slobodného pána, môžeme tvrdiť, že to boli práve títo muži, ktorí zabezpečovali nezávislosť rozhodnutí *witenagemontu*. Sila *witenagemontu* by sa však nemala súdiť na základe konfliktov medzi zasadanim a panovníkom, práve naopak. Historický význam tejto inštitúcie je predovšetkým v udržiavaní mieru a tradície v spolupráci medzi panovníkom a jeho poradným orgánom. Samotný *witenagemont* mohol vládnuť ako náhradné teleso v prípade neschopnosti panovníka či v prípade nástupníckych nezhôd. Stalo sa tak po nástupe Harthacnuta (1040) a taktiež aj Eduarda Vyznávača (1042). Teda v prípadoch, kedy mal nový panovník nedostatočné znalosti v oblasti správy krajiny. Treba však zdôrazniť, že obdobia konziliárnej vlády v Anglicku boli krátke a nevýznamné a nedajú sa porovnávať s dlhými obdobiami, kedy *witenagemont* zabezpečoval anglickému kráľovi autokratickú vládu.⁹⁶

Z vyššie uvedeného vyplýva, že panovníkova moc, či už to bol Knut Veľký, jeho synovia alebo Eduard Vyznávač, závisela predovšetkým od šľachty, ktorá mu bola priamo podriadená a na základe majetkových donácií mu zabezpečovala výkonnú moc v jednotlivých častiach krajiny. Panovníci sa opierali aj o rozhodnutia *witenagemotu*. Tie sa týkali predovšetkým správy. Išlo hlavne o otázku vyberania daní, riešenia sporov či udeľovania nových titulov. Dalo by sa povedať, že postavenie anglických panovníkov bolo v 11. storočí na prvý pohľad značne oklieštené.

⁹⁵ STENTON, s. 553.

⁹⁶ Tamže, s. 554.

Miera vplyvu panovníkov by sa však nemala hodnotiť iba na základe štruktúry vlády, ale predovšetkým na základe toho, čo dosiahli na poli politických a správnych dejín. Snáď najlepšie pozorovateľným dôkazom v otázke stabilnej vnútroštátnej politiky sú administratívne, ale aj archeologické pramene sledujúce kráľovu finančnú politiku, ktorej vyspelosť v Anglicku sa dá, okrem iného, pozorovať aj na úspešnom vyplácaní *danegelu*. Strieborná penca, anglické platidlo, bola už od vlády Edgara (zv. Mierumilovný 959 - 975) pod kráľovskou kontrolou. V priebehu 11. storočia bol každé 3 - 2 roky (v 10. storočí každých 7 - 6 rokov) predstavený nový typ mince, zatiaľ čo starý bol úspešne demonetizovaný. Anglickí panovníci spravovali jeden z prvých funkčných *renovatio monetae*⁹⁷. Podobný systém sa v ostatných častiach Európy kvôli nestabilnej vládnej štruktúre objavil až na prelome 12. a 13. storočia. Ani ich úspechy na poli politických dejín by nemali byť prehliadané. Napríklad Eduardovi Vyznávačovi sa počas vlády podarilo úspešne ovplyvniť nástupnícku politiku v Škótsku, čo na istý čas zabezpečilo severným častiam Anglicka, predovšetkým Northumbrii, obdobie bez škótskych nájazdov. Taktiež sa mu po dlhých bojoch podarilo vyriešiť otázku waleských nájazdov, ktoré sužovali západné hranice Mercie a Wessexu.⁹⁸ Exkurzom k zahranično-domácej politike kráľa Eduarda, by sme chceli zdôrazniť komplexnosť panovníckej moci. Aj napriek neúplnej autokracii anglických kráľov môžeme hovoriť o období vplyvných panovníkov, ktorí aj napriek silnému postaveniu šľachty neprišli o svoju autoritu.⁹⁹

Postavenie panovníka sa však dá skúmať ešte z jedného hľadiska, a to na základe jeho pozemkovej politiky. Hospodárenie s kráľovskými pozemkami dokáže odhaliť v akom postavení voči šľachte sa panovník nachádzal. Viacerí bádatelia sa zhodujú, že fenomén pozemkovej šľachty, ktorý sa v Anglicku objavuje v 11. storočí odzrkadľuje slabé postavenie panovníkov. V tomto prípade je často skloňované meno práve Eduarda Vyznávača, ktorého vláda býva spájaná s vysokým postavením rodu Godwinovcov. Godwinovci, ako už bolo vyššie

⁹⁷ *Renovatio monetae* je latinský pojem označujúci výmenu mincí.

⁹⁸ Zahraničnej politike anglických panovníkov v 11. storočí, tak ako aj obom vyššie uvedeným prípadom sa budeme venovať v nasledujúcich kapitolách.

⁹⁹ CAMPBELL, James. *Essays in Anglo Saxon History*. London: The Hambledon press, 1986, s. 155-156, CAMPBELL, James ed.. *The Anglo-Saxons*. London: Penguin Books, 1991, s. 204-205, REX, Peter. *Harold II, the Doomed saxon King*, Tempus, 2005, Škótsko: 92 – 93, Wales: 93-100.

spomenuté, v roku 1066 disponovali väčšou majetkovou základňou ako samotný Eduard.¹⁰⁰

Godwine, zakladateľ rodu Godwinovcov, disponoval veľkým majetkom už za vlády Knuta a jeho synov. Nikdy však nevlastnil väčší podiel zeme ako panovník. To sa objavuje až počas vlády Eduarda, ktorý okrem donácií pre Godwina samotného, postupne povýšil do pozície earlov aj jeho piatich synov (Swine, Harold, Tostig a Gyrth), čo viedlo k navýšeniu rozlohy rodinných dŕžav. Fakt, že boli Godwinovci schopní permanentne si privlastniť väčšinu pôdy určenej na donáciu pre kráľovských úradníkov považujú viacerí historici za jasné znamenie, že kráľovstvo nefungovalo tak, ako by malo. Majetky Godwinovcov presiahli dŕžavy panovníka. Otázne však ostáva, či Eduard schvaľoval rapídny nárast ich rodinných majetkov, čo by sa z jeho strany javilo ako nelogické, alebo im majetky daroval nedobrovoľne, z čoho by vyplývalo, že mala táto rodina vyššiu moc ako samotný kráľ.

¹⁰⁰ FLEMING, s. 1007.

3. POD NADVLÁDOU VIKINGOV

Písať o histórii rodu Godwinovcov či sa snažiť o rekonštrukciu ich rodokmeňa je veľmi zložitú. Aj napriek ich postaveniu, sa nám nezachovali žiadne významné pramenné zmienky, ktoré by sa venovali ich predkom. Dokonca, ani *Vita Aedwardi regis*, pamäti, ktorými sa kráľovná Edita, dcéra earla Godwina, snažila vyzdvihnúť ich postavenie v Anglicku, sa v žiadnej časti nezmieňujú o ich predkoch. Venuje sa predovšetkým Godwinovi a jeho štyrom synom (Harold, Tostig, Gyrth a Leofwine),¹⁰¹ vďaka ktorým sa mu v Anglicku podarilo vytvoriť pevnú mocenskú sieť. Autor však zo svojho rozprávania nevynecháva iba Godwinových a Gythiných¹⁰² predkov, nevyjadruje sa príliš ani ku Gythe samotnej. Nespomína meno Godwinovej manželky a umyselne sa pomýlil aj v jej pôvode, keď ju označil za sestru kráľa Knuta Veľkého, čím chcel pravdepodobne podčiarknuť a vyzdvihnúť veľmi blízky vzťah medzi Godwinom a Knutom, počas jeho vlády v rokoch 1016 - 1035.¹⁰³

Aj napriek tomu, že „rodinná kronika“ nekladie dôraz na predkov earla Godwina a jeho manželky Gythy, vieme sa na základe úradných listín a záznamov z iných kroník dopátrať k informáciám o thegnovi, ktorý bol pravdepodobne Godwinovým otcom. Prvé písomné zmienky, v ktorých figuruje tento možný Godwinov predok sa datujú do konca 10. storočia, do obdobia vlády Ethelreda II. Váhavého. Toto obdobie je známe predovšetkým kvôli mnohým stretom s vikingskými vojskami, ktorým musel panovník čeliť každoročne od roku 997 a ktoré boli každým rokom početnejšie. Vikingom bol preto vyplácaný danegeld, no vpády plieniacich vojsk aj napriek tomu pokračovali. V roku 1008 sa preto Eathelred II. po zasadaní s witagemontom rozhodol vybudovať flotilu, ktorá mala za úlohu chrániť anglické pobrežie pred možnými budúcnymi nájazdmi.¹⁰⁴

¹⁰¹ Prvorodený syn Swine sa vo *Vita* nespomína pravdepodobne preto, že bol považovaný za „čiernu ovcu“ rodiny. Swine bol v priebehu vlády Eduarda Vyznávača niekoľkokrát z kráľovstva vyhnaný do exilu.

¹⁰² Gytha Thorkelsdóttir bola Dánka, dcéra Torkela, jedného z popredných dánskych veľmožov, ktorého synovia Ulf a Eilaf boli blízkymi spolupracovníkmi kráľa Knuta. Pravdepodobne v roku 1019 sa Gytha vydala za Godwinova, earla z Wessexu. *LexMA*.

¹⁰³ *VER*, s.11.

¹⁰⁴ K vikingským nájazdom sa vyjadruje ASC 214-216, Ján z Worcestru. K vybudovaniu veľkej flotily nachádzame záznamy v ASC na rok 1008; *ASC* 1., s. 219.

V súvislosti s novovybudovanou flotilou sa v prameňoch stretávame s menom Wulfnoth *Cild*. Wulfnoth bol thegnom v Sussexe, v časti Campton, a bol taktiež jedným z dvoch veliteľov kráľovských protivikingských flotíl. V kráľovských listinách sa jeho meno objavuje od roku 986. Na ich základe však vieme, že jeho postavenie na kráľovskom dvore bolo v porovnaní s pozíciou, ktorú neskôr nadobudol jeho syn či vnuk Harold nevýznamné. Medzi rokmi 986 - 1005 sa jeho meno objavuje iba na štyroch listinách, a aj to vždy na konci zoznamu svedkov medzi poslednými menovanými, z čoho vyplýva, že sa na kráľovských zasadaniach witagemontu zúčastňoval pravdepodobne iba málokedy.¹⁰⁵

To, že Wulfnoth *Cild* bol Godwinovým otcom, sa dozvedáme v zázname *Anglosaskej Kroniky* z roku 1009, kde sa autori venujú konfliktu, ktorý sa odohral medzi Wulfnothom a Brithricom,¹⁰⁶ druhým z veliteľov flotily. Brithric mal z nevyjasnených dôvodov obviniť Wulfnotha pred kráľom. Kronika sa k obvineniu ďalej nevyjadruje. Ide iba o strohé konštatovanie, že došlo ku konfliktu, ktorý vyústil do zničenia kráľovskej flotily. Wulfnoth sa totiž po obvineniach rozhodol ujsť z kráľovstva, ukoristil dvadsať vojenských lodí a za pomoci svojich stúpcov (Vikingov?¹⁰⁷) plienil anglické pobrežie.¹⁰⁸ Následne bol odsúdený a dodatočne vyhnaný do exilu, čo potvrdzuje fakt, že prišiel o svoje majetky v Camptone. Aj napriek tomu, že neexistuje prameň potvrdzujúci túto skutočnosť, domnievame sa, že jeho syn Godwine, pravdepodobne zostal po vyhnaní otca naďalej v Anglicku.¹⁰⁹ Dalo by sa predpokladať, že chcel znovunadobudnúť stratené otcove majetky. K tomuto obdobiu Godwinovho života síce nemáme k dispozícii skoro žiadne písomné zmienky, no závet *aethelinga*¹¹⁰ Athelstana z roku 1014 toto obdobie bez akýchkoľvek informácií účinne vyplňa. Godwine sa v roku 1014 ocitol v najužšom kruhu okolo prvorodeného syna kráľa

¹⁰⁵ V každej z verzií ASC sa nachádza iný záznam ohľadom Wulfnotha. Verzie D a E sa k nemu vyjadrujú ako k južnému sasovi (Sussex), verzia F k Sussexu pridáva aj fakt, že bol otcom earla Godwina. ASC 1., s.219; JW, s. 160; Pre listiny v ktorých sa objavuje Wulfnoth pozri, KAYNES, Simone. *The Diplomas of King Aethelred „The Unready“ 987-1016*. Cambridge: 1980, s. 237.

¹⁰⁶ Brithric bol veliteľom protivikingskej flotily vybudovanej v roku 1009. Bol bratom earla Edrica Streonu, ktorý bol najbližším spolupracovníkom kráľa Aethelreda Váhavého. LexMA.

¹⁰⁷ Vid', kapitola 3, s. 40-41.

¹⁰⁸ ASC, s. 219-220.

¹⁰⁹ Jediný prameň zachytávajúci Godwina v tomto období je závet *aethelinga* Athelstana, v ktorom *aetheling* Godwinovi odovzdáva Wulfnothove pôvodné majetky. Dovolíme si tvrdiť, že je nepravdepodobné, že by sa Athelstan rozhodol obdarovať Godwina, ktorý bol až do roku 1014 v exile. S, 1503.

¹¹⁰ *Aetheling* je staro-anglický pojem (*æþeling*) používaný v anglosaskom období na označenie princov s dedičným právom na trón. LexMA.

Ethelreda, aby sa v jeho závete objavil popri prominentných členoch jeho rodiny, akými bola aethelingova nevlastná matka, či mladší bratia (napr. budúci kráľ Edmund).¹¹¹

Athelstan vo svojom závete odkazuje Godwinovi majetky jeho otca. „Udeľujem Godwinovi, synovi Wulfnotha, územia v Comptone, ktoré vlastnil jeho otec.“¹¹² Otázne však ostáva, o ktorý Compton išlo? V Anglicku sa v 11. storočí nachádzalo niekoľko Comptonov. Pokiaľ zoberieme do úvahy informáciu z *Anglosaskej kroniky* o pôvode Wulfnotha (Wulfnoth the South Saxon), výber sa nám zúži na dve možnosti. Oba tieto Comptony sa nachádzajú v Sussexe; môže ísť o Compton vo Westourne hundred, ktorý je v *Domesday book* aj v roku 1066 označený za Godwinovo vlastníctvo (aj 13 rokov po jeho smrti) alebo môže ísť o Comptone v Totnore hundred, ktorý je v *Domesday book* zapísaný pod správou earla Harolda, Godwinovho syna, a zároveň, ako majetok kráľa Eduarda Vyznávača. Keďže bol Compton vo Westbourne aj v roku 1066 zapísaný ako Godwinovo vlastníctvo, na základe čoho predpokladáme, že ho stále spravoval pôvodne Godwinov tenant, domnievame sa, že zdedil práve toto územie na základe Athelstanovho závetu a nie Compton v Totnore, ktorý bol v roku 1066 kráľovskou dŕžavou.¹¹³

Pre porozumenie pomerov, vďaka ktorým sa Godwinovi podarilo nadobudnúť stratené otcove majetky a dostať sa do blízkosti *aethelingov*, je potrebné priblížiť politickú a mocenskú situáciu v tomto období. Predpokladáme totiž, že Godwine, ako syn exulanta, nebol spriaznený so samotným kráľom. Ako však mohol dosiahnuť takú významnú pozíciu? Ako už bolo vyššie spomenuté, Godwinovi sa za nevyjasnených okolností podarilo dostať do blízkosti Ethelredovho syna Athelstana. K spolupráci s ním pravdepodobne došiel po tom, ako sa Athelstan spolu s jeho mladším bratom Edmundom vzoprel kráľovi Ethelredovi, ktorý začal v otázke nástupníckej politiky uprednostňovať synov z druhého manželstva, Alfreda a Eduarda (budúci kráľ Eduard Vyznávač), čo ohrozovalo ich dedičné

¹¹¹ To, že Wulfnoth bol neprávom vyhnaný do exilu sa dozvedáme v ASC 1., s. 220; a JW, s. 160; Jediný zachovaný prameň vyjadrujúci sa ku Godwinovi v tomto období a dôkaz o strate majetku a zároveň o tom, že ho Godwine získal naspäť nachádzame v závete aethelunga Athelstana; S, 1503.

¹¹² „Ic geann Godwine Wulfnoðes suna þæs landes æt Cumtune þe his fæder ær ahte“. S, 1503.

¹¹³ DB

právo na anglický trón.¹¹⁴ Dôkazy o tom, že vzťah Athelstana k jeho nevlastným bratom bol viac než chladný, nájdeme opäť v jeho závete, v ktorom *aetheling* Athelstan svojich nevlastných bratov, na rozdiel od svojich stúpencov, akým bol napríklad aj Godwine, vôbec nespomína. Práve na základe závetu z roku 1014 si vieme tiež utvoriť predstavu o tom, s kým Athelstan spolupracoval. Okrem iných sa medzi svedkami jeho závetu objavujú aj vysoko postavení odporcovia vlády Ethelreda Váhavého. Bratia Sigeferth a Morcar,¹¹⁵ thegni z oblasti Danelaw, ktorí boli príbuzní earla Aelfhema z Yorku, zavraždeného Edricom Streonom¹¹⁶ na rozkaz kráľa Ethelreda v roku 1006. Na základe listiny teda môžeme skonštatovať, že sa Athelstan obklopoval prevažne thegnami, ktorí boli v zlom postavení voči panovníkovi. Aj samotný Godwine bol predsa synom thegna, ktorý bol z nevyjasnených dôvodov obvinený bratom Edricom Streonom a kráľom vyhnaný do exilu. Ťažko sa dá teda predpokladať, že by bol Godwine voči panovníkovi čo i len v neutrálnej pozícii.

Po Athelstanovej smrti v roku 1014 sa situácia pravdepodobne vyvíjala v prospech jeho mladšieho brata Edmunda. Podľa všetkého to bol práve Edmund kto poskytol Athelstanovým spolupracovníkom ochranné krídlo a s ich pomocou pokračoval v odpore voči svojmu otcovi, jeho synom z druhého manželstva a Eadricovi Streonovi. Či sa na Edmundovu stranu pridali aj Godwine je otáznne. Predpokladajme však, že tak urobil. Pre Godwina, ktorý spolupracoval s panovníkovými odporcami bola predsa len voľba partnerstva s Edmundom najlepšia. Sám by sa asi len ťažko ubránil pred kráľom a Eadricom Streonom, ktorí po Athelstanovej smrti opäť stavili na sériu politicky motivovaných vražd, ako na najlepší spôsob upevnenia moci. V roku 1015 boli zavraždení Sigeferth aj Morcar. Ich majetky boli skonfiškované a Sigeferthova vdova bola uväznená, a to pravdepodobne preto, aby sa nikto nemohol prostredníctvom sobáša s ňou domáhať Sigefrethových majetkov. Je však potrebné zmieniť aj fakt, že v roku 1013 sa podľa *Anglosaskej kroniky* niekoľkí severoanglickí thegni pridali na

¹¹⁴ Bratia Aethelstan a Edmund boli synmi prvej Ethelredovej manželky (ca. 980-1002), Aelfgifu z Yorku, ktorá pravdepodobne pochádzala z Northumbrie. Alfred a Eduard boli synmi Ethelredovej druhej manželky (1002-1016) Emmi Normandskej, dcéry Normandského vojvodu Richarda I. LexMA.

¹¹⁵ Závet aethelinga Athelstana. S, 1503.

¹¹⁶ Eadric Streona bol earlom v Mercii od roku 1007 do roku 1017. Bol jedným z najbližších spolupracovníkov kráľa Ethelreda Váhavého, na ktorého podnet zavraždil viacero významných earlov a thegnov, ktorí sa postavili proti Ethelredovej vláde. LexMA

stranu Knuta a jeho otca Svena, ktorých mená však kronikár nespomína.¹¹⁷ Môžeme sa teda iba domnievať, že mohlo ísť o vyššie spomínaných bratov, čo by rozšírilo kráľove záujmy v otázke ich vraždy. Pokiaľ to boli naozaj oni, kto spolupracoval s Knutom už od roku 1013, nedá nám nepoukázať na fakt, že Edmund a Knut boli v roku 1016 rivalmi. Z toho by sme mohli usudzovať, že k spolupráci medzi Edmundom a bratmi Sigferthom a Morcarom po Athelstanovej smrti nedošlo. Lenže Athelstan, ak sa naozaj v otázke spolupráce s Knutom jedná o Sigfertha a Morcara, pravdepodobne túto spoluprácu nevnímal počas svojho života ako prekážku, keďže sa obaja bratia objavujú v jeho záвете medzi svedkami. Na základe tejto informácie, by sme sa teda mohli domnievať, že Athelstan a jeho brat Edmund v istom období mohli spolupracovať s Vikingami. Veď mnohí z ich hlavných stúpcov pochádzali z oblasti Danelaw, čo túto teóriu len potvrdzuje. Táto spolupráca by ich automaticky stavala v boji proti kráľovi do silnejšej pozície. V roku 1015 sa stala ešte jedna dôležitá udalosť. Edmund si proti vôli svojho otca vzal za ženu vdovu po Sighfredovi, čím automaticky získal všetky jeho územia v oblasti Danelaw. Tento Edmundov krok sa dá interpretovať ako snaha upevniť svoje postavenie nielen voči kráľovi Ethelredovi, ale aj voči Knutovi, ktorý sa pripravoval na inváziu do Britských ostrovov. Sobášom si Edmund posilnil pozíciu na Vikingami spravovanom území, čím tu oslabil vplyv Knuta a zároveň nadobudol väčšiu stabilitu v boji proti Ethelredovi a Edrcovi Streonovi.¹¹⁸

Mocenské rozdelenie Anglicka medzi Ethelreda (ktorý bol už v roku 1015 pravdepodobne smrteľne chorý a svoju moc predal Edricovi Streonovi ako svojmu zástupcovi) a jeho syna Edmunda sa nepodarilo zjednotiť ani v roku 1016, kedy Anglicko opäť napadli Vikingovia, tentokrát s oveľa početnejšími vojskami než obvykle. Kráľ a Edmund neboli schopní spojiť svoje sily proti Knutovi a okrem toho museli čeliť aj Streonovi, ktorý sa rozhodol opustiť slabého kráľa a pridať sa na stranu Knuta. Anglicko tak ostalo rozdelené na tri mocenské skupiny, z čoho bola tá Knutova najsilnejšia. Vikingom sa čoskoro po Ethelredovej smrti (apríl 1016) podarilo poraziť aj Edmunda. Ten dokázal istý čas vzdorovať vikingskej presile a dohodol s Knutom rozdelenie územia. Knutovi pripadla Northumbria

¹¹⁷ Spolupráca severoanglických thegnov s Vikingami ASC 1., s.223.

¹¹⁸ Vražda Sigfertha a Morcara, ASC1., s. 224; Edmundov sobáš s vdovou po Sigferthovi, ASC 1., 224; Athelstanov závet, S, 1503.

a Mercia spolu s Londýnom a Edmund panoval vo Wessexu. Dohoda uzavretá po bitke pri Ashingdone (október 1016) stratila platnosť 30. novembra 1016, kedy kráľ Edmund zomrel a zanechal Anglicko bez silného následníka trónu, ktorý by bol schopný udržať wessexkú dynastiu pri moci.¹¹⁹

Vráťme sa však ku Godwinovmu pôvodu. Ako sme už vyššie spomínali, vo viacerých prameňoch sa objavujú zmienky o jeho otcovi, ktorý sa mal volať Wulfnoth. Problémom však je, že Wulfnoth, tak isto ako aj Godwine, boli v tomto období rozšírené mená. Pri podrobnej analýze sa preto dostaneme do neľahkej situácie. Godwine sa v súvislosti s menom svojho otca Wulfnotha objavuje v troch prameňoch, v *Anglosaskej kronike*, konkrétne vo verzii F, v kronike Jána z Worcestru a v závete Athelstana aethelinga.¹²⁰

V prípade *Anglosaskej kroniky* sa stretávame so záznamom, v ktorom sa pojednáva o Cild Wulfnothovom vyhnaní z krajiny. Jeho meno je zapísané ako „...*Wulfnoth Cild Sas z juhu*...“.¹²¹ Athelstanov závet taktiež spája Godwina s menom jeho otca. Na základe záznamov v *Domesday book*, ktoré spomíname vyššie sa domnievame, že v prípade závetu ide naozaj o budúceho earla Godwina a nielen o menovca, ktorý mohol byť s budúcim earlom mylne spájaný, ako naznačil prof. Freeman.¹²² Komplikácie nastávajú až po preštudovaní záznamu, ktorý nám vo svojej kronike poskytuje Ján z Worcestu. Ján píše, že Eadric Streona „...*cuius fratres extiterunt Brithricus,....Aegelmaerus, pater Wlnothi, patris west-saxonum ducis Godwini*...“.¹²³ Podľa Jána z Worcestru bol Godwine pra-pra synovcom earla z Mercie, Edrica Streona, proti ktorému pravdepodobne bojoval po boku korunných princov Athelstana a Edmunda. Veľa kronikárov v neskorších dobách, po normandskom dobytí Anglicka, spája informácie z bilingválneho prepisu *Anglosaskej kroniky* z Canterbury a z kroniky Jána z Worcestru. Preto

¹¹⁹ ASC 1.(C,D,E,), s.225-227; STENTON, s.394-395. WALKER, s. 5-6.

¹²⁰ASC 1. (F), s. 219; JW, s. 160; S, 1503.

¹²¹ ASC 1.(D,E,F,), s. 219.

¹²² FREEMAN, Edward. The History of the Norman Conquest of the England. Oxford at Clarendon press, 1867, s. 702; S, 1503.

¹²³ „...ktorého bratia Brithricus,.... Aegelmaerus, Otec Wulfnotha, otca wessexkého earla Godwina.“ JW, s.160.

často hovoria o prasynovcovi Edrica Streonu, Cild Wulfnothovi thegnovi, z južného Sussexu, ktorého synom bol Godwine.¹²⁴

V kronikách sa však jasne hovorí o dvoch rôznych Wulfnothoch. Wulfnoth s prídomkom Cild, juhosussexký thegn, ktorého označuje za Godwinovho otca canterburský prepis *Anglosaskej kroniky* a Wulfnoth, prasynovec Edrica Streonu, ktorého za otca Godwina označuje zase Ján z Worcestru. V názore, že sa jedná o dve osoby nás ešte väčšmi upevňuje fakt, že ani v jednej z kroník sa medzi týmito osobami nenachádzajú žiadne prepojenia. Dalo by sa dokonca povedať, že ich od seba vyslovene rozlišuje aj samotný kronikár Ján z Worcestru. V spojitosti s Godwinom píše o „...*Wlnothi, patris West-saxonum ducis Godwini...*“ pričom hneď v zapätí spomína „...*Suth-Saxonicum minster Wlnotus...*“. Prečo by autor použil takto odlišné označenia Wulfnotha, ak by hovoril o tej istej osobe? Okrem iného, aj pri zázname o vyhostení Wulfnotha Cilda z Anglicka, kedy píše, že: „...*frater prefidi ducis Eadrici Streonae, Birthric,....apud regem injustae accusavit Suth-Saxonicum minster Wlnotus...*“ sa dá len ťažko predstaviť, že by autor použil podobný slovný zvrät v prípade, že by išlo o krivé obvinenie medzi príbuznými.¹²⁵

Pozrime sa však detailnejšie na zápisy samotného Jána z Worcestru. Pokiaľ by sme prijali jeho tvrdenie, že Godwine bol pra-prasynovcom Edrica Streonu, dostaneme sa veľmi rýchlo do rôznych chronologických nezrovnalostí. Na základe záznamov z kroník vieme, že Edric Streona bol zavraždený v roku 1017. Godwin musel byť v roku 1018, kedy sa stal earlom, už dospelým, nepredpokladáme, že medzi mužmi bol viac ako dvadsaťročný vekový rozdiel. Predstava, že by mal byť Edric Streona Godwinovým pra-strýkom je prinajmenšom zvláštna. Druhá odchýlka sa objaví, keď sa zamyslíme nad manželkou Edrica Streonu, Editou, dcérou kráľa Ethelreda. Edita bola určite mladšia ako Edric, dokonca by sa dalo tvrdiť, že v období sobáša musela byť ešte dieťa. Jej otec sa predsa narodil v roku 969. V polovici 80. rokov 10. storočia sa oženil s Aelfgifou z Yorku a svadba ich dcéry prebehla pravdepodobne v roku

¹²⁴FREEMAN, s. 724-25; SEARLE, W. George. Anglo-Saxon bishops, kings and nobles: the succession of the bishops and the pedigrees of the kings and nobles. Cambridge university press, 1899, s. 358-359.

¹²⁵„...Wulfnoth, otec wessexkého earla Godwina“, „...sussexký thegn Wulfnoth...“, „...brat Eadrica Streonu, Birthric...obvinil neprávom pred kráľom sussexkého thegna Wulfnotha...“ JW, s. 160; FREEMAN, s. 737.

1007.¹²⁶ Editin nevlastný brat Eduard (budúci kráľ), musel byť od sestry mladší (predpokladaný dátum jeho narodenia je 1002 - 5). Eduard si vzal za ženu dcéru earla Godwina, tiež Editu, ktorá by podľa záznamu Jána z Worcestru mala byť od svojho muža o 3 generácie mladšia. Odhadovaný vekový rozdiel medzi oboma manželmi je v literatúre 22 rokov, čo dáva zmysel, no len ťažko sa dá predstaviť, že by mal byť Eduard z rovnakej generácie ako Editin prastarý otec. Niekde teda muselo dôjsť k chybe prepisu. Dovoľme si tvrdiť, že to bolo pravdepodobne na strane Jána z Worcestru, o ktorom sa vie, že ako podklady k písaniu vlastnej kroniky využíval rôzne verzie *Anglosaskej kroniky* a viacerí bádatelia sa zhodujú na tom, že jeho preklady sú často chybné a nenadväzujú na text, ktorý prekladu predchádza.¹²⁷

Držme sa teda záveru, že Godwine pochádzal z rodiny juho-sussexkého thegna, Wulfnotha Clida, ktorý v roku 1009 ušiel z Anglicka po tom, ako čelil neznámym obvineniam pred kráľom. Godwine na základe spolupráce s kráľovskými synmi nadobudol stabilnú pozíciu v kráľovstve a zároveň získal aj stratené otcove majetky v Comptone. Po smrti bratov Aethelstana a Edmunda sa však opäť dostal do neľahkej situácie. V roku 1016 nastúpil na anglický trón kráľ Knut Veľký, syn dánskeho kráľa Swena Rozčesnutej Brady. Bolo to obdobie mnohých zmien, predovšetkým zmien týkajúcich sa vládneho aparátu, ktoré boli vždy prirodzenou súčasťou zmeny vládnucej dynastie. Knut, ako nový panovník medzi rokmi 1016 a 1020 odstránil z vysokých štátnických pozícií väčšinu anglosaskej nobility, ktorú nahrádzal predovšetkým svojimi škandinávskymi stúpenkami a príbuznými. Godwine sa však očakávanému osudu prekvapivo vyhol. Zmena na tróne jeho postavenie naopak posilnila, čo vo viacerých bádateľoch vyvoláva mnohé otázky. Ako je možné, že muž neurodzeného postavenia, tesne spolupracujúci s predstaviteľmi porazenej dynastie, získal v novom panovníkovi tak veľkú dôveru ako sa to podarilo práve Godwinovi? Venujme sa konkrétnym záznamom z kroník a dôkazom v listinách, ktoré nám dovoľujú aspoň čiastočne priblížiť podmienky, v ktorých sa Godwine po nástupe Knuta na anglický trón nachádzal.¹²⁸

¹²⁶Williams, Ann. *Aethelred the Unready: The Ill-Counselled King*. London, 2003.

¹²⁷FREEMAN, s. 703; Lexma.

¹²⁸ASC 1., s. 227; STENTON, s. 393.

Ako bolo už vyššie spomenuté, Knut po nástupe na anglický trón pristúpil k čistkám vo vládnom aparáte. Medzi prvým odstránenými boli všetci Ethelredovi earli, dokonca aj tí, ktorí počas posledných bojov prejavili lojalitu Knutovi a kráľovi Edmundovi sa otočili chrbtom, ako napríklad Eadric Streona, ktorého nechal Knut zavraždiť v roku 1017. Postupne sa z listín a kroník vytrácali aj mená ako earl Uthred či synovia earlov Aethelmaera a Aelfhaeha. Do roku 1020 Knutovi spojenci vyhostili alebo zavraždili aj posledných dvoch preživších, earla Godrica Aethelwearda, ktorý rovnako ako Eadric Streona prešiel do Knutových služieb ešte pred smrťou kráľa Edmunda. Vo svojej pozícii zotrval iba earl Leofwine, ktorého postavenie ostáva otáznе. Predpokladáme však, že jeho lojalnosť si Knut poistil vraždou jeho synov, ktorí padli medzi prvými. Do pozície earlov boli následne dosadení Knutovi najbližší, medzi ktorých patrili jeho švagrovia earli Ulf a Eilaf, synovec Hakon a jeho spolupracovníci earlovia Hrani, Thorkel či Erik.¹²⁹

Medzi spomínanými členmi škandinávskej kráľovskej rodiny a nobility sa objavil aj Godwine „...ako člen novej nobility...po boku kráľa...“.¹³⁰ Aj napriek tomu, že neexistujú žiadne konkrétne dôkazy o ich spolupráci počas prvých rokov Knutovej vlády, Godwine sa v roku 1018, dva roky po Knutovom nástupe na trón, objavuje na jednej z úradných listín medzi prvými menovanými a s titulom *earl*. Znamená to teda, že v priebehu rokov 1016 - 1018 muselo dôjsť k zásadnej zmene vo vzťahu medzi kráľom Knutom a členom nízkej šľachty, Godwinom, ktorý sa do roku 1018, okrem Aethelstanovho závetu, neobjavil na žiadnej listine (treba však poznamenať, že sa nám z obdobia vlády Knuta Veľkého zachoval pomerne malý počet listín). Godwine po smrti svojho otca síce zdedil jeho územie v Comptone, no jeho titul mu pravdepodobne pridelený nebol a stretávame sa teda s výnimočným prípadom postupu v mocenskom postavení. Čo teda mohlo viesť ku Godwinovmu povýšeniu do postu *earla*?¹³¹

¹²⁹ *Encomium Emmae Reginae*, s. 30-3; FLEMING, Robin. *Kings and Lords in Conquest England*. Cambridge university press, Cambridge:1991, s. 22-23; JW. s. 182; MACK, Katharine. "Changing Thegns: Cnut's Conquest and the English Aristocracy." *Albion: A Quarterly Journal Concerned with British Studies*, vol. 16, no. 4, 1984, pp. 375-387; STENTON, s. 398; WALKER, s.8.

¹³⁰ „...inter novos adepti regni principes regio ascitos lateri hic Godwinus...“VER, s. 9.

¹³¹ Závet aethelinga Athelstana: S,1503; Listina, kde sa Godwine prvýkrát objavuje s titulom earl: *English Historical Documents*, vol. 1: 500-1042. Ed. David C. Douglas – Dorothy Whitelock. London: Eyre & Spottiswood, 1955, s. 597-599.

Jedným z možných vysvetlení je Godwinove zapojenie sa do výberu daní v roku 1018. Knut v tomto roku nariadil výber špeciálnej celoplošnej dane vo výške 72 000 libier striebra, ktorá mala pokryť všetky náklady spojené s inváziou v roku 1016.¹³² Domnievame sa preto, že Godwine využil príležitosť a ponúkol novému panovníkovi pomocnú ruku pri ich výbere, prinajmenšom v oblastiach, ktoré spravoval, teda v južnom Sussexe. Stále však nie je jasné, za akých podmienok k výberu Godwina došlo, prečo by si Knut vybral práve jeho, jedného z najbližších spolupracovníkov aethelinga Aethelstana a neskôr pravdepodobne aj Edmunda? Na základe čoho mu dôveroval?

V tejto chvíli by sme sa mali vrátiť k informáciám, ktoré boli uvedené o čosi vyššie. Ide o dohady vyskladané na základe viacerých informácií uvedených v dochovaných prameňoch. Vyššie sme uviedli, že v roku 1008 bol Godwinov otec Wulfnoth Cild z neznámych dôvodov vyhnaný do exilu, po čom ukoristil dvadsať bojových lodí z kráľovskej flotily, ktoré využil na plienenie anglického pobrežia. Čo ak išlo o obvinenie zo spolupráce s Vikingami? Wulfnoth mohol, tak ako mnoho iných, prepadnúť pokušeniu a postaviť sa na stranu severanov, čo ho mohlo stať pozíciu v kráľovskej flotile. Wulfnothova spolupráca s Vikingami a zároveň opozícia voči panovníkovi mohla neskôr dopomôcť zase jeho synovi Godwinovi vo vzťahu s rebelujúcimi aethelingami. Tí, ako sme už spomínali, spolupracovali predovšetkým s thegnami, ktorí boli odporcami Ethelredovej vlády, napríklad so synmi Ethelredom, zavraždeného earla Aelfhema z Yorku, Sighfertom a Morcarom. Tak ako ich otec, aj oni boli zavraždení na rozkaz kráľa earlom Eadricom Streonom, pričom dôvodom na ich vraždu v roku 1015 mohla byť aj vyššie avizovaná spolupráca s vikingskými nájazdníkmi, ktorá sa spomína v *Anglosaskej kronike*.¹³³

K spolupráci medzi severo-anglickými thegnami a Vikingami došlo ešte pred smrťou aethelinga Aethelstana, ktorého boli Morcar a Sighfreth blízkymi druhmi. Znamená to teda, že aj Aethelstan spolupracoval s Vikingami? Využíval ich pomoc na brojenie proti otcovi a upevnenie si vlastného postavenia v otázke nástupníctva na trón? Pokojne to tak mohlo byť. Máme predsa rôzne záznamy o spolupráci Angličanov a Vikingov či naopak severských earlov s kráľom

¹³²ASC 1. (C), s. 228; JW, s. 182.

¹³³ASC 1. (C), s. 219,(E) 223-225; JW, s. 170.

Ethelredom. „Prebiehanie“ z jednej strany na druhú bolo v tomto konflikte bežné.¹³⁴ Pokiaľ boli Aethelstan a jeho brat Edmund spolupracovníkmi Knuta a jeho otca Swena, zrazu nachádzame prepojenie medzi Knutom a Godwinom. Keďže Godwine blízko spolupracoval s aethelingami, spolupracoval by tým pádom aj s Knutom, ktorý si jeho kvalít a lojálneho prístupu k svojmu pánovi mohol všimnúť už vtedy. V kontexte tejto interpretácie sa dá využiť aj veta z *Encomium Emmae Reginae*, kde sa píše, že: „...miloval [Knut] každého o kom počul, že oddane bojoval na strane Edmunda bez bočných úmyslov, a nenávidel tých, ktorí boli nerozhodní a váhali medzi dvoma stranami...“.¹³⁵ Táto sa často interpretuje v modernej sekundárnej literatúre ako jeden z dôkazov, prečo sa Godwine dostal do Knutovej priazne.¹³⁶ Bádatelia však nevyjasňujú, prečo by mala lojálnosť voči Edmundovi kráľovi Knutovi imponovať, predsa len to bol jeho nepriateľ. Pravdepodobne naozaj išlo o lojálnosť tých, ktorí slúžili zo začiatku aj po boku Knuta alebo skôr jeho spojencov v Anglicku a neskôr po vyhrotení situácie ostali na strane kráľa Edmunda, čím dali najavo lojálnosť voči svojmu pánovi.

Predpokladajme teda, že Knut po získaní anglického trónu vedel o Godwinových kvalitách z predošlej spolupráce a práve preto si ho vybral ako jedného z vyberáčov špeciálnej dane v roku 1018. Godwine sa k tejto úlohe musel postaviť veľmi zodpovedne, keďže sa v tom istom roku objavuje na jednej z listín medzi prvými menovanými s titulom earl. Godwine teda za úspešné vybranie dane získal od Knuta pozemky vo Wessexe a najvyšší správny titul. Keďže máme k dispozícii iba malý počet listín z obdobia Knutovej vlády, nie je nám jasné, kedy presne Godwine nadobudol pozemky, keďže bývalý správca tohto územia zahynul už počas bitky pri Ashingdone v roku 1016. Predpokladáme však, že mu bolo toto územie udelené až po tom, ako sa osvedčil v roli vyberača daní a Knut sa rozhodol poistiť si jeho lojálnosť pozemkovou donáciou.¹³⁷

To, či sa Knutovi oplatilo investovať do Godwina sa malo ukázať v najbližších rokoch. V období medzi rokmi 1019 a 1023 sa Knut musel dvakrát vrátiť do

¹³⁴Napríklad Knutov najbližší spolupracovník, earl Thorkel, Bojoval isté obdobie po boku kráľa Ethelreda. Na stranu Dánov sa vrátil až po Ethelredovej smrti. LAWASON, s. 174-5.

¹³⁵EER, s. 30-31.

¹³⁶MACK, s. 380; WALKER, s. 8.

¹³⁷LAWSON, M. K.. Cnut: the Danes in England in the Early Eleventh Century. Harlow: London, 1993, s. 83; REX, s.26; WALKER, s. 9.

Dánska, aby upevnil svoju moc. V roku 1019 odišiel z Anglicka, aby pre seba získal dánsky trón a v rokoch 1022 - 23 musel niekoľkokrát zasiahnuť proti vzburám, ktorými ho chcela dánska šľachta zvrhnúť z trónu. Na základe *Vita Aedwardi regis*, kde sa píše, že Godwine bol na ceste do Dánska Knutovým oddaným pomocníkom vieme, že sa minimálne na jednej z výprav zúčastnil.¹³⁸ Godwine sa totiž následne ako sa Knut stal dánskym kráľom, posunul v spoločenskom rebríčku na anglickom kráľovskom dvore ešte vyššie. V roku 1019 sa oženil s Gythou Thorkelsdóttir, dcérou earla Thorkela, sestrou jarla Ulfa a švagrinou kráľa Knuta.¹³⁹ Opäť sa môžeme iba domnievať, čo mohlo viesť k tomuto prestížnemu sobášu, ktorý je opradený toľkými legendami, predovšetkým severskými.¹⁴⁰ Pravdepodobne išlo o prejav vďaky zo strany Knuta a jeho najbližších spolupracovníkov, ktorým Godwine pomáhal pri preberaní trónu v Dánsku v roku 1019. Okrem sobášu sa zväčšili aj Godwinove dŕžavy. Už nevlastnil iba pozemky v strednom Wessexu, ale aj vo Wessexu západnom. Neskôr, po vyhostení earla Aethelwearda v roku 1020, získal aj zvyšné wessexké dŕžavy. Godwine sa v priebehu pár rokov stal nielen váženým členom angloškandinávskej šľachty, ale aj členom kráľovskej rodiny. Knut sa musel do Dánska počas svojej vlády vrátiť aj v rokoch 1025 a 1026, kedy tam vypukli vzbury proti Knutovej vláde. Tieto boli vedené Godwinovým švagrom, jarlom Ulfom. Opäť však neexistujú žiadne pramenné záznamy, na základe ktorých by sme mohli s istotou tvrdiť, že sa Godwine pridá ku Knutovi. Pravdepodobne sa týchto výprav Godwine nezúčastnil, no poskytol Knutovi vojsko a možno aj flotilu. V prameňoch sa totiž nespomínajú konkrétni šľachtici, ktorí Knuta do Dánska sprevádzali, spomínajú sa iba vojaci anglického pôvodu. To, že Godwine v spore o dánsky trón podporil Knuta a nie bratov svojej manželky muselo opäť jeho pozíciu upevniť.¹⁴¹

¹³⁸ VER, s.8-10.

¹³⁹VER, s. 11; SEARLE, s. 358-359.

¹⁴⁰Legendy, ktoré sa snažia vysvetliť Godwinov netradičný mocenský vzostup boli vždy písané na rovnaký motív a približne v rovnakom období (12.storočie). Išlo o príbeh sedliakovho syna, ktorý zachránil strateného a vyčerpaného šľachtica. V závislosti od povodu legendy zachránil Godwine Ethelreda alebo Ulfa a za svoju statočnosť si vyslúžil uznanie a titul od kráľa Knuta. Jedna z legiend je súčasťou islandskej kráľovskej ságy. *Æfi Dana-Konunga eda Knytlinga Saga: Historia Cnutidarum Regum Daniae*. Eds. H. Gram. – Á. Magnússon. [s. l.] : [s. n.], 1740.

¹⁴¹ O Knutových výpravách a Godwinovom povýšení: ASC 1., s. 228-231; VER, s. 10; LAWSON, s. 89-91.

Pravdou však je, že Godwinov spoločenský postup nezávisel iba od jeho aktivít. V tomto prípade zavážila aj rastúca nedôvera Knuta voči jeho vlastným earlom. V priebehu rokov 1020 až 1023 boli do exilu vyhnaní minimálne traja významní earli, o ktorých sa nám zachovali pramenné zmienky. Earl Thorkel v roku 1021 pravdepodobne preto, že v období bojov o Anglický trón spolupracoval s kráľom Ethelredom a ku Knutovi sa vrátil až po Ethelredovej smrti; earl Erik bol vyhnaný do exilu v roku 1023 a v tom istom roku sa v prameňoch prestáva objavovať aj earl Sired. Thorkel zastával pozíciu kráľovho dôvernika, bol jeho najbližším spolupracovníkom a regentom. V tejto pozícii ho po vyhostení nahradil earl Erik, ktorého po roku 1023 nahrádza Godwine, odkedy sa na všetkých zachovaných listinách objavuje na prvom mieste medzi menovanými svedkami. Nie je nám však známe, či sa Godwine stal naozaj aj Knutovým regentom, pretože nemáme dochovaný žiadny úradný prameň, v ktorom by sa spomínalo jeho meno v spojitosti s postom regenta. Okrem listín, kde ako dôkaz jeho vysokého postavenia považujeme jeho titul a menovanie medzi prvými svedkami, môžeme ako oporu využiť aj *Vita Aedwardi regis*, kde sa píše, že sa Godwine stal „prvým z vysoko postavených mužov na dvore“, ktorý „zotrval na poste authority“.¹⁴² Niektorí historici sa na základe týchto výňatkov domnievajú, že bol kráľovským regentom už v období od roku 1021 počas toho, ako bol Knut v Škandinávii. Po tom, čo bol v roku 1021 pôvodný regent, earl Thorkel postavený mimo zákon a vyhnaný z kráľovstva, sa meno nového regenta na žiadnej z listín neuvádza. Pre chýbajúce pramene sa preto hypotéza, že ním bol práve Godwine nedá potvrdiť. Dokonca nie je možné sa prikloniť ani k teórii, že post regenta zastával earl Erik, pretože neexistuje žiadny dôkaz o tom, že by bol earl Erik v lepšom postavení než Godwine.¹⁴³

Odmenou za Godwinove služby boli stále početnejšie državy a vysoká funkcia. Okrem toho, že sa stal earlom Wessexu, pod ktorý spadalo celé územie na juh od Temže, získal aj územia v Kente, ktoré boli pôvodne doménou zmiznutého earla Sireda a určite aj veľké množstvo území od svojich thegnov v iných shireoch. Ako bolo spomenuté už vyššie, z obdobia vlády Knuta Veľkého sa nám zachovalo

¹⁴² „...floruit hic in eius aula primus inter summos regni proceres...“ a „Et in huius potentatus solio potenter uiguit...“ VER, s. 10.

¹⁴³ ASC 1.(C/D/E) s.229.; JW, s. 507; REX, s. 10-13, 24-25; VER,s.11; WALKER, s.25; Dokonca ani ich menovanie na listinách nie je stabilné. Na niektorých sa v prvej pozícii objavuje Erik na iných zase Godwine, S, 958, 959, 960, 977, 980, 984.

príliš málo listín na to, aby sme boli schopní zrekonštruovať rozlohu Godwinových majetkov v tomto období. Máme k dispozícii iba dve kráľovské donačné listiny, ktoré potvrdzujú predanie pozemkov Godwinovi. Na základe jeho vysokého postavenia je však viac než isté, že podobných listín muselo pôvodne existovať viacero.¹⁴⁴

Napriek tomu, že Godwinov „kariérny“ postup bol počas vlády Knuta Veľkého nevídaný, musíme súhlasiť s Ianom Walkerom, ktorý tvrdí, že Godwinovým najväčším úspechom nebol postup v rebríčku mocenskej politiky na anglickom kráľovskom dvore, ale jeho schopnosť v tejto pozícii zotrvať až do Knutovej smrti v roku 1035. Vráťme sa ešte raz k čistkám, ktoré sprevádzali Knutovu vládu v Anglicku. Tesne po jeho nástupe na anglický trón zo svojich pozícií odstránil všetkých pôvodných earlov a spolu s nimi aj väčšinu thegnov. Do týchto pozícií neskôr dosadil sebe verných dánskych earlov a svojich rodinných príslušníkov, akými boli jarl Ulf, earl Thorkel, Haakon či Eilaf. Ani jeden z týchto earlov nezotrval vo svojej pozícii až do Knutovej smrti. Väčšina z nich bola vyhostená do exilu či zavraždená. Jediný, ktorý ustál turbulentnú Knutovu vládu bol Godwine, syn neurodzeného thegna, ktorý sa v priebehu dvadsaťročnej Knutovej vlády (1016-1035) priženil do kráľovskej rodiny a stal sa jedným z najmocnejších členov anglo-škandinávskej nobility.¹⁴⁵

Väčšina historikov sa zhoduje na tom, že kľúčom ku Godwinovmu úspechu bola jeho bezhraničná lojálnosť, ktorú Knutovi preukázal, či už pri výbere daní v roku 1018 alebo počas nepokojov v Dánsku, ktoré viedli bratia jeho manželky. Po smrti Knuta Veľkého (1035) však nastalo obdobie, ktoré muselo byť pre earla, ktorý svoje postavenie vybuďoval a udržoval na základe bezhraničnej služby jedinému panovníkovi, veľmi komplikované.¹⁴⁶

Kráľ Knut po sebe zanechal dvoch synov. Harold Harefoot bol synom jeho prvej manželky Aelfgifu.¹⁴⁷ Spolu s matkou žil Harold na území Anglicka a tešil sa

¹⁴⁴ K spôsobu predávania dŕžav vid' kapitola 1, donačné listiny pre Godwina z obdobia vlády Knuta Veľého: S, 983, 970.

¹⁴⁵ WALKER, s. 13.

¹⁴⁶ BARLOW, s.30-31; FREEMAN, s. 723-24; REX, s.23; WALKER, s. 13.

¹⁴⁷ Kráľ Knut Veľký mal počas svojho života dve manželky. Aelfgifu z Northamtonu bola jeho manželka „*more danico*“ (sevrerský spôsob). „*More danico*“ je latinský výraz pre severskú sobášnu politiku, ktorá však v kresťanskej Európe nebola považovaná za právoplatnú. Muž, zvažsa vyššieho ranku si vzal za ženu nižšie postavenú ženu, ktorú mohol kedykoľvek opustiť a oženiť sa

silnej podpore miestnej šľachty. Jeho nevlastný brat, mladší Harthaknut, syn kráľovnej Emmy Normandskej, žil v Dánsku, kde mal po smrti svojho otca vládnuť.¹⁴⁸ Harthaknutov nárok na trón podporovala predovšetkým jeho matka Emma a Godwine. Mnohí historici sa domnievajú, pravdepodobne na základe všeobecného predpokladu o Godwinovej neutíchajúcej lojalite voči Knutovi, že Godwine len nasledoval názor samotného Knuta v otázke kandidáta na anglický trón. Harthaknut bol od začiatku v horšej pozícii než Harold Harefoot. Nielenže mal menšiu základňu podporovateľov, ale počas tohto mocenského súboja bol v Dánsku, kde prebral vládu po svojom otcovi. Jeho hlavnými reprezentantmi boli Emma a Godwine, ktorí už od začiatku zjavne ťahali za kratší koniec. Nedá sa predpokladať, že by dokázali na stranu kráľa, ktorý nebol počas voľby prítomný v Anglicku, stiahnuť veľkú časť šľachty.¹⁴⁹

Tesne po Knutovej smrti bolo tradične zvolané zasadanie witanu, tentokrát v Oxforde, kde sa zasadanie rozdelilo na dva tábory. Earli z Mercie a Northumbrie spolu s rodinou Aelfgifu a Knutovou flotilou, podporovali Harolda Harefoota. Godwine a s ním aj celý Wessex podporoval kráľovnú Emmu a jej syna Harthaknuta. V roku 1036, kedy Harthaknut stále nebol schopný opustiť Dánsko a presvedčiť anglickú šľachtu o svojich schopnostiach, začali Godwina opúšťať aj wessexskí thegni. Godwine sa zrazu ocitol v nezávideniahodnej situácii. Po neoficiálnom nástupe Harolda Harefoota na anglický trón v roku 1036 bol zrazu v pozícii mocného magnáta, ktorý však bol lídrom opozície.¹⁵⁰

s inou, zpravidla vyššie postavenou ženou. Na základe tohto zvyku mohli vysokopostavení severania rozširovať svoje územia a posilňovať svoje mocenské postavenie, keďže „*more danico*“ nebol striktné monogamný. Kresťanské právo však vnímalo tieto sobáše ako neprávoplatné, niečo na spôsob mileneckého vzťahu. Severania mu však prikladali všetku vážnosť, čo môžeme pozorovať aj v prípade, Knuta Veľkého. Jeho dvaja synovia z manželstva s Aelfgifu sa stali nórske a anglické kráľom. THRUPP, John. *The Anglo-Saxon Home: A History of the Domestic Institutions and Customs of England, from the Fifth to the Eleventh Century*. Longman: 1862, s. 54.

¹⁴⁸Knut sa počas vlády držal mnohých škandinávskych tradícií. Okrem iného sa rozhodol svoje územia rozdeliť medzi svojich troch synov. K tomuto však neexistujú žiadne písomné pramene. Naše dohady pramenia z jeho činov. Najstaršieho syna Sweina spolu s jeho matkou Aelfgifu v roku 1030 menoval svojimi regentami v Nórsku, kde vládli šťari roky, kým ich z kráľovstva nevyhnala vzbura obyvateľstva. Jeho druhorodený syn Harold (budúci Harold I.) žil na Britských ostrovoch. Hardaknut, Knutov prvorodený syn z druhého manželstva bol zase už ako osemročný v roku 1026 menovaný za následníka dánskeho trónu a žil v Dánsku. LAWSON, s. 98.

¹⁴⁹ASC. (E), s. 232; EER, s. 38-9; JW, s. 190-1.

¹⁵⁰ASC. (E), s. 232; WALKER, s. 14-15; Adam of Bremen. *History of the Archbishops of Hamburg-Bremern*. Ed. Francis Tschann, New York, 1959, s. 108; Saxonis Grammatici. *Gesta Danorum*. Ed. Holder Alfred, Stuttgart: 1886, s.46, o Hardaknutovi v Dánsku.

Následne ako sa Haroldovi podarilo uzurpovať si väčšinu územia v Anglicku, sa o trón prihlásili ďalší dvaja právoplatní dediči. Bratia Alfred a Eduard, synovia kráľovnej Emmy Normandskej z prvého manželstva s Edmundom, ktorí boli v exile v Normandii. Obaja sa v roku 1036 pokúsili vylodiť na anglickom pobreží. Eduard neuspel a po strete, pravdepodobne s lokálnymi stúpenkami Harolda I. odplával naspäť do Normandie. Akonáhle sa staršiemu Alfredovi podarilo vylodiť, smerovali jeho kroky za jeho matkou Emmou do Winchesteru. Na základe prameňov však nie je jasné, či bratov do Anglicka zavolala Emma, ktorej moc s neustále sa posilňujúcou pozíciou Harolda klesala a prizvaním svojich synov si chcela svoje postavenie udržať alebo išlo o spontánne rozhodnutie Alfreda a Eduarda, ktorí v nestabilnej situácii na ostrovoch vycítili príležitosť.¹⁵¹

Ďalšie potencionálne ohrozenie svojej moci Harold už nedovolil, a tak rozkázal Alfreda, Ethelredovho syna, zajať a uväzniť v Ely. Toto bola vynikajúca príležitosť pre Godwina ukázať novému panovníkovi, že aj napriek prvotnému zdráhaniu stojí na Haroldovej strane a že s ním môže počítať v akejkoľvek spolupráci. Godwine Alfréda zajal, no počas prevozu do Ely došlo k nešťastiu. Alfreda jeden zo strážcov brutálne oslepil, pričom mu poranil mozog, na následok čoho Alfred zomrel. Alfredova smrť, ale nijako nenarušila nasledovné obdobie spolupráce medzi kráľom Haroldom I. a Godwinom, práve naopak. Godwine si na základe tohto incidentu zabezpečil svoje postavenie po boku kráľa. Vražda Alfreda však mala svoju dohru a Godwine sa musel ešte viackrát v nasledujúcich rokoch obhajovať.¹⁵²

Následne po Alfredovej vražde a Godwinovom prechode na Haroldovu stranu, došlo v roku 1037 k jeho oficiálnej korunovácii. Na prvý pohľad to vyzerá tak, že sa Godwinovi podarilo prekonať jednu z najväčších doterajších krízových situácií, no Haroldova vláda trvala príliš krátko na to, aby sme vedeli s istotou tvrdiť, že sa Godwinovi podarilo bez ujmy ustáť vládu ďalšieho panovníka. Pokojná situácia sa v Anglicku v roku 1039 opäť zvrtila. Po tom ako sa Harthaknutovi podarilo stabilizovať situáciu v Dánsku sa rozhodol odplaviť za matkou, ktorá medzičasom po Haroldovej korunovácii odišla do exilu do Flámska, odkiaľ Harthaknut plánoval inváziu a následnú uzurpáciu anglického trónu. K bojom a invázii

¹⁵¹ASC 2. (C,D), s. 232; JW, S. 190-91; EER, s. 42-7; GND, s. 105-107; GG, s.9-11.

¹⁵²ASC 2. (C,D), s. 232; JW, S. 190-91; EER, s. 44-7; WJ, s. 105-7; WP, s. 9-11 (informácie k vražde).

nakoniec nedošlo, pretože kráľ Harold I. Harefoot zomrel skôr ako sa Harthaknutovi podarilo vo Flámsku zhromaždiť dostatočné množstvo bojovníkov.¹⁵³

Haroldova smrť v roku 1040 na jednu stranu uľahčila Godwinovi rozhodovanie sa medzi dvoma panovníkmi, no na druhú stranu sa opäť raz dostal do nezávideniahodnej situácie, kedy sa musel postaviť zoči-voči panovníkovi, ktorého už raz zradil. Harthaknut bol veľmi húževnatým vládcom, ktorý otvorene prejavil nenávisť k predošlému uzurpátorovi a svojmu nevlastnému bratovi tým, že ho jeho spolupracovníkmi nechal vykopať z hrobu a hodiť do mestskej priekopy. Bol medzi nimi aj Godwine, proti ktorému použili jeho neprajníci spoluvinu na vražde Harthaknutovho nevlastného brata Alfreda. Godwine sa na zasadaní witenagementu musel pred kráľom obhajovať, že pri zajatí Alfreda iba počúval rozkazy svojho nadriadeného, kráľa Harolda, pričom využil tzv. *compurgatio*,¹⁵⁴ čiže zloženie prísahy, ktorá je podporená prísahou ďalších svedkov. Po tom, ako pred kráľom očistil svoje meno, ho Godwine obdaroval vojenskou loďou, obrovskou, zdobenou a moderne vybavenou s osemdesiat člennou, dôsledne vyberanou posádkou, z ktorej každý muž bol vybavený nielen pozlátanou helmou, trojvrstvovou krúžkovou zbrojou, mečom s pozlátanou rúčkou, dánskou bojovou sekerou, anglickým oštepom, tzv. *ategar*, ale aj šestnásť-uncovým zlatým náramkom. Podľa Petra Rexa išlo v tomto prípade o jeden z prvých záznamov v anglických dejinách, kedy sa obvinenému podarí obhájiť tým, že sa vyhovára na to, že iba „poslúchal rozkazy“ a taktiež ide o prvý prípad, kedy Godwine využíva svoje bohatstvo na podplatenie panovníka a posilnenie svojej pozície v kráľovstve. Trvalo iba necelé dva roky, kým sa táto situácia znova zopakovala. V roku 1042 Harthaknut zomrel a na trón zasadol dedič wessexkej dynastie Eduard II. Vyznávač.¹⁵⁵

¹⁵³ASC2. , (C,D,E.), s.233; EER, s. 46-9; JW, s. 192.

¹⁵⁴ „*Compurgatio*“ očistenie sa. Bol typ obhajoby využívaný v stredoveku, kedy sa obvinený obhajoval na základe zloženia prísahy. Prísaha musela byť zložená pred skupinou ľudí, v prípade Godwina pred witanom. Tradične bol obvinený pozbavený viny pokiaľ 12 zo zúčastnených považovalo jeho prísahu za pravdivú. LexMA.

¹⁵⁵ASC. (C,D), s. 234-5; EER, s. 52-3; JW, S. 193-95.

4. NÁVRAT EDUARDA VYZNÁVAČA

Eduardov príchod znamenal pre Anglicko návrat k pôvodnej dynastii. Wessexká línia, ako sme spomínali vyššie, bola v roku 1016 po smrti kráľa Edmunda Ironside nahradená vikingským kráľom Knutom Veľkým a jeho synmi, ktorí reprezentovali novú anglo-škandinávsku dynastiu. Eduard bol nevlastným bratom Edmunda Ironside, synom Ethelreda II. Váhavého a jeho druhej manželky Emy Normandskej. Ema spolu s jej dvoma synmi, starším Eduardom (ca.1003)¹⁵⁶ a Alfredom (ca.1005) odišla tesne po invázii Svena Rozčesnutej Brady v roku 1013 do exilu do Normandie, kde ich nasledoval aj kráľ Ethelred II.. Prvý Eduardov exil v Normandii mal iba krátke trvanie. Jeho otec sa ihneď po Svenovej smrti (1014) rozhodol znovu obsadiť anglický trón, pričom mu pomáhal práve Eduard, ktorého kráľ vyslal do Anglicka zrejme ako záruku dôvery anglického ľudu.¹⁵⁷ Ethelredova vláda po Svenovej smrti netrvala dlho a bola narušaná nespočetnými konfliktmi medzi ním a jeho najstarším žijúcim synom Edmundom Ironside. V roku 1016 po Ethelredovej smrti prebral vládu nad Anglickom na krátky čas práve Edmund, ktorý podľa normandských kroník v boji proti Vikingom (druhá vlna invázií pod vedením Knuta) svorne spolupracoval s mladým Eduardom, ktorý mal vo viacerých bojoch prejavovať statočnosť a talent na bojovom poli.¹⁵⁸ Po Edmundovej smrti však mladý Eduard (cca 13

¹⁵⁶ Eduard II. Vyznávač sa pravdepodobne narodil v roku 1003, rok po tom, ako sa kráľ Ethelred oženil so svojou druhou ženou Emou Normandskou. Eduardove postavenie v kráľovskej rodine nebolo významné. Bol síce jedným z aethelingov, no taktiež bol Ethelredovým siedmym synom v poradí, čo zo začiatku jeho šance na získanie anglického trónu značne znižovalo. Následníkom mal byť Aethelstan, kráľov najstarší syn, ktorého dochovaný závet nás oboznamuje so situáciou v kráľovstve. Eduard a Alfred ako jeho nevlastní bratia na ňom nefigurujú (k téme sporu medzi bratmi v otázke nástupníctva sa venujeme v kapitole 2). Aethelstan, tak ako väčšina Ethelredových synov zomiera skôr ako panovník. Tesne pred Ethelredovou smrťou v roku 1016 zostali nažive iba jeho štyria synovia, Edmund Ironside, Eadwig, Eduard a Alfred. Viaceré, predovšetkým severské pramene hovoria o spolupráci Eduarda (max. 13 ročného) s kráľom Edmundom v bojoch proti severským uzurpátorom, čím si mladý aetheling pravdepodobne upevnil pozíciu v kráľovskej rodine. No nie nadhlo, keďže bol po Edmundovej a Eadwigovej smrti ako právoplatný (no príliš slabý) následník trónu donútený opäť sa stiahnuť do Normandie za svojou matkou a mladším bratom Alfredom. BARLOW, Frank. *Edward the Confessor*. University of California Press, 1970, s. 35; LexMA.

¹⁵⁷ Fakt, že Ethelred vyslal do Anglicka spolu s delegáciou diplomatov aj svojho syna Eduarda, je ďalším z dôkazov o jeho dôležitom postavení. Nielen, že ho tak videl jeho otec Ethelred, musela ho tak vnímať aj anglická spoločnosť. V inom prípade by bol tento krok zbytočný. BARLOW, s. 35.

¹⁵⁸ BARLOW, s. 35; K spolupráci medzi Edmundom a Eduardom sa vyjadrujú iba severské ságy. *Olafs Saga Helga* in: ASHDOWN, Margaret. *English and Norse documents relating to the reign of Ethelred the Unready*. Rusell & Rusell, 1972. s. 161.

ročný) ostal v Anglicku so svojím mladším bratom Alfredom napospas Knutovi a jeho armáde sám, preto sa jeho matka opäť rozhodla odísť spolu so synmi do Normandie, kde Eduard s bratom prežil vyše dvadsať rokov svojho života.¹⁵⁹

Záznamov, na základe ktorých by sme mohli rekonštruovať Eduardov život v mladosti je veľmi málo. Máme k dispozícii iba niekoľko listín, na ktorých sa objavuje ako svedok ešte počas vlády svojho otca Ethelreda. Z toho usudzujeme, že ako jeden z najmladších kráľovských synov nemal v rodine príliš významné postavenie. Toto tvrdenie však protirečí vyššie uvedeným záznamom o neposlušnosti aethelingov Athelstana a Edmunda voči Ethelredovi.¹⁶⁰ Je možné, že si Ethelred za svojho právoplatného nástupcu zvolil Eduarda a aj napriek tomu nebol na listinách uvádzaný? Na základe starších kronikových záznamov sa domnievame, že do pôvodného nástupníckeho systému vstúpila predmanželská dohoda medzi Ethelredom a jeho druhou manželkou Emou Normandskou. Tá, ako sa dozvedáme z *Encomium Emmae Reginae*, uzavrela so svojím druhým manželom, Knutom Veľkým¹⁶¹, predmanželskú dohodu o uprednostnení ich synov v nástupníckej politike pred synmi z jeho prvého manželstva s Aelfgifu z Northamptonu.¹⁶² Pokiaľ by bola podobná dohoda uzavretá aj medzi Ethelredom a Emou Normandskou, vysvetľovalo by to odpor Athelstana a Edmunda voči svojmu otcovi počas posledných rokov jeho vlády. Zriedkavý výskyt Eduarda na listinách, aj napriek jeho postaveniu, by sme potom mohli odôvodniť jeho mladým vekom, ktorý mu nedovoľoval zúčastňovať sa na zasadaniach witanu, a tým pádom nebol uvádzaný na zoznamoch svedkov jednotlivých listín.

Po opätovnom odchode do exilu v roku 1016, sa Eduard objavuje na listine vydanéj v kláštore Sv. Petra v Gente, ktorý, ako sa na základe listiny dozvedáme, navštívil po strate území svojho otca, aby sa kajal za svoje hriechy a požiadal svätých o pomoc. Listina taktiež uvádza, že Eduard sľúbil kláštoru navrátenie ich anglických majetkov, akonáhle získa svoje právoplatné postavenie v Anglicku.¹⁶³

¹⁵⁹ ASC 2. , s. 223; JW, s. 179.

¹⁶⁰ASC 2. , s. 221-223; Vid' kapitola 3, s. 39.

¹⁶¹Ema uzavrela po smrti Ethelreda Váhavého druhé manželstvo s novým anglickým kráľom Knutom Veľkým (1016).

¹⁶²EER, s.33; Barlow, s. 31.

¹⁶³Táto listina sa však často označuje za falošnú. Vraj bola napísaná až po Eduardovej korunovácii. Barlow, s. 36. ROUND, John H. Calendar of documents preserved in France, illustrative of the history of Great Britain and Ireland. Vol.1. A.D. 918-1206. London: Eyere & Spottiswoode, 1899, s. 501.

Okrem toho, že na základe tejto listiny sa domnievame, že Eduard do Normandie pravdepodobne cestoval cez Flámsko, zisťujeme, že sa považoval za právoplatného následníka anglického trónu a tohto titulu sa odmietal vzdať. Počas života v Normandii sa Eduard objavuje iba na malom množstve listín, aj to až v neskoršom období po svojom príchode. Ide o listiny vydané normandským vojvodom Robertom I.¹⁶⁴ (1027-35) a o jednu listinu vydanú Viliamom Dobyvateľom¹⁶⁵ (1035-41).¹⁶⁶ Jedná sa o štyri listiny, na ktorých sa mená aethelingov (na dvoch listinách je medzi svedkami uvedený aj Eduardov mladší brat Alfred) objavujú na posledných miestach medzi menej významnými členmi vojvodského dvora.

Okrem úradných listín môžeme v prípade Eduarda Vyznávača a jeho života v normandskom exile využiť aj dve významné normandské kroniky, *Gesta Normannorum ducum*¹⁶⁷ a *Gesta Guilelmi*,¹⁶⁸ ktoré však Eduardov obraz často prispôsobujú vlastným potrebám a informácie, ktoré nám podávajú je potrebné vnímať v kontexte doby. Obe kroniky boli napísané s časovým odstupom vyše dvadsať rokov. Vznikli až v priebehu druhej polovice 60. rokov 11. storočia, kedy došlo k dobytíu Britských ostrovov Normanmi. Skôr ako Eduardove pôsobenie v Normandii, býva v týchto kronikách vykresľovaný Eduardov vzťah k Viliamovi Dobyvateľovi. Eduard bol vraj jedným z Viliamových najbližších priateľov a dôverníkov. Autori preto využívali vykreslenie ich údajne dôverného vzťahu na ospravedlnenie Viliamovej invázie na ostrovy v roku 1066.¹⁶⁹ Informácie o ich nerozlučnom priateľstve však považujeme za sporné. Okrem toho, že bol medzi oboma vyše dvadsaťročný vekový rozdiel, Eduard sa objavuje iba na jednej listine vydanej Viliamom a tá je jediným priamym pramenným záznamom o ich „spolupráci“. Pokiaľ by sa Eduard čo i len minimálne podieľal na dvorskom a politickom živote v Normandii, určite by sa jeho meno objavilo na viacerých

¹⁶⁴Normandský vojvoda Róbert I. (1027-1035) bol synom vojvodu Rolla a otcom vojvodu Viliama II. neskoršieho anglického kráľa. LexMA

¹⁶⁵Viliam Dobyvateľ známy aj ako Viliam Bastard, bol nemanželským synom Normandského vojvodu Róberta I.. Od roku 1035 do roku 1087 bol Normandským vojvodom. V roku 1066, po úspešnom dobytí Britských ostrovov prevzal aj vládu nad Anglickom a založil novú, anglo-normandskú dynastiu. LexMA

¹⁶⁶Barlow, s. 41; Calendar of documents preserved in France, s. 251, 526.

¹⁶⁷GND, s. 110.

¹⁶⁸GG, s.174.

¹⁶⁹ Predovšetkým Viliam z Poitiers sa vo svojej kronike opiera o fakt, že Viliam Dobyvateľ prichýlil a otvorene sa s Eduardom Vyznávačom priatelil. Podľa kronikára išlo o jasný dôvod na to, aby sa Eduard jedného dňa odvdáčil anglickým trónom. Tamže, s.175.

listinách. Okrem priateľstva či otcovskej lásky, ktorú mal Eduard prechovávať voči Viliamovi, a ktorá sa uvádza ako jeden z hlavných dôvodov, prečo sa Eduard rozhodol prenechať anglický trón práve jemu, nachádzame v kronikách aj záznamy o Eduardovom záväzku¹⁷⁰ voči Normandii, ktorá ho prichýlila v najťažších chvíľach. Eduard mal svoju dlžobu splatiť práve zvolením Viliama za svojho právoplatného nástupcu. Pravdaže, každá z týchto informácií mala za úlohu obhájiť inváziu Viliama Dobyvateľa na Britské ostrovy. Ťažko ich preto môžeme považovať za smerodajné v otázke Eduardovho života na normandskom vojvodskom dvore či jeho vzťahov s miestnou nobilitou.¹⁷¹

O Eduardovom živote na pevnine teda vieme len veľmi málo, predpokladajme však, že väčšinu tohto obdobia prežil na dvore normandského vojvodu, kde bol vychovávaný ako rytier a ako aetheling.¹⁷² Prvýkrát od úteku v roku 1016 sa do Anglicka dostal až v roku 1036, pravdepodobne na podnet svojej matky, kedy plánoval po smrti Knuta Veľkého prevziať moc nad kráľovstvom.¹⁷³ Anglosaská kronika však túto udalosť nezaznamenala. Tomuto Eduardovmu pokusu o vylodenie v roku 1036 sa v anglických prameňoch venuje iba Ján z Worchestru a Viliam z Malmsbury, ktorý informácie preberá práve od Jána. Obe tieto kroniky však boli napísané s časovým odstupom. Autori už pracovali s vedomosťou, že sa Eduard stal panovníkom, a preto tejto udalosti pridali vyššiu hodnotu. Využili ju na podčiarknutie Eduardovho odhodlania získať otcov trón z rúk škandinávskych uzurpátorov. Doboví kronikári však nepovažovali túto udalosť za dôležitú, keďže sa Eduardovi s jeho vojakmi pravdepodobne nepodarilo dostať mimo pobrežia, na ktorom sa vylodili. Obširnejšie informácie o tejto udalosti podávajú opäť iba normandskí kronikári Viliam z Poitiers a Viliam z Jumiége, ktorí, tak ako väčšinu

¹⁷⁰ Normania považovali Eduarda Vyznávača za ich dlžníka, pretože ho prichýlili na vojvodskom dvore.

¹⁷¹ GG, s. 174-6.

¹⁷² Často býva v sekundárnej literatúre vedený spor, či nebol náhodou Eduard vychovávaný tak, aby sa v budúcnosti mohlo stať súčasťou cirkvi. Naznačuje to jeho zbožný život, o ktorom sa dozvedáme z hagiografickej časti Vita Aerdwardy. My sa však opierame o záznamy, ktoré nás informujú o tom, že bol viackrát normandskými vojvodami podporený v invázii na Britské ostrovy, čo naznačuje nielen dôveru v otázke práva na nástupníctvo, ale aj v jeho vojnové schopnosti. BARLOW, s. 35.

¹⁷³ Ťažko povedať, či bola jediným podnetom pre Eduarda kráľovná Ema. Tá však mala veľký záujem o zachovanie svojho postavenia. Jej kandidát, Hardaknut bol oproti Haroldovi I. v slabej pozícii. Vieme, že v tomto období už o trón bojovali dvaja synovia kráľa Knuta. Ema si musela jasne uvedomovať, že ani Eduard a ani jeho mladší brat Alfred, ktorý sa tiež z Normandie preplavil do Anglicka to pri preberaní trónu nebudú mať ľahké. Dokonca by sme si dovolili tvrdiť, že nemali navzdory svojmu pôvodu žiadnu šancu. Ich postavenie bolo príliš slabé. STAFFORD, s. 65.

informácií o Eduardovi, využívajú aj túto ako dôkaz, že bol Eduard dlžníkom Normandie.¹⁷⁴ V tomto prípade za veľkú armádu, ktorá mu bola Robertom I. údajne na túto príležitosť poskytnutá.¹⁷⁵ Aj napriek tomu, že sa *Anglosaská kronika* k Eduardovmu pokusu o vylodenie v Anglicku vôbec nevyjadruje a Normandské zdroje spomínajú vylodenie aj Alfreda aj Eduarda domnievame sa, že k Eduardovmu vylodeniu naozaj došlo. Ako oporný bod nám slúži záznam Anglosaskej kroniky o vylodení Alfreda, Eduardovho mladšieho brata na anglickom pobreží v tom istom roku. Rovnaká informácia sa nachádza aj v mladších anglických a aj v normandských prameňoch. Predpokladáme, že obaja bratia vyplávali do Anglicka zvlášť, no s rovnakým zámerom. Či Emma sľúbila trón obom je však otázne.¹⁷⁶

Po nevydarenom pokuse o prebratie moci nad Anglickom (1036) sa Eduardovi v roku 1041, po nástupe Hardaknuta konečne podarilo dostať na anglický kráľovský dvor. Nešlo o násilný zásah, invázia ani vojsko v tomto prípade neboli potrebné. Eduard bol pozvaný svojím nevlastným bratom, kráľom Hardaknutom. Ako sme už vyššie spomínali, Hardaknut vládol okrem Anglicka aj Dánsku, čo v prvom rade skomplikovalo jeho nástup na Anglický trón v roku 1036 a zároveň sťažovalo udržanie si mocného postavenia v jednom či druhom kráľovstve. Nie je jednoduché s presnosťou určiť Hardaknutove zámery, prečo sa rozhodol Eduarda na anglický kráľovský dvor pozvať. Aj v samotných kronikách existuje niekoľko vysvetlení, aké impulzy mohli viesť Hardaknuta k rozhodnutiu pozvať svojho brata do Anglicka. Prvá teória sa opiera o fakt, že Hardaknut už po Knutovej smrti nemal v Anglicku veľkú základňu podporovateľov. Ako sme už vyššie spomínali, od mladého veku žil v Dánsku, kde sa pripravoval na prevzatie moci po svojom otcovi. Jeho postavenie sa pravdepodobne nezmenilo ani po tom, ako právoplatne prevzal vládu po svojom nevlastnom bratovi Haroldovi I. v roku 1041 a zasadol na trón. Hardaknut sa mohol domnievať, že Eduardov príchod do Anglicka a ich vzájomná spolupráca by mohla zvýšiť jeho popularitu v kráľovstve. Eduard ako predstaviteľ pôvodnej wessexkej dynastie bol v kráľovstve vnímaný pozitívne (o

¹⁷⁴ Zaviazanosť Eduarda voči Normandii, či už za armádu vybudovanú Robertom I. alebo za toľké roky strávené na vojvodskom dvore, je spomínaná kronikármi predovšetkým v otázke práva Viliama Dobývateľa na anglický trón. Na otázku, prečo by Eduard chcel, aby sa Viliam stal po jeho smrti anglickým kráľom mal Viliam z Poitiers aj Viliam z Jumiege jasnú odpoveď. Eduard bol tak neskonale vďačný a zaviazaný Viliamovi a jeho predkom, že mu ponúkol nástupníctvo.

¹⁷⁵GND, s. 109-11.

¹⁷⁶ GND, s. 120-1; GG, s. 4-6; JW, s. 191-2.

čom nás presviedča dianie po jeho korunovácii). Druhá teória sa opiera o možné Hardaknutove záujmy v Škandinávii, kde musel neustále upevňovať svoje postavenie, čo mohlo viesť k oslabeniu jeho pozície v Anglicku. Hardaknutovým najväčším nepriateľom bol nórsky kráľ Magnus,¹⁷⁷ s ktorým až do roku 1039 bojoval o dánske územia. Podľa tradície ukončila ich spory dohoda o nástupníctve v roku 1039, kedy sa Hardaknut a Magnus dohodli, že pokiaľ ktorýkoľvek z nich umrie bez následníka trónu, ten druhý sa automaticky stáva panovníkom v danej krajine. Na základe záznamov z kroniky Adama Brémskeho však zistujeme, že Magnusove vpády do Dánska boli v roku 1040 obnovené.¹⁷⁸ Eduard preto mohol predstavovať niečo, ako Hardaknutovho zástupcu či regenta (na listinách sa však s týmto titulom neobjavuje) v prípade jeho neprítomnosti, čo bolo v stredoveku v severských kráľovstvách bežnou praxou. Nemáme však k dispozícii prameň, na základe ktorých by sme mohli zistiť či bol Eduardov príchod reakciou na Magnusove výboje alebo Magnus obnovil výboje do Dánska po tom, ako sa dozvedel, že sa má stať Eduard Hardaknutovým nástupcom. Týmto sa dostávame k tretej teórii postavenej na základe záznamu z kroniky Viliam z Poitiers. Hardaknut bol podľa Viliama z Poitiers smrteľne chorý a práve preto pozval Eduarda do Anglicka, aby ho menoval svojim nástupcom. Viliamove záznamy však nepodopiera žiaden iný prameň. Ide pravdepodobne čisto o Viliamovu domnienku vyfabulovanú na základe Hardaknutovej náhlej a záhadnej smrti v roku 1041.¹⁷⁹ Čo presne stálo za Eduardovým návratom do Anglicka je záhadou. Saxo Grammaticus vo svojej kronike uvádza, že išlo o vypočítavý krok z troch strán. Hardaknut potreboval upevniť svoje postavenie na čo využil Eduardov pôvod, Eduard sa chcel stať kráľom, a tak sa rozhodol nevlastnému bratovi pomôcť v nepriaznivej situácii s Magnusom a nakoniec aj Ema v ich spolupráci videla možnosť ako zotrvať v silnej pozícii na kráľovskom dvore aj po Hardaknutovej smrti.¹⁸⁰ V dobovom *Encomium Emmae* sa však píše, že išlo

¹⁷⁷ Magnus Olafson, známi tiež ako Magnus Dobrý, bol Nórsnym kráľom v období medzi rokmi 1035-1047, od roku 1042 bol tiež kráľom Dánska. LexM.

¹⁷⁸ Adam of Bremen, s. 134-6.

¹⁷⁹ GG, s. 12.

¹⁸⁰ SG, s. 306.

o prejav bratskej lásky, keď sa Hardaknut rozhodol prijať svojho brata Eduarda, ktorý by sa inak kráľom nikdy stať nemohol.¹⁸¹

Obdobie kedy Eduard žil po Hardaknutovom boku na anglickom kráľovskom dvore je tak, ako aj jeho pobyt v Normandii z dôvodu nedostatku písomných prameňov zahalené rúškom tajomstva. Z roku 1042 sa nám zachovala iba jedna listina, na ktorej je spomenutý Eduard. Je na nej zaznamenaný ako kráľov brat. Na ostatných zachovaných listinách z roku 1042 sa však neobjavuje.¹⁸² Ak teda aj spolupracoval s Hardaknutom počas jeho vlády v Anglicku, domnievame sa, že jeho pozícia nebola nijako významná.

Teórie uvedené vyššie sa opierajú o domnienku, že Eduard mal moc alebo skôr predpoklady na to, zlepšiť Hardaknutovo postavenie v Anglicku. Veril tomu pravdepodobne aj samotný Hardaknut. V opačnom prípade by svojho nevlastného brata do Anglicka nepozval a zameral by sa na niektorého zo svojich škandinávskych príbuzných. Ako však Eduardov príchod vnímala miestna nobilita? V akom postavení sa Eduard nachádzal po Hardaknutovej smrti v lete roku 1042? V otázke anglosaskej nástupníckej politiky je treba si uvedomiť, že nebol nikdy ustanovený žiaden záväzný nástupnícky systém a od roku 955, kedy nastalo obdobie mnohých bojov o trón, vikingských nájazdov a neskôr aj nezhôd medzi pôvodnou anglosaskou a neskoršou angloškandinávskou kráľovskou vetvou, sa akýkoľvek náznak nástupníckeho systému úplne rozsypal. Panovníkom sa často prihodilo, že menovali viac ako jedného následníka trónu. Inokedy zase nemenovali žiadneho, čo otvorilo priestor nobilita a duchovenstvu, ktorí volili panovníka aklamáciou¹⁸³ počas zasadania witanu. Spory o adepta na trón neviedli medzi sebou iba nobilita a duchovenstvo, ale často sa stávalo, že aj nobilita samotná bola roztrieštená do viacerých skupín tak, ako to bolo v prípade voľby

¹⁸¹Toto je pravdepodobne súčasťou celej témy EER, ktorá sa snaží potlačiť akékoľvek spomienky na Ethelreda a rodinu, ktorú s nim založila. Týmto výrokom degradovala Eduarda snáď ako pomstu za to, že ju Eduard nechal po svojej korunovácii odobrať titul a všetok majetok. EER, s. 11.

¹⁸²„*Ego Hardacnut rex meum donum circumquaque pretitulo et circumboro sancte crucis signaculo. + Ego Eadgifu eiusdem regis mater regium munus tropheo uenerande crucis corrobore. + Ego Eadward predicti regis frater uerus testis adesse cupio*“, S, 993.

¹⁸³Aklamácia je verejný prejav súhlasu zdvihnutím ruky či hlasným pokrikovaním. V niektorých spoločenských, napríklad v Škandinávii sa okrem zdvihnutia ruky používalo aj udieranie sekier o štíty. Inokedy išlo o ústne vyjadrenie súhlasu vopred stanovenou formulou. LexMA

kráľa po smrti Knuta Veľkého.¹⁸⁴ Aklamácia witanu sa časom stala dôležitou súčasťou voľby nového panovníka, preto aj v prípade Eduarda bolo potrebné získať súhlas najvyššie postavených v kráľovstve.

Eduard mal v porovnaní s ostatnými možnými záujemcami o anglický trón najlepšie postavenie. Okrem prirodzeného dedičného práva¹⁸⁵ a Hardaknutovej priazne, bol dvanástym následníkom pôvodnej wessexkej dynastie, ktorá podľa historickej tradície zachovanej v Anglosaskej kronike siahala až do roku 494/495, kedy sa na britské ostrovy doplavil jej zakladateľ Cerdic, prvý wessexký kráľ. Pred Cericom pokračuje línia jeho predkov ďalších deväť generácií do minulosti. Minimálne päť generácií Eduardových predkov je doložených a pravdivých, čo bol dostatočný dôvod na to, aby veril aj v normandskom exile, že by sa mal stať právoplatným kráľom a hlavne, aby mal veľký náskok pred akýmkoľvek iným adeptom na anglosaský trón.¹⁸⁶

Ako však reagovala anglo-škandinávská nobilita po Hardaknutovej smrti je otázne. Neexistujú žiadne záznamy o tom, že by sa nobilita názorovo rozdelila, práve naopak. *Vita Aedwardi regis* vyzdvihuje lojálnosť všetkých vysokopostavených v krajine voči svojmu budúcemu panovníkovi. Je však na nás, ako podobné vyjadrenia interpretujeme, keďže vieme, že k Eduardovej korunovácii došlo až desať mesiacov po Hardaknutovej smrti. Nikde sa však nespomína, čo bolo dôvodom dlhého vyčkávania. Na jednej strane mohlo ísť o náboženskú otázku. Klérus mohol požadovať korunováciu v deň najväčšieho kresťanského sviatku a práve preto bol Eduard korunovaný 3.4. 1043 na Veľkú noc. Predpokladáme, že týmto chcel klérus vyzdvihnúť nového panovníka ako symbol viery a ako protipól k Dánom, ktorých aj napriek kristianizácii stále považovali za bezvercov. Na druhej strane je možné, že Eduard nezískal súhlas celého witanu a musel vyjednávať s earlami, ktorí ho nepodporili.¹⁸⁷ Z *Vita Aedwardy Regis* sa dozvedáme, že jedným z najprominentnejších Eduardových

¹⁸⁴Londýn, Wessex a južné provincie prevažne súperili so severom, kde Northumbria predstavovala „nezávislý“ earldom, večný protipól zvyšku kráľovstva. Mercia sa tiež často pridávala práve na stranu Northumbrie.

¹⁸⁵Bol posledným žijúcim synom Ethelreda

¹⁸⁶Vieme, že jediným možným adeptom bol Sven Estrithson, vnuk Knuta Veľkého, ktorého však Hardaknut požiadal o pomoc pri bojoch s Magnusom v Dánsku. Bádateľia sa preto domnievajú, že Hardaknut, tak ako jeho otec, plánoval svoje kráľovstvo rozdeliť medzi viacerých panovníkov. Sven sa mal stať kráľom v Dánsku a Eduard v Anglicku.

¹⁸⁷BARLOW, s.55-56.

podporovateľov bol Godwine. Ten, ako vplyvný predstaviteľ anglickej nobility, ktorý spravoval množstvo majetkov na území kráľovských dŕžav (Kent, Sussex, Surrey, Londýn...) predstavoval pre Eduarda dôležitý oporný bod. Ku Godwinovi sa neskôr pridali aj Lyfig, ktorý bol biskupom v Devone, Worcestry a Cornwalle, a mesto Londýn, ktorí uznali Eduarda ako svojho právoplatného panovníka.¹⁸⁸ Čo sa týka ostatných thegnov nemáme žiadne informácie. Môžeme sa domnievať, že earli Siward a Leofric z Mercie a Northumbrie opäť stáli v opozícií, no žiadna vzburá či nezhody medzi severoanglickými earlami a Eduardom sa v kronikách ani v listinách neobjavujú.¹⁸⁹ Earli pravdepodobne voči Eduardovi zaujali neutrálnu pozíciu, keďže sa s ich menami nestretávame ani medzi podporovateľmi a ani medzi tými, ktorých tesne po svojej korunovácii potrestal.¹⁹⁰ Medzi potrestanými je asi najvýraznejšou osobnosťou kráľovná Ema Normandská. Eduard ju za pomoci svojich earlov (aj Siwarda a Leofrica) pozbavil všetkých majetkov a vyhnal ju z kráľovského sídla vo Winchestri hneď ako bol proklamovaný za kráľa.¹⁹¹

Godwinova podpora Eduarda je podľa viacerých bádateľov prekvapivá. Mnoho historikov považuje Eduarda za adepta s najsilnejším postavením a s najstabilnejšou základňou podporovateľov. Tú mal predovšetkým v nižšej nobilitě vďaka svojmu anglosaskému pôvodu. Godwin je v politike považovaný skôr za proškandynávskeho a celkovo za zástancu pokračovania angloškandynávskej kráľovskej línie.¹⁹² Nám však tento Godwinov krok príde logicky nadväzujúci na jeho predošlé politické konanie. Domnievame sa však, že je potrebné pozrieť sa na celú problematiku z iného uhľá pohľadu. Godwine

¹⁸⁸ BARLOW, s. 56.

¹⁸⁹ Severský thegni a earli vždy inklinovali počas voľby nových panovníkov k vzburám. Tieto nepokoje často pramenili zo vzdialenosti medzi severskými earldomami a južnými provinciami, ktoré spadali pod panovníka. Autorita kráľa často nesiahala až po severnú hranicu anglického kráľovstva, preto mali vždy protikandidáti väčšiu šancu získať v tejto oblasti podporovateľov.

¹⁹⁰ Barlow, s. 56.

¹⁹¹ Hlavným dôvodom Eduardovho rozhodnutia muselo byť Emino rozhodnutie oženit' sa s Knutom Veľkým a jej následné zanevretie na svojich potomkov z prvého manželstva a Ethelredm Váhavým. Zmienku o jej „bývalej“ rodine neobsahuje ani *Encomium Emmae*, ktoré bolo napísané na jej podnet. Aj napriek tomu, že tento Eduardov krok nám môže pripadať ako príliš tvrdá pomsta, je pravdepodobné, že sa situácia pre kráľovnú matku nevyvíjala tak zle ako nám môže na základe kroník pripadať. Ema bola aj naďalej až do Eduardovho sobáša s Editou, vždy medzi svedkami vydaných listín a na základe Domesday book vieme, že v roku 1066 patria medzi najvplyvnejšie osoby v Anglicku. Je možné, že celé divadlo okolo Emino pozbavenia majetku a jej vyhnania z kráľovského sídla nebolo v spoločnosti vnímané tak tragicky, ako sa zvykne interpretovať v sekundárnej literatúre. Ako dôkaz nám môže slúžiť práve pisár, ktorý pravdepodobne nevidel žiaden dôvod na to, aby kráľovnú medzi svedkov prestal zaraďovať.

¹⁹² REX, s. 40; WALKER, s.19-22.

získal počas Knutovej vlády rozsiahle územia, na základe čoho sa dostal medzi najmocnejších anglických magnátov. Lenže po Knutovej smrti mohol o svoje postavenie prísť, keďže vieme, že zaň vd'ačil prevažne panovníkovi a takáto náklonnosť mu nemusela byť novým kráľom opätovaná. Z toho dôvodu predpokladáme, že akonáhle došlo k rozkolu medzi Haroldom (budúcim Haroldom I. 1035) a Hardaknutom (1040), Godwine sa rozhodol podporovať Hardaknuta. Hardaknut väčšinu svojho života prežil v Dánsku, kde ho jeho otec vyslal, aby sa tam pripravil na svoju budúcu pozíciu dánskeho kráľa. Harold svoj život na druhej strane prežil v Anglicku medzi miestnou nobilitou, rozumel miestnym pomerom a ako prvorodený syn Knuta Veľkého sa tešil veľkej podpore miestnych, čo sa odrazilo aj na voľbe panovníka v roku 1035-36, kedy bol Harold podporovaný väčšinou šľachty. Tak, ako už bolo spomenuté vyššie, Godwine mohol Hardaknuta podporovať, lebo vedel, že bol Knutovým favoritom.¹⁹³ My sa však domnievame, že išlo viac o Godwinove osobné záujmy. Hardaknut predstavoval cudzí element, panovníka, ktorý nerozumel anglickej vnútroštátnej politike. Človeka, ktorý by po zvolení určite po svojom boku potreboval niekoho, kto má „pod palcom“ miestu šľachtu a tým pádom aj dostatočnú moc na to, ustáť akékoľvek vzbury. Godwine by sa istotne črtal ako správny kandidát. Jeho majetková základňa bola dostatočne rozsiahla na to, aby ovládal najdôležitejšie časti Anglicka spolu s miestnou šľachtou, predovšetkým Kent a Wessex, ktoré boli kráľovskými d'ržavami.¹⁹⁴ Godwine by si v tom prípade posilnil pozíciu, ktorú nadobudol počas vlády Knuta Veľkého.

Podobné motívy ho mohli viesť aj v roku 1042. Eduard, žijúci väčšinu svojho života v exile v Normandii nemal v Anglicku žiadnych stúpencov. Všetci, ktorých poznal, žili a vládli v Normandii. Ťažko povedať, či sa v exile zaujímal o vnútropolitickú situáciu v Anglicku, no je málo pravdepodobné, že v nej bol akokoľvek zbehlý. Či mal rok a pol strávený na anglickom dvore po boku Hardaknuta slúžiť práve na to, aby si zvykol na nový politický systém zavedený anglo-škandinávskymi kráľmi a na vybudovanie silnej základne podporovateľov je otázne, no možné to je. Eduard však aj napriek tomu nemohol byť podľa nášho

¹⁹³ V prípade Knutových dvoch synov sa skôr prikláňame k názoru, že vidíme nadväznosť na škandinávsku tradíciu rozdeľovania kráľovstva medzi všetkých synov. Tak tomu bolo aj po Svenovej smrti. Hardaknut ako kráľ Dánska získal svoj podiel už v útľom veku a Harald Harefoot mal tým pádom pravdepodobne získať Anglicko.

¹⁹⁴ Godwine postupne spravoval väčšinu území od Cornwallu na západe až po Kent na východe.

názoru vo veľmi silnej pozícii. Godwine teda v roku 1042 opäť stál tvárou v tvár voľbe medzi dvoma možnými následníkmi trónu. Jeho lojálnosť voči Knutovi a jeho rodine (dokonca aj k jeho vlastnej rodine) ho predurčovala k podpore Svena, Knutovho vnuka, ktorý v mene Hardaknuta bojoval v Dánsku proti Magnusovi. Godwine si však vybral Eduarda, člena pôvodnej wessexkej dynastie, ktorý sa s vládou v Anglicku stretol naposledy v roku 1016 ako cca. 13 ročný, kedy ešte nebola ovplyvnená vikingskými zvykmi. Eduard sa z Normandie vrátil s malým množstvom stúpcov, prevažne klerikov, ktorí mu stabilitu v prvých rokoch vlády mohli poskytnúť len veľmi ťažko.¹⁹⁵ Zároveň však potreboval po svojom boku niekoho, o koho by sa mohol v ťažkých začiatkoch oprieť. Godwine aj napriek tomu, že bol spájaný s vraždou Eduardovho mladšieho brata Alfreda,¹⁹⁶ bol ideálnym kandidátom práve z vyššie spomínaných dôvodov a on si to istotne uvedomoval. Ako bolo už spomenuté, Viliam z Malmsbury tvrdí, že už od začiatku išlo medzi Eduardom a Godwinom o priamu politickú spoluprácu. Došlo vraj k dohode, že pokiaľ si Eduard vezme za ženu Godwinovu najstaršiu dcéru a zaručí jeho synom postup v rebríčku prestíže na kráľovskom dvore, Godwine ho podporí v jeho práve na anglický trón. Viliam však svoju kroniku písal s veľkým časovým odstupom, a preto sa nazdávame, tak ako aj ostatní bádatelia, že išlo o domnienky vytvorené na základe udalostí, ktoré sa odohrali po Eduardovej korunovácii.¹⁹⁷

Aké bolo teda Eduardove postavenie tesne po nástupe na anglický trón? A ako sa vyvíjalo v porovnaní s Godwinom? Bol ich vzťah založený na priateľstve či išlo skôr o „spoluprácu z rozumu“? Na základe záznamu z kroniky *Vita Aedwardy Regis*, ktorá predstavuje najrozsiahlejší prameň v otázke vlády Eduarda Vyznávača sa dozvedáme, že Godwine si už v prvých dňoch Eduardovej vlády

¹⁹⁵ Nejednalo sa o veľkú skupinu, no pôvodom bola veľmi rôznorodá. Kňazi Herman a Leofric, ktorí boli pôvodom z kláštorov v Lotharingii boli pravdepodobne priatelia, no je neznáme ako sa im podarilo dostať do Eduardovho úzkeho kruhu poradcov (S, 993, 999, 1003). Ďalším Eduardovým významným priateľom bol Robert Champart opát z Jumiége a budúci arcibiskup z Canterbury. Tento bol pravdepodobne jediný pôvodom z Normandie.(VER, s. 17). A posledným členom Eduardovej skupiny bol Ralf, syn jeho sestry Gody a vojvodu Droga z Vexine. V kronike Viliama z Poitiers sú tiež záznamy o vojenskej družine, ktorá mala Eduarda sprevádzať do Anglicka a zabezpečiť mu bezpečnú cestu. Tieto Viliamove informácie sú však neoverené. GG, s. 30; VER, s.17.

¹⁹⁶ Vid', kapitola 3, s. 50-51.

¹⁹⁷ Viliam, ako kronikár píšuci už v období vlády Viliama Dobyvateľa, nemohol podporovať rod Godwinovcov. Preto informácie, ktoré nám podáva je potrebné vnímať v kontexte doby. Viac o kronike v kapitole o kronikách.

rozhodol poistiť svoje postavenie. Počas obradu skladania lénneho sľubu daroval novokoronovanému anglickému kráľovi, rovnako ako Haroldovi I. v roku 1036, modernú honosne vybavenú vojenskú loď. Práve tak, ako v prvom prípade, sa môžeme iba domnievať, čo malo toto gesto presne znamenať. Podľa viacerých bádateľov, opierajúcich sa prevažne o novšie záznamy z kroník, mohlo ísť jednoducho o demonštráciu sily.¹⁹⁸ Godwine dokázal Eduardovi, že je naozaj najmajetnejším, a teda aj najmocnejším v krajine. My sa skôr prikláňame k druhej možnosti, a to, že sa Godwine presne tak ako aj v roku 1036 snažil získať nového panovníka na svoju stranu úplatkom, ktorý mal „očistiť“ jeho meno z obvinení z vraždy Eduardovho mladšieho brata Alfreda, pričom sa domnievame, že earl ako Godwine nemusel svoje bohatstvo prezentovať týmto spôsobom. Ostatne, tieto dve teórie sa v žiadnom prípade nevyklučujú. Godwin mohol využiť darovanie lode ako ospravedlnenie a „úplatok“, no fakt, že týmto gestom poukázal aj na svoje bohatstvo je neodlúčiteľný. Pravdou ostáva, že Eduard nemal v otázke, či Godwinovi dôverovať alebo nie príliš voľnú ruku. Jeho postavenie bolo príliš slabé na to, aby v prípade neprijatia Godwinovho „ospravednenia“ riskoval rozhádanie sa s jedným z najmocnejších, ak nie najmocnejším magnátom v Anglicku. Na základe nasledujúceho konania zo strany Eduarda môžeme predpokladať, že sa Godwin dokázal obhájiť a svoju pozíciu v kráľovstve ustáť.¹⁹⁹

V roku 1045 došlo k udalostiam, ktoré Viliam z Malmsbury prezentuje ako politickú dohodu medzi Eduardom a Godwinom ešte z obdobia vlády Hardaknuta či z obdobia tesne po jeho smrti.²⁰⁰ Za to, že Godwine podporí Eduardov nárok na anglický trón mal Eduard povýšiť jeho synov do pozícií earla, čím by Godwinovci získali obrovské majetky a zároveň si mal Eduard zobrať za ženu Editu, Godwinovu najstaršiu dcéru. Istotne išlo o politicky ladený sobáš a povýšenie jeho synov bolo tiež odmenou za lojalnosť či prostriedok na jej udržanie, no nie sme si istí, či tieto udalosti pramenili z predpokladanej dohody, ktorá zabezpečila Eduardovi anglický trón. K jej naplneniu by predsa došlo v zapätí po jeho korunovácií a nie dva roky na to. V prípade sobáša treba tiež brať do úvahy, že Eduard mal cca 40r., bez možného následníka trónu, a preto oddaľovanie už

¹⁹⁸ REX, s. 28; WALKER, 20.

¹⁹⁹ REX, s. 28-29.

²⁰⁰ Wiliam of Malmsbury, *Gesta regum Anglorum*, vols 2. Ed. R. M. Thomson. Clarendon press: Oxford, 1999, s. 216-217. (Ďalej len WM)

vopred naplánovanej svadby by nedávalo zmysel. Domnievame sa teda, že k dohode ohľadom sobáša medzi Editou a Eduardom došlo až neskôr v priebehu Eduardovej vlády, možno až po tom, ako sa Eduard uistil, že môže Godwinovi dôverovať. Tesne po Eduardovom nástupe na trón došlo iba k menovaniu Sweyna do pozície earla.²⁰¹

V rovnakom roku ako svadba prebehla aj ďalšia, pre Godwinovcov, významná udalosť. V roku 1045 kráľ menoval Harolda, Godwinovho druhorodeného syna earlom Východnej Anglie.²⁰² V porovnaní so Sweynom však išlo o výraznejšie významnejšiu pozíciu. Východná Anglia hrala pred nástupom Knuta Veľkého na anglický trón významnú úlohu v obrane proti vikingským nájazdom. Knut však po svojej korunovácii, kedy už nájazdy zo severu nehrozili, prevzal nad Východnou Angliou moc. Zosadil miestneho earla a pripojil ju ku kráľovským dŕžavám. Až v roku 1045, po nástupe Eduarda Vyznávača, bola obnovená ako samostatný earldom. Prvým earlom sa stal Godwinov syn, Harold. Eduard sa pravdepodobne rozhodol obsadiť prázdnu pozíciu earla v tejto oblasti kvôli opätovnej stúpajúcej hrozbe zo severu. Na základe záznamov v Anglosaskej kronike sa dozvedáme, že v rokoch 1044 a 1045 nechal kráľ Eduard vybudovať novú početnú flotilu, ktorá mala kotviť v prístave Sandwich kvôli stúpajúcemu nebezpečeniu zo strany kráľa Magnusa z Nórska. Tieto záznamy dávame do spojitosti práve s Haroldovým novým titulom a jeho umiestnením vo Východnej Anglii.²⁰³

Eduard bol korunovaný na Veľkú noc v roku 1042. Aj napriek dvom rokom, ktoré strávil na anglickom dvore pred korunováciou, býva jeho postavenie v sekundárnej literatúre často vykresľované ako slabé a nestabilné. Jedným z hlavných argumentov v tejto teórii býva Eduardova náklonnosť voči najsilnejším mužom v krajine a ich „neprestajné“ obdarúvanie. Oporu hľadal predovšetkým u svojho najbližšieho podporovateľa earla Godwina. Historici

²⁰¹ Sweyn nezískal žiadne z pôvodných earldomov. V jeho prípade došlo k „pozliepaniu“ niekoľkých kráľovských domén tak, aby vytvorili nejaký zmysluplný ovládateľný celok, ktorý by zároveň odbremenil panovníka odnáročných úloh. Práve preto sa Eduard rozhodol pre oblasti hraničiace s Walesom. Išlo o územia v Gloucestershire, Herefordshire, Oxfordshire, Berkshire a Somerset. BARLOW, s. 74-5.

²⁰² Harold bo svedkom pri vydávaní viacerých kráľovských listín v roku 1044 a 1045. V týchto prípadoch má titul nobilis alebo ministri, ktoré sa považovali ako latinský ekvivalent anglosaského thegn. V roku 1045 sa však prvýkrát na Thurstanovom závete objavuje s titulom earl. Anglo-saxon Wills, s. 80-84; EHD II., s.901-2.

²⁰³ ASC, s. 112-113; WJ, s. 199.

venujúci sa tejto otázke nevidia dôvod, prečo by sa panovník, ktorého postavenie v krajine je dostatočne stabilné mal uchádzať o priazeň magnáta, ktorý bol obvinený z vraždy jeho brata.²⁰⁴ Pokiaľ sa pozrieme na vzťah medzi Godwinom a Eduardom Vyznávačom detailnejšie, všimneme si, že prebiehal na danú dobu veľmi typicky. Donácie území ako poistenie lojálnosti boli pre stredovek tradičným spôsobom upevňovania moci. Zároveň mnohí bádatelia nevidia slabosť panovníka len v donáciách Godwinovcom, ale aj v tom, že Eduard dovolil Godwinovi primat' ho oženit' sa s jeho dcérou Editou, a že udelil titul earl obom jeho najstarším synom Sweynovi aj Haroldovi²⁰⁵ (ostatní Godwinovi synovia získali titul earl až po otcovej smrti v roku 1053). Autori zastávajúci názor, že bol Eduard Godwinovcami utláčaný sa zväčša opierajú čisto o pramene pochádzajúce z Normandie. Práve Viliam z Jumiege a Viliam z Poitiers vykresľujú Godwina ako tyrana a vraha, ktorý vypočítavo pomáhal slabému Eduardovi, najlepšiemu priateľovi normandského vojvodu Viliama, len aby získal čo najviac moci nad kráľovstvom. Podobné záznamy nenájdeme v žiadnej z anglických dobových kroník.²⁰⁶

Keď si však odmyslíme udalosti roku 1066 (dobytie Britských ostrovov Viliamom Dobyvateľom), ktoré vo väčšine prípadov formujú výskum v otázke rodu Godwinovcov a ich vzťahu k Eduardovi Vyznávačovi, môžeme Eduardove pozemkové granty Godwinovcom pokojne zaradiť medzi ostatné bežné donácie, ktoré v tomto období prebiehali v Európe. Panovník si na základe grantu pôdy zabezpečil lojálnosť šľachty, čím posilnil nielen svoje postavenie medzi ostatnou šľachtou, pretože mal, prinajmenšom, na svojej strane tých najsilnejších, ale upevnil si aj moc vo svojich zvyšných dŕžavách, a to tým, že nemusel trieštiť svoje sily medzi veľké množstvo často vzdialených dŕžav. Práve Anglicko muselo počas vlády Eduarda Vyznávača čeliť viacerým hrozbám - Vikingovia zo severu v 40. rokoch, Škóti v 50. rokoch a Walesania v 50. a 60. rokoch. Ako sa dozvedáme na základe záznamov z Domesday Book, kráľovské donácie boli vo väčšine prípadov využívané ako prevencia voči podobným situáciám. Množstvo

²⁰⁴ Godwine bol vo viacerých prameňoch obvinený z vraždy Alfreda, brata kráľa Eduarda. Vid', kapitola 3, s. 52.

²⁰⁵ Sweyne bol earlom v oblastiach Gloucestershire, Herefordshire, Oxfordshire, Berkshire and Somerset a Harold vo Východnej Anglii.

²⁰⁶ BROWN, Allen. The Normans and Norman Conquest. Woodbridge: 1985, s. 69; FLEMING, Robin. Kings and Lords in Conquered England. Cambridge: 1999, s. 103; JOHN, Eric. Re-Assessing Anglo-Saxon England. Manchester: 1996, s. 169.

donácií pochádzajúcich z kráľovských dŕžav boli práve oblasti v pohraničí, oblasti v blízkosti starých rímskych ciest (v prípade potreby uľahčovali presun vojsk) či časti príliš vzdialené od hlavných kráľovských dŕžav vo Wessexe ako napríklad Northumberland či Mercia. Earli tak za pozemky, z ktorých im pramenili zárobky a lokálna moc, garantovali kráľovi pomoc vo vojensky strategických a vzdialených oblastiach.²⁰⁷

Nesnažime sa len slepo obhajovať granty území, uvedomujeme si, že prílišné udeľovanie strategických území mocným magnátom, akými boli Godwinovci, mohlo byť v istých situáciách pre panovníka nevýhodné. Stojíme však za názorom Robina Fleminga, podľa ktorého panovníci nemali na výber. Pokiaľ aj mali dostatočné prostriedky na to, aby financovali celoplošnú obranu krajiny, v tomto období ich, minimálne na území Anglicka, neboli schopní transformovať na funkčný obranný systém. I keď pod kráľa spadalo množstvo thegnov, ktorých bolo možné zorganizovať ako vojsko, panovník potreboval niekoho, predovšetkým vo vzdialených oblastiach, kto tam mal dostatočnú autoritu medzi miestnymi thegnami a ľuďom a tiež pevnú majetkovú základňu, ktorá slúžila na zlepšovanie obrany danej oblasti. Nevnímame preto granty Eduarda Vyznávača rodine Godwinovcov ako slepé uplácenie šľachty. Práve pri donácii Východnej Anglie Haroldovi Godwinsonovi, druhorodenému synovi earla Godwina, je viditeľné, kde a s akým úmyslom anglický panovníci umiestňovali earlov v krajine. Získaním titulu earl Harold nadobudol legálnu moc v oblasti, ktorá sa v minulosti osvedčila ako strategicky významná v boji proti Vikingom, a to práve v období, kedy hrozil útok zo strany Magnusa z Nórska. Nezískal ho však v zapätí po Eduardovom nástupe na trón ako formu úplatku, ale až v roku 1045, kedy sa objavujú v kronikách záznamy o potrebe zvýšenia obrany v prípade vikingských nájazdov. Eduard potreboval do tejto oblasti dosadiť niekoho zodpovedného a Harold Godwinson sa črtal ako najlepšia voľba. Bol to syn najmocnejšieho magnáta v Anglicku. Jeho otec Godwine bol kráľovým lojálnym stúpencom

²⁰⁷ O earloch sa v dobových prameňoch hovorí ako o tých, ktorí „bojujú v mene kráľa“, čo sa domnievame, by mohla byť analógia práve na tento zvyk rozdávania kráľovských majetkov za účelom zlepšenia obranyschopnosti krajiny či upevnenia panovníckej moci vo vzdialených územiach. Viď kapitola 2.

a skúseným bojovníkom a nepochybne svojich synov často prezentoval aj na kráľovskom dvore.²⁰⁸

S mnohými bádateľmi sa zhodujeme v názore, že Eduardove početné donácie rodine Godwinovcov zabezpečili, že ich nehnuteľné majetky v istom bode presiahli množstvo tých kráľovských. Nesúhlasíme však s tvrdením, že by išlo o obraz nefunkčnej vlády Eduarda Vyznávča. V otázke majetkov sa nesmieme sústrediť iba na pozemkové vlastníctvo. Treba brať do úvahy aj ostatné príjmy, ktoré prúdili do kráľovskej pokladnice a šľachta k nim nemala prístup. Išlo prevažne o zisky zo súdnych procesov z každého shire či bežné dane. Domnievame sa, že donácie, ktoré prebehli po Eduardovom nástupe na trón neboli úplatkami, ktoré upevnili postavenie šľachty a naopak oslabili panovníka, ale išlo o systematické ukotvenie Eduardovej moci v kráľovstve, a to aj napriek tomu, že práve na základe tohto konania Godwinovci nadobudli väčšinu svojich majetkov.²⁰⁹

Musíme nesúhlasiť s historikmi presadzujúcimi názor, že Eduard bol slabý panovník a snažil sa svoje postavenie zlepšiť pomocou početných donácií, ktoré nakoniec viedli k tomu, že s ním dokázali šľachtici jednoduchšie manipulovať. Na základe zachovaných záznamov v *Domesday Book* vieme rekonštruovať zámer anglického kráľa a zisťujeme, že jeho hlavným zámerom bolo zlepšiť obranyschopnosť krajiny a zároveň upevniť svoje postavenie v centre Anglicka.²¹⁰ Oblasť Wessexu bola z veľkej časti v rukách Eduarda. V jeho bezprostrednom susedstve bol Kent, ktorý bol pod správou mocného earla Godwina. Je možné, že práve preto sa Eduard rozhodol poskytnúť Východnú Angliu Haroldovi, v ktorej bolo potrebné sústrediť sa na budovanie proti vikingského obranného systému, aby mohol svoju pozornosť venovať oblastiam priamo susediacim s Godwinom.

²⁰⁸FLEMING, s. 217.

²⁰⁹Otázna ostáva aj legitimita nadobudnutých území predovšetkým po roku 1051, no k tejto problematike sa vyjadríme v neskorších kapitolách. V roku 1045 sa Godwinovci ocitli v mimoriadne vplyvnom postavení. Boli v rodinnom zväzku s panovníkom, earl Godwine bol jedným z najbližších kráľových poradcov a jeho dvaja najstarší synovia získali vysoké politické tituly. Z dôvodu malého množstva zachovaných listín z anglosaského obdobia je rekonštrukcia nadobúdania ich majetku nemožná. Jediný spôsob ako mapovať majetok Godwinovcov je podrobná analýza *Domesday Book*, v ktorej však nachádzame záznamy najskôr až z roku 1066 a na ich základe dokážeme mapovať majetkovú situáciu tesne do roku 1066, no skoršie obdobia len s veľkými ťažkosťami.

²¹⁰ *Domesday Book*, výsledky vyhľadávania pre majetky earlov a panovníka; FLEMING, tabulky 1-2, s. 992-993.

Jeho zámer pritom nemusel prameniť z obavy z Godwina. Skôr ako o hrozbu zo strany Godwina išlo skôr zo strany Eduarda o preventívny krok. Fakt, že mal dostatočnú moc a pevné postavenie na to, aby mohol Godwinovcov pozbaviť majetkov na prelome 40. a 50. rokov nám v tomto prípade slúži ako dostatočný dôkaz. Táto udalosť, ktorú presnejšie rozoberieme v nasledujúcej kapitole, pravdepodobne pramenila nielen z výtržností najstaršieho Godwinovho syna Sweyna, ale aj z nezhôd počas voľby canterburského arcibiskupa.

5. KRÍZOVÉ ROKY 1051-52

Godwinovi sa v rokoch 1042-1050 podarilo za pomoci kráľa Eduarda Vyznávača nahromadiť nevídané množstvo majetku. Ako sme sa zmienili v predošlých kapitolách, k majetkom, ktoré získal na základe donácií od kráľa Knuta Veľkého boli pripojené aj mnohé donácie od kráľa Eduarda Vyznávača. Postavenie Godwinovcov na kráľovskom dvore sa nezlepšilo len na základe kráľovských donácií, ale aj vďaka povýšeniu dvoch Godwinovych najstarších synov do pozície earlov a sobášu jeho najstaršej dcéry Edity. Tá sa v roku 1048 vydala za kráľa Eduarda Vyznávača, čím ešte väčšmi upevnila putá medzi svojou rodinou a kráľom.²¹¹ To, akým spôsobom sa Godwinovcom podarilo presadiť na kráľovskom dvore ich pevné postavenie a vplyv na panovníka sa dá len ťažko odhadnúť, ale predpokladáme, že ako jeho najbližší radca, mal Godwine na Eduardove rozhodnutia značný vplyv. Toto býva často kľúčovou témou výskumov, ktoré sa Godwinovcami zaoberajú. Mnohí historici sa domnievajú, že Eduard Godwinovi nedokázal oponovať a že všetky donácie a povýšenia jeho potomkov boli vynútené Godwinom, ktorý si uvedomoval, že je bez neho Eduard „stratený“. Vzťah medzi earlom Godwinom a kráľom Eduardom Vyznávačom býva často považovaný za jeden z hlavných dôvodov rozkladu anglosaskej kráľovskej moci a tiež za predzvesť blížiacej sa normandskej víťaznej invázie (Viliam Dobyvateľ 1066). Často sa stretávame s názorom, že Eduardovi bola osudná jeho „slabosť“ tesne po nástupe na trón a s ňou spojená potreba spolupracovať s niekým vysokopostaveným. Kombinácia Eduardovej neskúsenosti v prvých rokoch jeho vlády a Godwinovho postavenia, vraj nemohli vyústiť do vyváženého vzťahu. Výsledkom bolo, že sa Godwinovi podarilo nahromadiť toľko majetku a posilniť svoje postavenie tak, že Eduard nemal v kráľovstve akékoľvek slovo. Podľa tejto skupiny historikov potreboval Eduard nutne nejaký „záchranný plán“.²¹²

²¹¹Swein sa stal earlom v roku 1043. Spravoval územie v centrálnom Anglicku, konkrétne sa jednalo o Harefordshire, Gloucestershire, Oxfordshire, Buckinghamshire a Middlesex. Harld sa stal earlom vo Východnej Anglii neskôr v roku 1045. WALKER, s.236-9.

²¹²DOUGLAS, David C.. Edward the Cofessor, Duke William of Normandy, and the english Succession. In: *English Historical Review*, 1953, roč. 68, č. 269, s. 526-545.
JOHN, Eric. Edward the Confessor and the Norman succession, s. 241-267.

Aktivity Godwinovho najstaršieho syna Sweyena, ktorých začiatok sa datuje do roku 1046, nám pomáhajú zistiť, čo možno považovať za spúšťač neskorších udalostí, odohrávajúcich sa na začiatku 50. rokov 11. storočia.²¹³ Tieto nám zároveň približujú, ako a v ktorých otázkach Godwine pravdepodobne využíval svoje postavenie na ovplyvnenie panovníkovho názoru. V roku 1046 sa dostal Godwinov najstarší syn, Sweyne do kráľovej nemilosti a bol odsúdený do vyhnanstva. Sweyne sa v 40. rokoch zúčastnil na viacerých výpravách proti Walesu.²¹⁴ Počas poslednej z nich sa však rozhodol obliehať kláštor v Leominster, odkiaľ uniesol abatišu s úmyslom oženiť sa s ňou. Sweyneove činy boli neospravedlniteľné. Rozhodnutie witanu vyhostiť mladého earla z krajiny sa stretlo so súhlasom tak panovníka, ako aj väčšiny Sweyneových súrodencov, vrátane Harolda.²¹⁵ Harold tak prvýkrát konal proti vôli svojho otca, ktorý po rozsudku aj naďalej naliehal na Eduarda, aby rozhodnutie rady neschválil. Týmto mladý earl Harold stúpol v očiach kráľa, čo sa odzrkadlilo na ich vzťahu po Godwinovej smrti v roku 1053.²¹⁶

Godwine sa snažil čo najefektívnejšie využiť svoje postavenie a neprestajne naliehal na panovníka, aby Sweyna pozbavil obžaloby a povolil mu ostať v Anglicku. Eduard však Godwina nevypočul a Sweyne musel odísť z krajiny. Na krátky čas našiel útočisko v Brugách, odkiaľ odišiel do Dánska.²¹⁷ Tam sa rozhodol spolupracovať s dánskym kráľom Haraldom Hardradom, s ktorým plánoval zorganizovať plieniacu výpravu na Britské ostrovy. Aj napriek informáciám o Sweynovej činnosti v Škandinávii sa Godwine snažil Eduarda v otázke jeho návratu obmäkčiť. Samotný Sweyne prišiel žiadať o odpustenie až v roku 1049, po tom, ako si znepriatelil aj svojich dánskych spojencov. Eduard Sweyna odmietol vypočuť, na základe čoho si Sweyne prenajal flotilu a začal napádať anglické pobrežie. Eduard však napokon Sweynovi povolil, vďaka Godwinovmu vplyvu, návrat do krajiny. Dokonca mu vrátil aj odobraté majetky, avšak pod podmienkou, že podnikne púť do Jeruzalema. Nie je jasné, či došlo

²¹⁴ Hranica medzi Walesom a Anglickom bola, tak isto ako aj severná hranica so Škótskom dlhodobo ohrozovaná množstvom výbojov zo strany Walesu.

²¹⁵ Harold, bol druhorodený Godwinov syn. V roku 1066 sa stal anglickým kráľom.

²¹⁶ ASC 2., s. 113-114 (C); JW, s. 201-3.

²¹⁷ Sweyne mal k Škandinávii a vôbec k bývalej anglo-škandynávskej dynastii veľmi blízko. Okrem únosu abatiši sa jeho meno spája aj s iným škandálom. Mal vo zvyku vyhlasovať, že nie je Godwinovým synom ale, že je nemanželským synom Knuta Veľkého. VER, s. 140.

z Godwinovej strany k nejakému úplatku, ale javí sa to ako pravdepodobné vysvetlenie toho, prečo sa Eduard rozhodol prijať Sweyna aj napriek tomu, že k jeho pôvodnému priestupku pridal ďalšie vážne zločiny.²¹⁸

Na základe Eduardovho ústupku voči Godwinovi a jeho najstaršiemu synovi môžeme vidieť, aký veľký bol vplyv Godwina na dianie v kráľovstve. Jeho postavenie mu dovoľovalo viesť s Eduardom dialóg o jeho rozhodnutí a následne ho zmeniť vo svoj prospech. Skôr než detailnejšie popíšeme situáciu, ktorá medzi Eduardom a Godwinom nastala, treba si uvedomiť, že aj napriek tomu, že uznávame Godwinovu veľkú moc v kráľovstve a poukazujeme na Eduardov ústupok, nepovažujeme ho za jasný dôkaz Eduardovho podriadenia sa Godwinovi. Prišiel predsa z kráľovej strany až po desiatich rokoch jeho vlády, a preto nám tento prípad príde vhodný skôr na vykreslenie Godwinovej vysokej no stále jednoznačne podriadenej pozície. Eduard Predpokladáme, že práve tento spor bol v Eduardovom zmýšľaní zlomový. Uvedomil si, aké dôležité je aspoň čiastočne oslabiť postavenie Godwinovcov. Aj napriek tomu, že mal s Godwinovými synmi (Harold, Tostig) dobrý vzťah, uvedomoval si, že spojenie ich moci je preňho nebezpečné. Nemyslíme si však, že vyhostenie Sweyna bolo súčasťou „plánu“ na oslabenie tohto významného rodu, pretože únos abatiše a následné nútenie k sobášu boli veľkými priestupkami. Neskoršie vyslanie Sweyna na púť do Svätej zeme (1051) však už mohlo byť pokusom o oslabenie Godwinovej „základne“ a domnievame sa teda, že išlo z Eduardovej strany o ústupok iba „na oko“. Predsa len, poslal Sweyna na púť, o ktorej bolo známe, že sa z nej veľa účastníkov nikdy nevrátilo. Predpokladáme, že išlo skôr o umlčanie earla Godwina. Eduard si už počas tohto sporu mohol uvedomiť, že Godwine preňho predstavoval istú formu hrozby.²¹⁹

Mocný earl Godwine a jeho rodina boli v roku 1051 odsúdení do exilu. Tieto takzvané „krízové roky“ (1051-1052) sú jedným z kľúčových bodov v otázke vzťahu medzi Eduardom Vyznávačom a Godwinovcami. Konflikt, ktorý nastal medzi panovníkom a jeho dovedy najbližším stúpencom sa nielen v sekundárnej literatúre stretáva s rôznymi interpretáciami. Rôznorodosť v interpretáciách sa

²¹⁸ ASC 2., ref. 3, s. 114-120 (C). Sweyne do Svätej zeme odišiel v roku 1052, po návrate rodiny Godwinovcov z exilu.

²¹⁹ ASC, s. 115-120 (C,D,E).

spája predovšetkým s nedostatkom písomných prameňov, ktoré by sa tejto problematike detailne venovali.²²⁰

V prípade exilu rodiny Godwinovcov v rokoch 1051-1052 používame tri základné pramene. *Vita Æwardi*, ktorá je všeobecne považovaná za progodwinovský prameň, *Anglosaskú kroniku*, ktorá podáva na udalosti diametrálne odlišný pohľad a vďaka jej pluralite dokážeme konflikt medzi Godwinom a Eduardom rekonštruovať z pohľadu viacerých interpretov a kroniku *Jána z Worcestru*. Zatiaľ čo *Vita Æwardi* tvrdí, že za vyhnaním Godwinovcov boli nekalé praktiky Roberta, arcibiskupa z Canterbury,²²¹ všetky verzie Anglosaskej kroniky a kronika *Jána z Worcestru* sa zhodujú na tom, že spúšťačom konfliktu bola návšteva Eustacha, vojvodu z Buologne,²²² v roku 1051.

Ako už vieme, *Vita Aedwardi regis* bol prameň napísaný na podnet kráľovnej Edity, dcéry earla Godwina. Z toho dôvodu sa o ňom dá hovoriť ako o prameni, ktorý mohol byť nielen v prípade tohto konfliktu napísaný čisto v prospech Godwinovcov, takže informácie, ktoré nám podáva treba preberať s opatrnosťou. Zaujímavý je však fakt, že *Vita Aedwardy* vôbec nekladie dôraz na spor medzi vojvodom Eustachom a obyvateľmi mesta Dover (1051), ktorý sa v ostatných kronikách udáva za hlavný dôvod konfliktu. Domnievame sa, že to mohlo byť kvôli tomu, že Eduardove „memoáre“ boli na podnet Edity spísané až v roku 1067, kedy Eustach predstavoval jedného z vysokopostavených šľachticov v Anglicku a pre Editu, ako pozostalú po dvoch panovníkoch z predošlej dynastie (manželka Eduarda Vyznávača a sestra Harolda II.) bolo príliš riskantné viniť vysokopostaveného šľachtica z nezákonného konania. Dôvodom však mohlo byť aj to, že pokiaľ by Edita vo *Vita* popísala udalosti tak, ako v *Anglosaskej kronike*, ktorá dáva jasne najavo kráľovo pochybenie v rozhodnutí, mohlo by sa zdať, že kráľovná nesúhlasila s konaním panovníka či ho nebodaj očierňovala. Preto svoju pozornosť s autorom *Vita Aedwardi* upriamili na arcibiskupa Róberta

²²⁰ Vid', kapitola 1.2 a 1.3

²²¹ Robert Champart bol prvým canterburským arcibiskupom pochádzajúcim z Normandie. Do Anglicka pricestoval medzi spojencami Eduarda vyznávača v priebehu 40. rokov 11. storočia. V Normandii pôsobil ako opát kláštora v Jumiege, po príchode na Britské ostrovy v roku 1044 bol menovaný londýnskym biskupom a v roku 1051 sa stal arcibiskupom v Canterbury. LexMA.

²²² Eustach II. z Boulogne bol boulognský vojvoda, švager kráľa Eduarda Vyznávača, manžel jeho sestry Gody. Bol taktiež blízkym spolupracovníkom kráľa Viliama Dobyvateľa, s ktorým spolupracoval počas bojov pri Hastingsse v roku 1066. Spája sa s ním predovšetkým konflikt v meste Dover v roku 1051, ktorý vyústil do vyhodenia rodiny Godwinovcov z Anglicka. LexMA.

z Canterbury, ktorý v roku 1067 už vyše desať rokov žil v exile. Nemyslíme si však, že by mali byť v otázke Godwinovho exilu konflikty medzi Robertom a Godwinom podceňované či nebodaj považované za kráľovninu a autorovu fabuláciu. Ostatné pramene, ktoré približujú nielen dôvody Róbertovho vyhostenia z Anglicka, ale aj vzťah medzi earlom a canterburským arcibiskupom poskytujú vyjadreniam *Vita Edwardi* dostatočnou oporou.²²³ Preto tento prameň považujeme za hodnoverný a významný pri rekonštrukcii diania v rokoch 1051-52.

Čo sa vlastne medzi Godwinom a Robertom Champardom stalo? Hneď po tom, ako sa arcibiskupský stolec v roku 1051 uvoľnil, canterburská mníšska rada vybrala za nového arcibiskupa Aelfrica, jedného z príbuzných earla Godwina. Eduard však mníšsku voľbu odmietol a za canterburského arcibiskupa menoval Roberta Champarta, bývalého londýnskeho biskupa a svojho dlhoročného priateľa z Normandie.²²⁴ Žiadny zo zachovaných prameňov však neuvádza motív tohto Eduardovho rozhodnutia. Preto mnohí historici vysvetľujú túto udalosť ako Eduardov pokus o oklieštenie Godwinovho vplyvu v kráľovstve. Je známe, že Godwine mal vplyv nielen na svetské, ale aj na cirkevné majetky a práve zníženie jeho nadvlády nad cirkevnými majetkami sa javí ako najjednoduchšie. Voľba arcibiskupov zabezpečovala kráľovi voľnú ruku v dosádzaní adeptov do tejto pozície. Mohol si tak vybrať, či za arcibiskupa zvolí niekoho silného, kto bude schopný čeliť nástrahám miestnej šľachty alebo neprezieravo menuje niekoho, kto pochádza z radov šľachty a nemá dostatočné skúsenosti, čím šľachte zabezpečí možnosť človeka na tejto pozícii vykorisťovať. Zníženie Godwinovho vplyvu na canterburské arcibiskupstvo bolo pravdepodobne ďalším Eduardovým pokusom o zníženie Godwinovho vplyvu v kráľovstve. Arcibiskup Robert pochádzal z Normandie, odkiaľ prišiel spolu s Eduardom ako jeden zo skupiny jeho francúzskych spojencov.²²⁵ To, že mal arcibiskup Robert za úlohu vyriešiť Godwinovu politiku v Canterbury je zjavné z jeho konania hneď po jeho menovaní na arcibiskupský stolec. Medzi arcibiskupom a Godwinom nastal konflikt kvôli pozemkom canterburského arcibiskupstva²²⁶ a tzv. *third-penny*²²⁷.

²²³ ASC 2., s.120,127 (C) s.127 (D) s.129 (E); JW, ref. 4, s.571; VER, s. 33; FLEMING, s. 994-6.

²²⁴ VER, s., 29.

²²⁵ VER, s. 33.

²²⁶ Autor VER priznáva, že niektoré Godwinove državy mali právoplatne patriť canterburskému arcibiskupstvu. VER, s. 33; FLEMING, s. 994-6.

Robert obvinil Godwina z nezákonného zabratia arcibiskupských území a brojil proti nemu pred kráľom. Na základe *Vita Edwardi* sa dozvedáme, že sa arcibiskup snažil očierniť Godwina pred kráľom tým, že mu pripomínal vraždu kráľovho brata Alfreda a radil mu Godwinovo odvolanie.²²⁸ Nezhody medzi Robertom a Godwinom mohli podnecovať napätie vo vzťahu medzi Godwinom a Eduardom, ktoré sa ešte viac vystupňovalo počas roku 1051, kedy sa celá rodina dostala do nemilosti kráľa a bola vyhnaná z krajiny.²²⁹

Ďalšie dva pramene vyjadrujúce sa k tejto téme, *Anglosaská kronika* a *Kronika Jána z Worcestra* považujú za hlavnú príčinu nezhôd návštevu Eustacha, vojvodu z Boulogne, švagra kráľa Eduarda, manžela jeho sestry Gody a konfliktu medzi Godwinom a arcibiskupom Robertom sa vôbec nevenujú. Pri interpretácii udalostí z roku 1051 sa primárne využíva verzia D (Worcesterská kronika) a verzia E (kronika z Peterborough) *Anglosaskej kroniky*. Obe tieto verzie prinášajú detailné vykreslenie konfliktu, pričom ostatné verzie *Anglosaskej kroniky* sú buď prepisom týchto dvoch kroník, alebo sa problému venujú iba okrajovo tak ako verzia C (Abingdonská kronika II.), alebo ho vôbec nespomínajú. Pri porovnaní verzie D a E vidieť mierne odchýlky. Tieto môžu byť zapríčinené prostredím, v ktorom boli kroniky písané, čo nám tiež pomáha pri výskume. Verzia E je podrobnejšia ako verzia D, dáva dôraz na detaily viac, ako pri iných vstupoch. Tento fakt bol často interpretovaný náklonnosťou k rodu Godwinovcov, no treba prihliadať aj na pôvod tejto kroniky. Po tom, čo bol pôvodný spis verzie E zničený počas požiaru v roku 1116, základom novej verzie sa stala pravdepodobne verzia písaná v Canterbury. Je možné, že práve blízkosť udalostí v Doveri a ich priamy vplyv na Carterbury prispeli k ich komplexnému a detailnému vykresleniu v tejto verzii. Keby bola táto verzia progodwinovská venovala by Godwinovcom viac priestoru. Ostatné informácie týkajúce sa Godwinovcov sú opisované stroho tak, ako v ostatných verziách kroník. Domnievame sa, že autori boli voči nim v neutrálnom postavení. Verzia D taktiež podáva ucelené vysvetlenie udalostí, no nie tak detailné ako verzia E, čo mohlo byť spôsobené nedostatočnou informovanosťou kronikára. Obe verzie prameňa sú považované za dobové

²²⁷ Third-penny bola časť príjmov ktorá smerovala do pokladnice earlov alebo arcibiskupstiev. Základnou územnou jednotkou pre výber tohto poplatku bol shire. LexMA.

²²⁸ASC 2., s. 119-120. (C,D,E); VER, s. 33.

²²⁹ASC 2., s. 120. (C); VER, s. 29.

záznamy udalostí a nejavia sa ako propaganda jednej či druhej strany konfliktu (v súvislosti s rokmi 1051-52). Obe verzie preto v otázke konfliktu medzi Godwinom, vojvodom Eustachom a konečne aj Eduardom Vyznávačom považujeme za dôveryhodné. Základom *kroniky Jána z Worcestra* je taktiež jedna z verzií *Anglosaskej kroniky*, táto sa však nezachovala. Informácie prepísané z *Aanglosaskej kroniky* doplnil *Ján z Worcestru* inými, v kronike nezachytenými dobovými poznatkami. Vďaka tejto kronike získavame ďalšie poznatky o udalostiach odohrávajúcich sa v rokoch 1051-52. Neexistujú žiadne dôkazy o tom, že by sa *Ján* snažil propagovať Godwinove rozhodnutia či nariadenia Eduarda. Tak ako aj záznamy v *Anglosaskej kronike* považujeme *kroniku Jána z Worcestra* za nestrannú a dôveryhodnú.²³⁰

Nie je jasné, aké boli Eustachove zámery na anglickom kráľovskom dvore, no počas jeho návštevy k žiadnym vyhroteným situáciám nedošlo. Až keď sa v roku 1051 vracal z kráľovskej návštevy naspäť do Francúzska, prechádzal spolu s družinou cez mesto Dover. Pred vstupom do mesta sa muži vyzbrojili a „bezhlavo“ (tak píše verzia D, ASC²³¹) sa dožadovali nocľahu, kde sa im zachcelo. Počas ťahaníc bol zranený jeden z obyvateľov, ktorý sa odmietal podvoliť. Tento zavraždil vojaka, ktorý ho zranil a vyprovokoval tým ozbrojené boje, kedy bolo zabitých dvadsať obyvateľov Doveru a devätnásť Eustachových spoločníkov. So zvyškami svojej družiny sa Eustach rozhodol ujsť naspäť k Eduardovi, kde mu podal správu o uplynulých udalostiach a žiadal od neho potrestanie mesta.²³²

Po tom, ako kráľ poskytol Eustachovi útočisko, poveril Godwina zorganizovaním vojenskej družiny, ktorej úlohou malo byť potrestanie Doveru. Godwine, v ktorého earldome sa Dover nachádzal, sa rozhodol Eduardove nariadenie neposlúchnuť. Vinu za rozkol podľa neho niesol Eustach a jeho muži. Povolal preto svojich synov aj s ich vojskami a požadoval od Eduarda, aby mu vydal Eustacha a členov jeho družiny, aby mohol spolu so synmi pomstiť česť panovníka a ľudu, na ktorých bola spáchaná krivda. Vo verzii D dokonca autor píše, že bol Godwine pripravený bojovať proti kráľovi, pokiaľ sa rozhodne

²³⁰WALKER, s. xviii-xx.

²³¹ASC 2., s. 121(D)s.121-122 (E).

²³²ASC 2., s. 121(D); JW, s. 559.

Eustacha nevydat'.²³³ Keď sa Eduard dozvedel, že sa k jeho sídlu blíži Godwin a jeho synovia, Sweyne a Harold spolu s ich hotovosťami, povolal vojská earlov Leofrica, Siwarda a Ralfa. Znepriatelené strany sa stretli v Gloucestershire, pri mestečku Langtree. K bojom však nedošlo. Kráľ zvolal zasadanie, počas ktorého vyhlásil, že vina je na oboch stranách (Eustach aj Dover) a uzavrel medzi nimi Boží mier a priateľstvo. Neskôr však rozhodol, že zorganizuje ešte jedno stretnutie, ktoré sa malo uskutočniť v Londýne, a to čo najskôr. Naratívne pramene tejto doby sa snažili zachytiť väčšinu dôležitých udalostí, no nikdy ich nevysvetľovali do detailov, preto je otázne, čo viedlo Eduarda k zmene názoru a zvolaniu nového zasadania. Zo záznamov verzie E sa dozvedáme, že Eduard nariadil, aby bol Londýn počas stretnutia strážený armádou. Opäť postavil Sweyna mimo zákon a nariadil Godwinovi a Harldovi, aby sa čo najrýchlejšie dostavili do Londýna. Je zjavné, že Godwinova pozícia slabla. Ešte pred zasadáním musel spolu s Haroldom prenechať kráľovi všetkých thegnov, ktorí im doposiaľ slúžili, čím značne oslabil ich sily.²³⁴ Po príchode do Londýna požadoval Godwine výmenu rukojemníkov, aby si zaistil bezpečie počas zasadania witanu. V inom prípade odmietol svoju účasť na zasadaní. Jeho žiadosť však bola odmietnutá. Godwine sa chcel pred panovníkom obhájiť, a preto opäť požiadal o výmenu rukojemníkov, no namiesto súhlasu mu bolo witanom nariadené, aby do piatich dní s celou svojou rodinou opustil kráľovstvo.²³⁵

Vyhostenie Godwinovcov predstavovalo prekvapivý zvrät vo vzťahu medzi Eduardom a Godwinom. Ešte v roku 1050 sa earlovi podarilo Eduarda primäť k tomu, aby odpustil jeho najstaršiemu synovi Sweynovi a povolil mu návrat do Anglicka, no na jeseň roku 1051 už žila celá rodina v exile. Jediný prameň, ktorý sa podrobne zaoberá životom Godwinovcov, je *Vita Æwardi*. Ako bolo vyššie spomenuté, na základe tohto prameňa sa dozvedáme, že sa v roku 1050 proti Godwinovi postavil canterburský arcibiskup Robert. Okrem konfliktov týkajúcich sa pozemkov canterburského arcibiskupstva sa dozvedáme aj to, že Robert, ako blízky spoločník kráľa, Godwina pred Eduardom očierňoval a pripomínal mu, že práve Godwine zavraždil Alfreda (brat Eduarda) počas jeho únosu v roku 1036,

²³³ASC 2., s. 121(D) s.123 (E); JW, s. 559.

²³⁴ Pre viac informácií ohľadom vzťahov medzi thegnami a kráľom viď Kapitola 2.

²³⁵ ASC 2., s. 122(D) s.124 (E).

a preto by sa mu nemalo dôverovať.²³⁶ Pokiaľ sa pozrieme na zdanlivo nezáujímavý záznam z verzie C *Anglosaskej kroniky*, ktorý sa venuje roku 1051, vidíme prepojenie medzi arcibiskupom Robertom a vyhnaním Godwinovcov. V kronike sa píše: „*V tomto roku sa arcibiskup Robert vrátil s páliom, a v tom istom roku bol earl Godwine a všetci jeho synovia vyhnaný z Anglicka.*“²³⁷ Môžeme sa teda domnievať, že autor týmto vyjadrením prepájal uvedené udalosti, čím by čiastočne podopieral verziu uvedenú vo *Vita Æwardi*. Či však išlo o osobné nezhody medzi Robertom a Godwinom, alebo bol problém živený zo strany panovníka sa však z prameňov presne zistiť nedá.

Domnievame sa, že oba pramene v sebe nesú veľký podiel pravdy. Arcibiskup Robert bol v Normandii Eduardovým najbližším spolupracovníkom. Po príchode na Britské ostrovi však musel Eduard nájsť spojencov, ktorí sa vyznali vo vnútropolitických a kultúrnych aspektoch tohto územia. Je preto možné, že sa Robert, aj napriek tomu, že získal prestížne funkcie (londýnsky biskup a neskôr canterburský arcibiskup) cítil Godwinom, ktorý sa stal Eduardovým najbližším spojencom, vytláčaný do úzadia. Okrem toho, že sa sám snažil oslabiť moc Godwinovcov poukazovaním na ich majetky v Canterbury, ktoré mali patriť arcibiskupstvu, chcel, domnievame sa, využiť aj spor v meste Dover. Tento využil na presvedčenie Eduarda, o ich až príliš samostatnej na kráľovi nezávislej politike. Ako vieme Godwine mal ku kráľovi natoľko blízko, že s ním mohol viesť dialóg ohľadom mnohých jeho rozhodnutí a následne ich pozmeniť vo svoj prospech. Robert to chcel pravdepodobne zmeniť a opäť sa dostať do Eduardovej blízkosti.

Usudzujeme, že napätie medzi Eduardom a Godwinom bolo reálne. Nemyslíme si však, že išlo o dlhodobý konflikt ako tvrdia viacerí historici. Godwin sa tešil obrovskej moci, ktorá nemala v Anglicku obdoby „...*v niektorých situáciách vládol dokonca samotnému kráľovi, či celému kráľovstvu.*“²³⁸ Spojenectvo medzi kráľom a Godwinom však nebolo len zdrojom vypočítavého využívania sa navzájom, ako býva často spomínané v sekundárnej literatúre, ale predovšetkým zabezpečovalo obom mnohé výhody a bezpečie. Kráľ mal od začiatku svojej vlády po svojom boku najmocnejšieho earla v krajine, vďaka čomu dokázal čeliť

²³⁶ VER, s. 31-35.

²³⁷ ASC 2., s. 120 (C).

²³⁸ Tamže 2., s. 124 (D,E).

politickým či mocenským nástrahám. Na druhej strane, Godwine tiež ťažil zo vzájomného spojenectva s kráľom, na základe ktorého si upevnil svoju politickú moc. Domnievame sa však, že ani výhody vyplývajúce zo vzájomnej spolupráce nezabezpečili, že sa Eduard vo svojom postavení necítil pri Godwinovi v ohrození. Preto, akonáhle sa Eduardov spoločník Robert Champart stal arcibiskupom v Canterbury, kráľ odklonil svoju pozornosť od Godwinovcov a spoliehal sa predovšetkým na Roberta. Pokým bol Robert londýnskym biskupom, nemal dostatočnú moc čeliť Godwinovi, preto sa proti nemu postavil, až keď nadobudol arcibiskupské právomoci. Godwinove neprestajné naliehanie na Eduarda si v tomto prípade môžeme vysvetliť práve touto zmenou. Godwine možno vycítil, že sa jeho vzťah s kráľom zmenil, a tak sa snažil dokázať Robertovi svoju moc a vplyv na Eduarda. Na základe viacerých udalostí, ktoré konflikt v rokoch 1051-52 sprevádzali sa však nazdávame, že Eduard neplánoval Godwina prinútiť k odchodu do exilu, ale iba oslabiť jeho moc. K týmto záverom nás vedú zmienky o prvotnom zmierení kráľa s Godwinom v Langtree a taktiež Godwinov bezproblémový návrat z exilu a k moci v roku 1052.²³⁹

Po vyhostení z Anglicka sa Godwinovci rozdelili na dve „skupiny“. Godwine so svojou manželkou, Sweinom (ktorý po odchode z Anglicka odišiel na púť) a ostatnými blízkymi, odišiel do Brúg, kde zotrval na dvore Balduina V., flámskeho vojvodu. Godwinov druhý najstarší syn Harold spolu s mladším bratom odišli do Írska, kde ich taktiež ochotne prijal jeden z miestnych vojvodov.²⁴⁰ Je zjavné, že si Godwinovci na exil vybrali veľmi strategické pozície. Obe destinácie sú relatívne blízko k anglickému pobrežiu, z čoho historici usudzujú, že Godwinovci už od začiatku plánovali návrat.

Godwine sa o návrat na ostrovy pokúsil dvakrát. Na jar v roku 1052 sa k anglickému pobrežiu preplavil v spoločnosti niekoľkých vojakov, aby sám odskúšal, či sa kráľ Eduard na takéto prípady pripravil. Akonáhle zistil, že ostrovy chráni iba malá flotila, vrátil sa naspäť do Brúg a zorganizoval s Haroldom návrat. Godwine sa vylodil na ostrove Portland a Harold v Sommersete, odkiaľ mali s vojskami, ktoré vybudovali v exile, postupovať smerom k Pevensey. Tu zhromaždili čo najviac lodí, na ktoré sa nalodili, a zamierili do Londýna, kde sa

²³⁹ ASC 2., s. 122-124 (D,E).

²⁴⁰ Tamže, s. 124 (D) s.125 (E).

stretli s kráľovskou flotilou. Aj napriek všetkému k bojom nedošlo. Dôvody boli pravdepodobne aj v roku 1052 rovnaké ako v roku 1051. Priamy stret by bol pre obe strany veľmi nepraktický. Síce bolo povolanie vojska skúškou vernosti a obaja protivníci si chceli dokázať koľko stúpcov stojí po ich boku, uvedomovali si, že otvorený boj by bol pre oboch zničujúci. Ako píše ASC pre rok 1051: „*Bolo by nerozumné púšťať sa do boja, na oboch stranách stáli najurodzenejší páni Anglicka, a aj oni sami si mysleli, že bojom utvoria priestor pre nepriateľov Anglicka*“. V tejto otázke je taktiež dôležité zväziť fakt, že v Anglicku v tomto období (pred 1066) ešte neexistovali súkromné vojenské hrady, čo zapríčinilo, že earlovia nemali stopercentnú kontrolu nad vlastným územím, a to predovšetkým, ak sa pustili do boja s kráľom, ktorý mal moc nad ich thegnami. Aj v roku 1051 a 1052 zabezpečili zmierenie nedostatky prostriedkov a taktiež nepraktickosť vojnového konfliktu.²⁴¹ Celý konflikt mal byť ukončený vzájomným zmierením počas zasadania witanu 15. septembra 1052. Na sneme sa Godwine spolu so synmi obhájili, a tak očistili svoje mená pred kráľom aj všetkými zasadajúcimi. Zdôraznili svoju nevinu v akomkoľvek obvinení a prijali odpustenie od kráľa, ktorý Godwinovi a jeho rodine ponúkol svoje priateľstvo a potvrdil im postavenie, ktorému sa tešili pred vyhostením.²⁴² Godwinovi spojenci, ktorých taktiež vyhнали z kráľovstva, boli rovnako pozbavení obvinení. Po zmierení kráľa s Godwinom sa karta obrátila a do zlej situácie sa dostali tí, ktorí podporovali vyhostenie Godwinovcov z kráľovstva. Arcibiskup Robert ušiel z kráľovstva do exilu skôr, ako ho mohli súdiť a odsúdení boli iba jeho najbližší pomocníci a radcovia.²⁴³

Z toho, čo predchádzalo udalostiam v roku 1051 a aj priamo z vyhostenia Godwinovcov sa stal fenomén medzi historikmi zaoberajúcimi sa týmto obdobím. Nedostatok dobových písomných prameňov bádateľom zabezpečil priestor na mnohé úvahy a domnienky. Už na začiatku kapitoly sme naznačili, že hlavný pilier pri rekonštrukcii tejto udalosti a vôbec vzťahu medzi earlom a Eduardom, je vykreslenie ich mocenského zápolenia. Veľkou súčasťou tejto problematiky, ktorú sme ešte nespomínali býva často aj pozícia Viliama Dobyvateľa a jeho vzťah k Eduardovi a Anglicku v tomto období. Preto sa pri štúdiu sekundárnej literatúry

²⁴¹ASC 2., s. 122 (D). CLARKE, Peter. *The English Nobility under Edward the Confessor*. Oxford: Clarendon Press, 1994, s. 150-2.

²⁴²ASC 2., s.129 (E).

²⁴³ASC 2., s. 126-8 (C) s. 126-7(D) s.126-130 (E); JW, ref. 4, s. 567-571; VER, ref. 5, s. 39-45.

ani v otázke exilu Godwinovcov nevyhneme mnohým pronormandským úvahám. Tieto vychádzajú predovšetkým z normandských prameňov, ktoré sa však pri interpretácii diania v Anglicku dajú využiť iba v obmedzenom rozsahu. Ich obsah totiž nie je dobový a reflektuje skoršie dianie na základe domnienok. Aj napriek tomu ich mnohí historici využívajú aj v otázke Godwinovho exilu. Normandské pramene v porovnaní s tými anglosaskými poskytujú informáciu navyše, ktorá je pre veľa bádateľov zdá sa kľúčová. Nevykresľujú priebeh vyjednávania, ani to, kto mohol za odsúdenie Godwinovcov, či už to bol Robert arcibiskup z Canterbury alebo vojvoda Eustach, ale upozorňujú na fakt, že sa v tomto období preplavil na Britské ostrovy Viliam Lavoboček, neskôr zvaný Dobyvateľ, normandský vojvoda. Dôvodom jeho návštevy na anglickom kráľovskom dvore bolo spečatenie jeho dlhoročného priateľstva s kráľom Eduardom. Viliam si prišiel po potvrdenie práva na anglický trón. Nešlo však o dedičné právo, ale o dohodu medzi Eduardom a Viliamom ešte z obdobia Eduardovho pobytu v Normandii. Je zjavné, že normandské pramene sa na základe tejto zmienky snažia ospravedlniť Viliamovu inváziu na Britské ostrovy v roku 1066. Dalo by sa povedať, že informáciu o dohode medzi Eduardom a Viliamom nepodporuje žiadna dobová anglosaská kronika. Existuje však jeden záznam, ktorý tvrdí, že Viliam na Britské ostrovy prišiel, ale akúkoľvek dohodu tento vstup opomína. Ide o záznam vo verzii D *Anglosaskej kroniky*. Manuskript verzie D však prezrádza, že ide o text dopísaný neskôr, pravdepodobne na základe udalostí v roku 1066 a na základe informácií od normandských kronikárov.²⁴⁴ Niektorí historici dokonca argumentujú, že si Viliam v roku 1051 výpravu do Anglicka nemohol dovoliť. Bolo to predsa len obdobie, kedy musel čeliť hrozbe zo strany Geoffreya Martela, zatiaľ čo jeho strýkovia arcibiskup Mauger a Viliam z Arques viedli proti mladému Viliamovi revoltu.²⁴⁵

Pokiaľ by sme sa však rozhodli, že úryvok z verzie D *Anglosaskej kroniky* je dostatočnou oporou aspoň pre časť tvrdení normandských kronikárov, čo presne Eduard Viliamovou návštevou získal? Môžeme sa domnievať, že došlo k

²⁴⁴ Sir George Warner identifikoval rukopis tejto časti ako piaty v poradí a na základe výskumov tvrdí, že by bolo veľmi odvážne tvrdiť, že bola táto časť napísaná skôr ako v roku 1100. DOUGLAS, David C.. Edward the Confessor, duke William of Normandy, and the english Succession, s. 531; ASC 2, s. 125.

²⁴⁵BARLOW, Frank. Edward the Confessor, Early life, character and attitudes. In: *English Historical Review*, 1965, roč. 79, č. 315, s.237; DOUGLAS, s. 68; REX 58; STENTON, s. 565-6; WALKER, s. 37;

jednaniam na základe ktorých sa partnerstvo medzi Anglickom a Normandiou znova po rokoch utužilo. Spolupráca medzi Anglickom a Normandiou mohla Eduardovi zabezpečiť napríklad zlepšenie obranyschopnosti kráľovstva voči Vikingom.²⁴⁶ Tí by už nemohli kotviť v normandských prístavoch a tým pádom by sa sťažil ich prístup na anglické pobrežie. Pravdaže, podobné úvahy sú len dohadmi a nemožno ich brať za úplné.

Vráťme sa však k Sweyeni. Situácia, kedy sa Godwinovi podarilo presvedčiť Eduarda o synovom návrate vôbec nemusí byť vnímaná ako mocenský boj medzi Eduardom a Godwinom tak, ako ho prezentujú niektorí bádatelia. V anglických dejinách sa viackrát stalo, že niekoho vyhostili za hrdelný či ľahší prečin a nakoniec mu bolo povolené sa vrátiť. Ako príklad môžeme spomenúť prípad Aelfgara, syna earla Leofrica, ktorý bol koncom 50. rokov vyhostený z kráľovstva. Po vyhostení sa postavil na stranu waleského kráľa Gruffydda, ktorý viedol dlhodobé boje s kráľom Eduardom. Ani v tomto prípade sa kroniky nezhodujú v otázke, či malo k Aelfgarovmu vyhosteniu vôbec dôjsť alebo bol jeho prečin nezávažným prehreškom. Aelfgar po odsúdení ušiel do Walesu, kde si najal niekoľko vikingských lodí, za pomoci ktorých plienil západné pobrežie Britských ostrovov. Neskôr sa opäť pridal na stranu Welshanov, s ktorými vyplienil niekoľko kláštorov na západe kráľovstva. Aj napriek tomu bol Aelfgar v roku 1055 opäť v Anglicku prijatý. Eduard ho znovu menoval earlom a vrátil mu všetky predtým odobrané majetky.

Na prípade Aelfgara vidíme, že nielen Godwine bol v tomto období schopný ovplyvniť názor panovníka vo svoj prospech. Pritom nenarážame iba na rok 1052, kedy Godwine Eduardovi dokázal, že na jeho strane stojí veľké množstvo thegnov, ale aj na rok 1049, kedy sa mu prvýkrát podarilo presvedčiť Eduarda, aby zmenil svoj názor a očistil Sweynove meno od obvinení vznesených po jeho ťaženiach v roku 1048.²⁴⁷ Istotne, dalo by sa argumentovať, že práve tu vidíme priamy dôkaz o slabosti Eduarda Vyznávača, ktorú nezneužíval iba Godwine a jeho rodina, ale aj ostatní vysoko postavení muži v kráľovstve na to, aby zmenil svoje rozhodnutia v ich prospech. Pre Eduarda muselo byť zložité, postaviť sa proti svojim najbližším spolupracovníkom akými boli práve Godwinovci. V

²⁴⁶BARLOW, s.7.

²⁴⁷ASC, s.132-133 (C,D,E); JW, s. 213-214; STENTON, s. 573-576.

oboch prípadoch sa dá tvrdiť, že Eduard mal práve naopak postavenie dostatočne silné na to, aby dokázal witan presvedčiť o vyhostení najstaršieho syna earla Gdwina či nakoniec aj celej jeho rodiny. Záznam v *Anglosaskej kronike* hovorí za všetko: “Každému v Anglicku by prišlo neveriteľné a nemožné, keby im niekto oznámil, že sa s nimi môže niečo takéto stať. On [Godwine] mal predsa tak obrovskú moc, v niektorých situáciách vládol dokonca samotnému kráľovi, či anglosaskému kráľovstvu, jeho vlastní synovia boli tiež earlmi a oblúbencami kráľa, tiež jeho dcéra bola kráľovou manželkou.”²⁴⁸ Je jasné, že Eduardov krok bol nečakaný, no aj napriek rýchlemu a nevyjasnenému sledu udalostí v roku 1051 sa na jeho stranu postavili vysokopostavení muži v krajine, predovšetkým earli zo severu Leofrica a Sywarda. Títo by, predpokladáme, radi využili oslabenie panovníka na zvýšenie samostatnosti svojich severských earldomov, no namiesto podpory Godwina, čím by kráľovo postavenie oslabili, podporili Eduarda. Pravdepodobne sa domnievali, že získajú nehnuteľné majetky, ktoré rodina po odchode do exilu musela opustiť, čím taktiež mohla ich prestíž v kráľovstve stúpnuť. Leofricov syn Aelfgar (ten, ktorého neskôr Eduard vyhnal) získal Haroldove územia, územia Sweyna pripadli earlom Odovi a Ralphovi²⁴⁹ a zvyšok území, teda prevažne územia earla Godwina v Kente, Sussexe a Wessexe, prešli priamo pod správu samotného Eduarda.²⁵⁰ Materiálne zisky sa teda za spoluprácou medzi earlami a Eduardom neskrývali. Ich podpora Eduardovej politiky sa nezmenila ani po tom, ako sa Godwine vrátil so žiadosťou o zvolanie rady, počas ktorej by mohol očistiť svoje meno a zaujať svoju pôvodnú pozíciu. V tomto momente sa dá opäť argumentovať, že mali earli strach, že budú musieť vrátiť aj to málo pozemkov, ktoré vďaka odchodu Godwinovcov získali. Podľa nášho názoru neverili, že by sa Godwinovcom mohlo podariť zmeniť Eduardov názor, a tak si nechceli poškodiť pozíciu pred kráľom, na základe čoho sa môžeme domnievať, že rodina Godwinovcov, aj keď veľmi majetná a mocná, nemala na kráľa taký vplyv ako sa zvykne tvrdiť v súdobej sekundárnej literatúre.

²⁴⁸ ASC, s.124 (E).

²⁴⁹Earl Odda z Deerhustu bol menovaný do pozície earla počas vlády kráľa Eduarda Vyznávača. Po vyhostení rodiny Godwinovcov získal veľké množstvo ich majetkov, konkrétne Somerset, ktorý spravoval Sweyne a Devon, Dorset a Cornwall, ktoré do krízy v roku 1051 spravoval earl Godwine. Ralf z Mantes bol synovcom kráľa Eduarda vyznávača a do jeho rúk prešiel v roku 1051 celý Harefordshire, tiež bývalé územie earla Sweyna. LexMA; WALKER, s. 236-241.

²⁵⁰WALKER, s. 236-241.

Ako by sa však dalo vysvetliť to, že netrvalo ani rok a Eduard Vyznávač sa rozhodol zmeniť svoj názor, Godwinovcov znova prijať a vrátiť im všetky majetky? Domnievame sa, že ich pozícia bola na anglickom kráľovskom dvore a vôbec v kráľovstve nenahraditeľná. Ako sme už spomínali vyššie, územia, ktoré spravovali a financovali z vlastných prostriedkov boli príliš rozľahlé na to, aby ich spravoval sám kráľ a ten nemal po svojom boku nikoho, komu by dôveroval natoľko, aby mu zveril územia v bezprostrednej blízkosti svojich vlastných dŕžav. To si môžeme všimnúť práve na základe prerozdelenia majetkov Godwinovcov medzi earlov po ich vyhnaní v roku 1051. Väčšina z nich prešla do správy panovníka a nie kráľových earlov.

Čo pre nás vyplýva z priebehu krízových rokov 1051-52? Ako sa dá táto udalosť interpretovať tak, aby sme dokázali čo najviac priblížiť vzťah medzi Godwinovcami a kráľom Eduardom Vyznávačom? Na základe vyššie uvedeného veríme, že Eduard nebol tak extrémne pod vplyvom earla ako býva tvrdené v sekundárnej literatúre. Istotne, boli Godwinove názory v mnohých prípadoch pre Eduarda dôležité, no jeho moc ho nezastražovala. Veľa bádateľov argumentuje, že menovanie Roberta Champarda, Eduardovho spojenca z Normandie do pozície arcibiskupa je priamym dôkazom o tom, že Eduard túžil po odtrhnutí sa od Godwinovcov a práve menovanie Roberta do vysokej cirkevnej pozície mu poskytlo priestor postaviť sa mocnému earlovi. Na základe toho, že máme informácie o Robertovom úteku z Anglicka vzápätí po Godwinovom návrate v roku 1051 si dovoľíme tvrdiť, že to je oveľa dôležitejšia informácia než jeho menovanie do pozície arcibiskupa. Na základe tejto sa domnievame, že v otázke vyhostenia Godwina nešlo tak o Eduardov strach z jeho prílišného vplyvu v krajine, ale skôr o Robertovu túžbu dostať sa do Godwinovej pozície, vyhostiť earla, a tým možno pre seba získať väčšiu náklonnosť panovníka. Prečo by sa inak rozhodol z krajiny ujsť už pred tým, ako sa stal Godwine znovu earlom? Musel minimálne tušiť, že Eduard nebol so svojím rozhodnutím vyhnať earla z krajiny spokojný a že bol naklonený jeho rehabilitácii, po ktorej by však Roberta nechránil a ten by musel čeliť novej Godwinovej odveti.²⁵¹

²⁵¹VER, s. 150.

Ako sme už vyššie spomínali, Eduardova rehabilitácia prebehla v roku 1052. Jemu a jeho synom boli navrátené všetky posty vrátane väčšiny majetkov.²⁵² Earl Godwine sa však z novonadobudnutého postavenia netešil dlho, zomrel krátko po svojej rehabilitácii, začiatkom roka 1053 a do jeho pozície nastúpil syn Harold. Akú úlohu zohral Godwine počas svojho života v anglických dejinách? Je nezmyselné minimalizovať jeho pôsobenie na anglickom kráľovskom dvore iba na to, že vyhľadával príležitosti, kedy mohol manipulovať s panovníkom tak, ako to robia mnohí bádatelia. Raketový vzostup earla Godwina by sa tiež nemal prezentovať iba ako spleť náhod a úplatkov kráľovi či od kráľa Godwinovi. Istotne, náhody hrali v Godwinovom prípade veľkú úlohu. Najdôležitejšia udalosť v jeho „kariére“ bola určite vikingská invázia v roku 1013 a neskôr korunovácia Knuta Veľkého v roku 1016. Ako bolo spomínané už v predošlých kapitolách, domnievame sa, že Godwinova rodina, o ktorej žiaľ existuje iba málo záznamov, predstavovala jednu z mnohých spojok medzi Anglickom a Škandináviou ešte pred inváziou. Godwinov otec, Wulfnoth Cild, o ktorom máme záznamy z Anglosaskej kroniky, spolupracoval s Vikingami buď pred, alebo až po svojom vyhostení a odchode do exilu, čo Godwinovi zabezpečilo, že mu Knut, ako jednému z mála predstaviteľov pôvodnej anglickej nobility dôveroval a zveril dôležité úlohy, akými boli napríklad výber daní v roku 1018 alebo jeho spoluúčasť na ťaženiach do Škandinávie v rokoch 1019-22.²⁵³ Nepredpokladáme však, že v Godwinovom prípade išlo iba o náhody. Jeho postavenie v Anglicku sa z roka na rok rapídne zlepšovalo. Bezpochyby išlo o veľmi schopnú osobnosť, ktorá dokázala viac ako ostatní. Vieme predsa, že v pozícii earla v roku 1019 nahradil jedného z Knutových najbližších spolupracovníkov Thorkela a neskôr zotrval vo svojej pozícii nielen ako jediný predstaviteľ pôvodnej anglosaskej šľachty, ale ako jediný pôvodný Knutov „dôverník“. To, že bol Godwine veľmi schopný a u kráľa obľúbený sa dozvedáme aj z dobových kroník. Jeho meno sa vždy spájalo s lojalnosťou a bezhraničnou ochotou pomáhať svojmu pánovi.²⁵⁴

Ďalším dôkazom o jeho dôležitom postavení v kráľovstve bolo obdobie medzi rokmi 1035-1041, kedy sa na tróne vystriedali traja panovníci, Harold I.,

²⁵² Ralfovi boli ponechané územia earla Sweiena a Harefordshire a Odda aj naďalej po príchode Godwinovcov spravoval Somerset a Cornwall.

²⁵³ Vid' kapitola 3., s. 48-49

²⁵⁴ FLEMING, s. 1006.

Hardaknut a Edward. Každý z nich mal dôvod, prečo s Godwinom nespolupracovať, no žiaden z nich to neurobil.²⁵⁵ Pravdaže je možné argumentovať, že už na konci vlády Knuta Veľkého bol príliš majetný a mal za sebou príliš veľkú skupinu thegnov, ktorí mu boli oporou na to, aby sa ho čerstvo korunovaný panovník snažil zosadiť. Chápadlá jeho moci boli v každom odvetví a panovníci ako Hardaknut či Eduard, ktorí v Anglicku nemali žiadne zázemie ho potrebovali. Godwine mal v roku 1045 vplyv v celej oblasti južného Anglicka od Cornwallu až po Kent.²⁵⁶

Fakt, že mal Godwine vplyv na tak veľkom území nesvedčí iba o tom, že mohol oveľa ľahšie manipulovať so slabým panovníkom, za akého sa Eduard Vyznávateľ zvykne označovať, ale mohol sa domáhať aj úplatkov vo forme pozemkov. Tak ako sme spomenuli už vyššie, donácie od panovníka, predovšetkým v Anglicku, prebiehali na základe strategického plánu tak, aby kráľ nemusel investovať svoj čas a prostriedky do príliš vzdialených či ohrozených oblastí.²⁵⁷ Tento prístup vidíme aj na grantoch pre Godwinovcov. Harold získal Východnú Angliu, ktorá bola najčastejším terčom Vikingských nájazdov práve v čase, kedy sa Magnus rozhodol obnoviť ťaženia do Anglicka. Godwine zase získal mnohé shires v okolí dôležitých obchodných ciest, ktoré mali strategický význam v prípade potreby premiestňovania vojsk. Eduard, ktorý na Britských ostrovoch obnovil pôvodnú wessexkú dynastiu sa obával hrozby zo severu, a preto využíval všetky prostriedky na zlepšenie obrany.

Jediný záznam kedy súhlasíme, že Godwine využíva svoje postavenie a snaží sa zmeniť panovníkove rozhodnutie vo svoj prospech, je Sweyneov prípad podrobne rozobraný v tejto kapitole. Na tomto môžeme tiež vidieť, že akonáhle začal Godwine tlačiť na panovníka, aby zmenil svoje rozhodnutie odsúhlasené witanom, Eduard sa obracia na svojho blízkeho priateľa Roberta Champarda a odmieta Godwinho adepta na pozíciu canterburského arcibiskupa, čím dal panovník earlovi jasne najavo, kde je hranica jeho právomocí. Godwine tak prišiel

²⁵⁵ Harold I. mohol Godwinove služby odmietnuť, pretože ako vieme, Godwine bol proti Harldovi. Harthaknut tak isto ako Eduard mali s Godwinom problém kvôli Alfredovej vražde, ktorej sa Godwine zúčastnil.

²⁵⁶ Je zložité určiť aké územia spadali pod Godwinovu správu pred rokom 1045, keďže donačné listiny nemáme k dispozícii a Domesday Book viedla záznamy až od roku 1066.

²⁵⁷FLEMING, s.1006.

o značné príjmy z oblastí, ktoré spadali pod canterburské arcibiskupstvo a pravdepodobne tiež o prominentnú pozíciu po boku panovníka.

Godwine síce bol najmajetnejším šľachticom v krajine a nehnuteľné majetky jeho rodiny prekračovali hodnoty majetkov akéhokoľvek iného rodu v krajine, dokonca aj tie kráľovské, no práve na základe udalostí z obdobia 1048-52 sa domnievame, že jeho doterajšie vykreslenie ako manipulátora je prehnané. Okrem prípadu so Sweyenom neexistuje totiž žiadny pramenný záznam, ktorý by tvrdil, že Godwin nejakým spôsobom manipuloval s panovníkovými rozhodnutiami. Vidíme preto Godwina skôr vo svetle jeho netradičného majetkového vzostupu z nízko postaveného thegna do pozície najbohatšieho a najvplyvnejšieho muža v krajine. Za tento podľa nás mohol vďačiť nielen náhode, že sa Knutovi Veľkému podarilo v roku 1016 uzurpovať anglickú korunu, ale aj tomu, že sa mu v anglosaskom prostredí podarilo tak pevne zakoreniť severskú politickú tradíciu, v ktorej boli podobné mocenské vzostupy možné.

6. HAROLD GODWINSON

Earl Godwine bol hneď po smrti na jar roku 1053 vo svojej pozícii nahradený svojím druhorodeným synom Harldom. Haroldov starší brat, najstarší Godwinov syn Sweyne, ktorý odišiel v roku 1052 na krížovú výpravu do Svätej zeme, zahynul počas púte, a tak všetok Godwinov majetok zdedil Harold. Funkcia earla však nebola dedičná, a tak Harold v roku 1053 mohol legálne používať titul earl iba v oblastiach, kde ho na tento post menoval panovník (Východná Anglia). V ostatných oblastiach (Wessex, Kent, Sussex etc.) musel čakať na Eduardovo uznanie. Je pravda, že išlo iba o formalitu. V 50. rokoch 10. storočia sa už dá povedať, že titul earl bol de facto dedičný, zatiaľ čo de jure bolo stále treba vyčkať na súhlas od panovníka a witanu.²⁵⁸ To, že titul earl zmenil týmto spôsobom svoju povahu je, domnievame sa, predovšetkým zásluhou upokojenia politickej situácie na Britských ostrovoch. Istú pomalú zmenu môžeme pozorovať už počas vlády Knuta Veľkého (1017-1032), kedy rodinných príslušníkov začínajú po boku kráľa nahrádzať verní spoločníci, ktorí však s panovníkom neboli prepojení rodinne. Spoločenstvo earlov a thegnov, ktorí boli spoločne v rodinných vzťahoch nahradili iní, lojálnejší a schopnejší, medzi ktorých patrila aj earl Godwine. Okrem nového prístupu k povyšovaniu do pozície earlov došlo počas vlády Eduarda Vyznávača (1042-1066) k ďalšej zmene. Eduard ako prvý menoval Sweyena a Harolda earlmi ešte pred smrťou ich otca, čo sa dovtedy nerobilo. Týmto, aj keď nie priamo, zabezpečil dedičnosť titulu earl v oblastiach, kde vládol ich otec. Dôvodom týchto zmien môže byť fakt, že obdobie medzi rokmi 1020-1066 bolo bez väčších vojenských zásahov. Tým pádom sa väčšina earlov dožívala vysokého veku, čo donútilo Eduarda menovať taktiež synov earlov, aby predišiel prípadným vzburám.²⁵⁹

V priebehu rokov 1044-1053 bol Harold earlom vo Východnej Anglii, významnom earldome, ktorý však od Knutovej vlády spadal medzi kráľovské domény. Pred Knutom spravovali Východnú Angliu významní šľachtici ako

²⁵⁸ Vid' kapitola 2, s.33.

²⁵⁹ Okrem Harolda a Sweyena bol počas života svojho otca do pozície earla menovaný aj earl Aelfgar (1051). Vid' kapitola 5, s. 83.

Ulfcytell Snellingr²⁶⁰ či Thorkell Vysoký. Ako sme už v predošlých kapitolách spomínali, Východná Anglia mala veľký strategický význam. Jej pobrežie bolo často obeťou vikingských nájazdov, a preto bolo potrebné, aby túto oblasť spravoval niekto schopný so stabilným postavením v spoločnosti. To, že mu Eduard Vyznávač dôveroval už v takom mladom veku, muselo byť pre Harolda veľkou poctou.

Nedostatok písomných prameňov z obdobia vlády Eduarda Vyznávača a vôbec z obdobia prvej polovice 11. storočia nám zabraňuje podrobnejšie skúmať Haroldove aktivity v období, keď spravoval územie Východnej Anglie. K dispozícii máme iba niekoľko záznamov o Haroldovom zisku majetkov na základe závetov. Zachovali sa nám závet Thurstana, syna Wineho, ktorý novému earlovi odkázal zlato a závet Lady Wulfgyth, na základe ktorého získal Fritton v Norfolku.²⁶¹ Tým, že poddaní odkazovali majetky svojim pánom, chceli dosiahnuť bezpečné a stabilné zázemie pre svojich pozostalých. Earli tak na základe nadobudnutých majetkov ešte väčšmi upevňovali svoje postavenie, a to nielen vo svojich earldomoch. Často sa totiž stávalo, že thegni odkazovali svoj majetok earlom, ktorí spravovali iný earldom.²⁶²

Okrem nahromadenia nehnuteľných majetkov na základe závetov, čo mohlo trvať dlho, bolo pre novo menovaného earla v upevňovaní svojej pozície veľmi praktické zlepšiť si vzťahy s thegnami, ktorá v danej oblasti už mala vybudované pevné postavenie. Harold sa preto rozhodol pre sobáš *more danico* s Editou Swan-Neck.²⁶³ Edita bola pravdepodobne dedičkou rozsiahlych území v oblastiach Cambridgeshire, Suffolk a Essex, čo Haroldovi zabezpečilo dostatočnú stabilitu počas prvých rokov správy Východnej Anglie.²⁶⁴

Ako sme už vyššie spomínali, Harold získal územie Východnej Anglie predovšetkým kvôli strategickej pozícii tohto earldomu. Hrozba zo strany Magnusa z Nórska bola určite veľká, keďže sa kráľ Eduard nerozhodol iba pre

²⁶⁰ Správca Východnej Anglie v rokoch 1004-1016. V žiadnej listine sa k nemunereferuje ako k earlovi.

²⁶¹ EHD vol. 2., s. 901-4.

²⁶² STENTON, s.202-5; Vid' kapitola 2, s.27.

²⁶³ Edita Swan Neck (Swan shalls, Fair) má neznámy pôvod, no na základe Domesday book vieme, že tesne po príchode Normanov na Britské ostrovy, bola jednou z najmajetnejších z pôvodnej šľachty. Bola prvou manželkou Harolda II. Godwinsona. LexMA

²⁶⁴ CLARKE, s. 273-9; WALKER, s. 69.

posilnenie tejto oblasti obnovením starého earldomu, ale vybudoval aj flotilu, ktorá mala kotviť v prístavoch pri Sandwichi.²⁶⁵ Priame záznamy o Haroldovej činnosti na území Východnej Anglie neexistujú. Môžeme sa však domnievať, že sa zúčastnil všetkých akcií spojených s flotilou kotviacou pri Sandwichi. Anglosaská kronika nás informuje o dvoch konkrétnych udalostiach. V roku 1045 vyplávali proti Magnusovi z Nórska a v roku 1048 proti nemeckým pirátom, ktorí ohrozovali pobrežie Britských ostrovov. Je však pravdepodobné, že došlo k viacerým podobným akciám, ktoré nielen financoval, ale aj viedol Harold.²⁶⁶

Okrem vojensko-strategických činností bol Harold zodpovedný aj za predsedanie miestnym súdom, za sprostredkovanie prevádzania majetku miestnych obyvateľov a v neposednej rade musel spolupracovať aj s panovníkom a pravidelne navštevovať zasadania witanu. Predtým, ako boli do pozície earla menovaní Haralad a Sweyne, pôsobili v kráľovstve iba traja earli: Leofric Mercijský earl, Siward Northumbrijký earl a Godwine. Ani jeden nebol do svojej pozície menovaný Eduardom. Všetci vďačili za svoj titul kráľovi Knutovi a každý z nich disponoval obrovskou majetkovou základňou. Pre mladého earla, akým bol Harold, muselo byť zložité presadiť sa počas zasadaní witanu, no predpokladáme, že jeho pôvod a celkovo funkcia vo Východnej Anglii mu v tomto prípade pomohli.²⁶⁷

Prvé početnejšie dáta o Haroldovi sa začínajú objavovať až koncom 40. a začiatkom 50. rokov. Išlo predovšetkým zmienky o jeho podpore rozhodnutia Eduarda a witanu v otázke vyhostenia jeho staršieho brata Sweyena. Harold sa v tomto prípade nezastal svojho otca a súhlasil s vyhostením Sweyena. Ťažko povedať, či išlo o nezištnú podporu kráľa, pretože Sweyenov čin bol aj v Haroldových očiach neospravedlniteľný alebo vo Sweyenovom vyhostení Harold vycítil príležitosť získať jeho majetky, ktoré si nakoniec po Sweyenovom vyhostení prerozdělil s bratrancom Boreonom.²⁶⁸ Aj napriek tomu, že Harold stál počas pojednávania ohľadom Sweyenovho osudu na panovníkovej strane, krízové roky 1051-1052 ho plno zasiahli. Harold stál počas pojednávania v Langtree aj

²⁶⁵ ASC 2., s. 112-113; JW, s.198-199; Vid' kapitola 4, s.66.

²⁶⁶ ASC 2. (D), s. 113, (C,D,E), s. 116-119.

²⁶⁷ WALKER, s. 23-5.

²⁶⁸ Boreon bol Godwinovým synovcom. Po vyhnaní Sweyena získal oblasti Berkshire, Oxfordshire. Počas Sweyenovho rabovania anglického pobrežia bol po vyvolaní vzbury posádky na jednej z lodí Sweyenom zavraždený.

počas zasadania witanu v Londýne po boku svojho otca pripravený hájiť jeho česť v otázke konfliktu medzi mestom Dover a Eustachom.²⁶⁹

Tak, ako nemáme záznamy o Godwinovom pobyte v exile v Brugách, nevieme s istotou, kde presne trávil svoj exil Harold s jeho bratom Tostigom. Na základe Anglosaskej kroniky vieme, že odišiel do Írska, no kto ho s bratom prichýlil už nevieme. Pravdepodobne sa však dostal na dvor Diermaia mac Máel na mBó, kráľa z Leinstru.²⁷⁰ Dnešní bádatelia sa v tomto názore zhodujú predovšetkým na základe zmienky z neskorej waleskej kroniky *Brut y Tywysogion*, kde autor píše, že „...*bol [Diermai] naklonený pútnikom a cudzincom...*“.²⁷¹ Po zázname o Haroldovom odchode do Írska sa zmienka o ňom v Anglosaskej kronike objavuje až v súvislosti s jeho návratom na Britské ostrovy. Dozvedáme sa, že si od kráľa z Leinstru pravdepodobne prenajal vojakov a spolu s bratom sa preplavil do Somersetu, odkiaľ postupovali smerom do Pevensy, kde sa mali stretnúť s Godwinom a odtiaľ tiahnuť na Londýn.²⁷²

Pobyt v exile Haroldovej povesti na anglickom kráľovskom dvore neuškodil. Po návrate v roku 1052 mu Eduard, rovnako ako aj jeho otcovi, vrátil všetky majetky. Zotrval teda až do roku 1053 v pozícii earla Východnej Anglie. Po smrti earla Godwina, ktorý zomrel počas kráľovských osláv Veľkej noci v roku 1053, zdedil ako jeho najstarší syn rodinné územia v oblasti Kentu, Essexu a Wessexu. Svoje územia v oblasti Východnej Anglie predal Aelfgarovi²⁷³ a sám prebral titul earla na juhu krajiny.

„...*druhý Judáš Machabejský, verný priateľ jeho predkov a krajiny, ktorý ešte väčšmi zveľad'oval moc svojho otca, a kráčaľ v jeho stopách milosti oddanosti k mužom dobrej vôle. Ale rozvracačov mieru, zlodejov a zbojníkov, tento obranca práva trestal so strašnou tvárou leva.*“²⁷⁴ Takto je vykreslená povaha Harolda Godwinsona v kronike *Vita Æwardi*. Aký názor mal na Harolda kráľ Eduard sa z tohto záznamu nedozvieme, no na základe úloh, ktoré zveril Haroldovi

²⁶⁹ ASC 2., s. 123 (C).

²⁷⁰ Diermaia mac Máel na mBó, bol najvýznamnejším írskym kráľom v prednormandskom období. Vládol v oblasti Leinstru, no bol považovaný za celoírskoho kráľa s opozíciou. Kráľ Eduard proti nemu s Godwinovcami viedol niekoľko výprav.

²⁷¹ ASC 2., 129-130 (E); *Brut y Tywysogion*. Ed. T. Johnes. Cardiff, 1973; VER, s. 41; WALKER, s. 49.

²⁷² REX, s. 60-61; WALKER, s. 50-4.

²⁷³ Vid' kapitolu 5, s. 83.

²⁷⁴ VER, s.30.

v nasledujúcich rokoch, sa môžeme domnievať, že ich vzťah bol založený na vzájomnej dôvere a Haroldovej spoľahlivosti.²⁷⁵

Už v roku 1054 musel Harold, ako jeden z popredných predstaviteľov witanu, ak nie už ten najvplyvnejší, podporiť Eduardov plán na zosadenie škótskeho kráľa Macbetha²⁷⁶. Nie je známe, prečo sa Eduard takto rozhodol. Pravdepodobne išlo o ďalšie bezpečnostné opatrenie. Eduard sa mohol domnievať, že Malcolm,²⁷⁷ ktorý po zosadení otca²⁷⁸ našiel útočisko práve na anglickom kráľovskom dvore, bude Eduardovi zaviazaný a bude sa snažiť zastaviť nájazdy Škótov na územie Northumbrie. Opak bol však pravdou. Po tom, ako northumbrijský earl Siward podporený ostatnými earlami vráťane Harolda porazil Macbetha, Malcolm síce zasadol na trón no nájazdy nezastavil. Existuje dokonca aj niekoľko záznamov o tom, že tieto nájazdy organizoval a sám viedol.²⁷⁹

Ďalšia „úloha“, počas ktorej mal Harold preukázať Eduardovi svoju lojálnosť a spoľahlivosť, bolo potlačenie výbojov earla Aelfgara a waleského kráľa Gruffida v roku 1055.²⁸⁰ Harold spolu so svojim mladším bratom Tostigom boli panovníkovi pri obrane pohraničných anglicko-waleských území hlavnou oporou. Tostig sa, pravdepodobne za zásluhy, stal v tom istom roku earlom Northumbrie, čo významne posilnilo prestíž Godwinovcov po tom, ako zomrel Godwine.²⁸¹ Môžeme sa domnievať, že už dva roky po jeho smrti sa Harold mohol tešiť podobnému, ak nie rovnakému vplyvu v krajine ako predtým jeho otec. Niektorí bádatelia veria, že mal dostatočnú moc na to, aby presvedčil Eduarda o dosadení Tostiga do pozície northumbrijského earla. Aj napriek Tostigovým zásluhám v boji, je totižto jeho dosadenie do pozície správcu Northumbrie prekvapivé. Northumbria bola obrovský územný celok na hraniciach so Škótskom vyžadujúci skúsenosti a pevnú ruku v správe. Je preto prekvapivé, že ju do správy dostal

²⁷⁵ LOYN, H. R. *Harold son of Godwin*, s. 7; WALKER, s. 115.

²⁷⁶ Macbeth-Červený kráľ vládol v Škótsku v rokoch 1040-1057. Na trón sa dostal po tom ako porazil Duncana I. práve v roku 1040.

²⁷⁷ Malcolm bol synom kráľa Duncana I. Po nástupe Macbetha na trón odišiel do Anglicka, kde žil v exile až do roku 1054, kedy za pomoci Eduarda Vyznávača a Siwarda z Northumbrie napadol Škótsko. Malcolm III. sa stal kráľom v roku 1058-1093.

²⁷⁸ Duncan I. bol škótskym kráľom od roku 1034-1040. Po jeho porážke v roku 1040 bol jeho syn Malcolm donútený ujsť do exilu.

²⁷⁹ BARLOW, s. 201-3; REX, s. 96; STANTON, s. 570.

²⁸⁰ Vid' kapitola 5, s. 83.

²⁸¹ Tesne po dosadení Malcolm na Škótsky trón zomrel Siward earl z Mercie, ktorý celú akciu proti Macbethovi viedol a do jeho pozície bol dosadený Tostig, syn earla Godwina a Haroldov mladší brat.

mladý neskúsený earl. Domnievame sa preto, že v jeho menovaní do pozície earla mal „prsty“ earl Harold. Na základe *Vita Aedwardy* sa dozvedáme, že Tostig bol najobľúbenejším bratom kráľovnej Edity, ktorá mohla mať na jeho menovaní earlom Northumbrie taktiež veľký podiel. Pokiaľ aj nemal v roku 1055 Harold dostatočne stabilnú pozíciu na to, aby ovplyvnil rozhodnutie panovníka či akýmkoľvek spôsobom mu čokoľvek navrhnuť, po menovaní jeho mladšieho brata earlom Northumbrie sa minimálne ich majetková základňa po smrti Godwina stabilizovala a navrášila tak, že Eduard nemal na výber a musel s ním spolupracovať.²⁸²

Počas toho, ako sa Eduard snažil zlepšiť obranyschopnosť Anglicka na severe pred škótskymi nájazdníkmi a na západe pred waleským kráľom Gruffidom a Aelfgarom, musel riešiť ešte jeden závažný problém. Kráľ nemal ani po dvadsaťročnom manželstve s dcérou earla Godwina, Editou žiadneho potomka. S Eduardovým a Editiným stúpajúcim vekom, v roku 1055 mal už približne 52 rokov, sa šanca, že sa im narodí následník trónu stále zmenšovala. Niektoré kroniky, predovšetkým hagiografická časť *Vita Aedwardi* tvrdia, že Eduard prežil celý život v celibáte.²⁸³ Nemáme dokonca ani záznamy o nemanželských potomkoch, či už v Anglicku alebo v Normandii, kde žil do svojich štyridsiatic rokov. Či išlo o zdravotné problémy alebo už o spomínaný celibát sa nedozvieme. Problém s Eduardovou bezdetnosťou však otvára novú kapitolu v otázke jeho vlády, moci a celkovo v jeho vzťahu ku Godwinovcom, a to predovšetkým k Haroldovi.

Prvá zmienka o Eduardovom záujme nájsť si vhodného následníka sa objavuje v Anglosaskej kronike, kde sa spomína Eduard Vyhnanec (aetheling).²⁸⁴ Eduard bol synom Edmunda Ironeside, ktorý bol po smrti otca spolu s bratom vyhostený do Škandinávie. Kráľ Knut Veľký, ktorý nariadil odsun bratov, aby znížil pravdepodobnosť vzbury po svojom korunovaní, predpokladal, že ich v Dánsku zabijú. Obaja aethelingovia sa doteraz neúplne objasnenými náhodami dostali cez Kyjevskú Rus až na územie Uhorska, kde žili na kráľovskom dvore so šľachtickým titulom až do roku 1056, kedy sa Eduard Vyhnanec po naliehaní

²⁸²ASC 2., s. 132-133 (C,D,E), 131-132 (E); JW, s. 212; VER, s. 49; WALKER, s. 87.

²⁸³VER, s. lxxv-lxxix; JOHN, Eric. Edward the Confessor and the Norman succession. In: *The English historical review*, 1997, r. 94, č.371, s. 248.

²⁸⁴ASC 2., s. 135-136 (D,E).

Eduarda Vyznávača s celou svojou rodinou vrátil do Anglicka. Eduard bol ideálnym kandidátom, pretože okrem Eduarda Vyznávača bol jediným žijúcim potomkom starej wessexkej dynastie, mal štyridsať rokov syna a dcéru. Problémom však bolo, že celý svoj život, tak isto ako aj Eduard Vyznávač prežil mimo Anglicka. Nemal žiadne skúsenosti s anglickou vnútropolitickou situáciou a otázne je aj to, či vôbec vedel po anglicky. Každopádne sa v roku 1055 stal prvou voľbou Eduarda Vyznávača.²⁸⁵

Za návrat Eduarda Vyhnanca na Britské ostrovy bol pravdepodobne zodpovedný aj Harold Godwinson. Ten bol údajne v roku 1056 vyslaný na diplomatické cesty do Flámska a Porýnia, kde mal podľa všetkého s cisárom prerokovať návrat dávno strateného synovca Eduarda Vyznávača, Eduarda Vyhnanca, ktorý mal byť po návrate na ostrovy vyhlásený za oficiálneho dediča anglosaského trónu.²⁸⁶ Haroldova podpora návratu Eduarda Vyhnanca ukázkovo zapadá do politickej stratégie jeho otca Godwina. Ten sa v nejasných situáciách pri voľbe panovníka vždy prikláňal na stranu cudzincov, ktorý by eventuálne po korunovácii potrebovali jeho pomoc. Aj v tomto prípade sa domnievame, že sa Harold prikláňal k Eduardovi ako k možnému dedičovi, pretože vedel, že preňho bude v budúcnosti oporou nielen vo vnútropolitických, ale aj v zahraničných konfliktoch. Eduard Vyhnanec však tesne po návrate na ostrovy v roku 1057 nečakane zomrel. Jeho smrť je dodnes niektorými, predovšetkým pronormanskými historikmi pripisovaná Haroldovi a využíva sa ako dôkaz jeho nehasnúcej túžby po anglosaskom tróne, pre ktorú by spravil čokoľvek. Z nášho pohľadu je táto teória nepravdepodobná, pretože vražda Eduarda Vyhnanca nebola pre Harolda priamou zárukou na získanie anglického trónu. Predovšetkým si je potrebné uvedomiť, že Eduard Vyhnanec po sebe zanechal syna Edgara, ktorý bol síce veľmi mladý na to, aby ho Eduard Vyznávač menoval svojím dedičom, no vo *Vita Aedwardy* sa dozvedáme, že sa stal členom kráľovskej rodiny. Text naznačuje, že si mladého Edgara kráľ s manželkou akoby adoptovali. Kráľovná Edita sa o Edgara starala s materskou láskou a predpokladáme, že ho vychovávali tak, aby sa v budúcnosti po smrti Eduarda Vyznávača mohol stať panovníkom. Pokiaľ by Harold bažil po kráľovskom titule tak, ako sa zvykne

²⁸⁵ ASC, s. 136.

²⁸⁶ GRIERSON, Philip. A visit of earl Harold to Flanders in 1056. In: *English historical review*, 1936, r. 51, č. 201, s. 90-97; VER, s. 53.

uvádzať v normanských kronikách, či v niektorej sekundárnej literatúre, určite by jeho sestra, kráľovná Edita, nevychovala následníka trónu akoby bol jej vlastný, popri prípade by došlo k vražde viacerých členov rodiny, nielen Eduarda Vyhnanca.²⁸⁷

Na základe svojej lojálnosti a spoľahlivosti v dôležitých politických otázkach Harold v Eduardových očiach neustále stúpala. Podporil ho pri obrane hraníc s Walesom v roku 1055 aj pri vyjednávaniach s cisárom v otázke Eduarda Vyhnanca v roku 1056. Jediné pole pôsobnosti, v ktorom sa ešte nepreukázal naplno a nedokázal svoje výnimočné postavenie, bolo bojisko (boje proti waleskému kráľovi boli skôr zastrášaním, k žiadnemu stretu armád nedošlo). To sa však malo onedlho zmeniť. Harold si v nasledujúcich rokoch po smrti svojho otca vybudoval pevné postavenie. Už sa nemusel opierať o to, čo vybudoval Godwine. Jeho bratia boli povýšení do pozície earlov, čo významne posilnilo ich postavenie. Po tom, ako sa stal Tostig earlom v Northumbrii, boli povýšení aj jeho dvaja najmladší bratia, Gyrth a Leofwine. Gyrth spravoval územie Východnej Anglie, kde bol približne do roku 1058 earlom Aelfgar (ten, čo bojoval po boku Waleského kráľa v roku 1055). Aelfgar sa v roku 1058 po smrti svojho otca stal earlom v Mercii. Leofwine, ako najmladší z Godwinovcov, získal časť území, ktoré pôvodne spravoval earl Ralf. Po Ralfovej smrti (1057) boli tieto oblasti, Herefordshire a Oxfordshire rozdelené medzi Harolda a Leofwinea. Na základe spomínaných kráľovských donácií je viditeľné, že Eduard nemal k dispozícii iných schopných šľachticov než tých z rodiny Godwinovcov. Ťažko povedať, či mohlo ísť o prejav Haroldovej moci, ktorou bratom zabezpečil prestížne politické posty v krajine. Skôr sa prikláňame k tomu, že Eduard naozaj nemal na výber. Earl Aelfgar bratov nemal a jeho synovia boli príliš mladí na správu earldomov. To isté potomkovia mŕtveho earla Siwarda. Žiadna zmienka v prameňoch nenaznačuje, že by Harold na panovníka robil nátlak. Earl Aelfgar však v roku 1058, po tom ako boli všetci Haroldovi bratia menovaní do pozície earlov, obnovil kontakt s waleským kráľom Gruffidom. Je pravdepodobné, že sa cítil mocou Godwinovcov ohrozený. Svoju dcéru oženil s Gruffidovým synom, aby si zabezpečil dobré vzťahy s Walesom kvôli obrane západnej hranice Mercie a tiež spojencov mimo Anglicko. Nevedno, či Aelfgar naozaj hľadal spojencov,

²⁸⁷ GRIERSON, s. 94; LOYN, s. 8; VER, s. 53.

ktorí by mu pomohli posilniť postavenie proti Godwinovcom. Ťažko povedať, či preňho reálne predstavovali takú hrozbu. V tom istom roku (1058) sa Eduard rozhodol Aelfgara kvôli jeho vzťahom s Walesom opäť vyhostiť z krajiny. Kronikári v tomto prípade nepodávajú veľa informácií, preto sa opäť otvára priestor pre rôzne teórie. My sa však domnievame, že obnovenie spojenectva s Walesom, ktoré v roku 1055 spôsobilo konflikt, bolo pre Eduarda dostatočným dôvodom na Aelfgarove vyhostenie. Že by boli za tým Haroldove nekalé úmysly je nepravdepodobné. Aelfgarovi sa však čoskoro podarilo za pomoci Gruffida a Nórskeho princa Magnusa, ktorý vyplienil northumbrijské pobrežie, získať späť svoj earldom. Keby pôvodné vyhostenie prebehlo na základe Haroldovho naliehania na panovníka, je nemožné, aby sa Aelfgar v 1059 vrátil do svojej pozície. Natoľko mocný Harold spolu s jeho bratmi určite boli.²⁸⁸

Vráťme sa však naspäť k tomu, že doteraz nemal Harold možnosť preukázať svoje schopnosti na bojovom poli. Bola to práve ďalšia vojna proti Walesu v roku 1062 v oblasti terajších grófstiev Hereford a Monmouth, ktorá z Harolda spravila hrdinu nielen v Anglicku, ale aj vo Walese.²⁸⁹ Po Aelfgarovej smrti, ktorá však nie je zaznamenaná v žiadnej z kroník, no vieme, že k nej muselo dôjsť niekedy medzi rokom 1058, kedy sa poslednkrát objavuje na zachovanej listine a rokom 1065, kedy sa na listinách prvýkrát objavuje jeho syn Edvin s titulom Earl Mercie, sa Harold rozhodol nadobro skončiť s hrozbou zo strany Walesu.²⁹⁰ V roku 1062 zhromaždil všetky svoje vojenské sily a povolal aj svojho brata Tostiga, ktorý sa stal prvým northumbrijským earlom, ktorý sa zúčastnil iného ako protiškótskeho ťaženia. Kampaň proti Walesu trvala vyše roka. Harold, ktorý počas bojov využíval ľahkú jazdu žal jedno víťazstvo za druhým. Ako sa dozvedáme z kroniky Geralda z Walesu, Harold si každé víťazstvo označil vytýčením kameňov, na ktoré nechal vytesať nápis „*Hic Fuit Victor Haroldus*“.²⁹¹ Po čase sa na Haroldovu stranu pridali aj ostatní vysoko postavení obyvatelia Walesu ako napríklad Cynan ab Iago kráľ Gwynned, ktorého syn neskôr zavraždil kráľa Gruffida. Po Gruffidovej porážke si Harolda ľud na základe jeho dravého

²⁸⁸ ASC 2., s. 136-137 (D); BARLOW, s. 193-194; DOGLAS, s. 172; WALKER, s. 97-99.

²⁸⁹ASC 2., s. 138-139 (D,E).

²⁹⁰ WALKER, s. 99.

²⁹¹ Gerald z Walesu. *Descriptio Cambriae*. Ed. Dimock, James, In: Giraldi Cambrensis Opera 8. vols. London: Longman, 1068, s. 217. „Tu bol Harold Víťazom“

neúprosneho boja dlho pamätal. Viliam zo Malmsbury²⁹² nazval Haroldovo ťaženie vzorovým. Ďalší z neskorších anglosaských kronikárov, Ján z Worcesteru, nezabudol upozorniť na jednu veľmi dôležitú udalosť, a to, že po bojoch Walesania (medzi nimi aj Gruffidovi nevlastní bratia) prisahali vernosť nielen kráľovi Eduardovi, ale aj Haroldovi, sľubujúc im poslušnosť na pevnine aj na mori.²⁹³ Haroldovi sa týmto podarilo vybojovať nielen víťazstvo nad Walesom, ale predovšetkým aj špeciálnu pozíciu medzi obyvateľmi celého kráľovstva.²⁹⁴

Earl Harold bol v tomto období na vrchole svojej moci. Okrem toho, že v Anglicku po smrti earla Aelfgara nebol žiadny earl, ktorý by mu mohol konkurovať, bol tiež najbližším poradcom kráľa Eduarda. V tomto období sa však prihodila udalosť, ktorá viedla k jeho pádu. Jedná sa o Haroldovu návštevu na dvore vojvodu Viliama Dobyvteľa v Normandii, kde malo dôjsť k prisľúbeniu anglického trónu. Žiaden anglosaský dobový prameň sa k tejto udalosti nevyjadruje. K dispozícii máme iba normandské pramene. Tieto boli napísané v období tesne po udalostiach v Normandii a zároveň v nadväznosti na normandské dobytie Britských ostrovov, niekedy medzi rokmi 1067-1070 a boli spísané hlavne ako obhajoba dobytia Britských ostrovov Normanmi. Haroldova návšteva je považovaná za kľúčový bod v problematike práva Viliama Dobyvteľa na anglický trón, preto sa mu normandskí kronikári detailne venujú. Obe kroniky, aj *Gesta Normannorum Ducum* aj *Gesta Guillelmi* je preto potrebné vnímať s nadhľadom a k ich interpretácii musíme pristupovať aj v tomto prípade opatrne.²⁹⁵

Normandské pramene zlyhávajú v otázke presného datovania tejto udalosti, preto sa môžeme iba domnievať, kedy k stretnutiu medzi Haroldom a Viliamom naozaj došlo. Viliam z Jumiége ich stretnutie predpokladá niekde medzi úmrtím francúzskeho kráľa Henricha v roku 1060 a smrťou anglického kráľa Eduarda Vyznávača v roku 1066. Viliam z Poitiers je o čosi konkrétnejší, pretože Haroldovo vylodenie v Normandii spája s Viliamovým ziskom oblasti Maine, ku ktorému došlo koncom roka 1064. Datovanie Viliama z Poitiers môžeme aj napriek chýbajúcim anglosaským prameňom považovať za smerodajné.

²⁹² WM, s. 224.

²⁹³ „...cui [Eduard] et Haroldo comiti fidelitatem illi juraverunt, et ad imperium illorum mari terraque se fore paratos...“ JW, s. 222.

²⁹⁴ LOYN, s. 8-9; WALKER, s. 101-102.

²⁹⁵ GND, s. 159-61; GG, s. 100-14.

Predpokladáme, že na návštevu Viliama Dobyvateľa mohol ísť medzi rokmi 1063, kedy zomrel waleský kráľ Gruffyd a rokom 1065, kedy sa z anglosaských prameňov dozvedáme, že sa Harold venoval výstavbe loveckého sídla. Na žiadnych iných záznamoch sa v tomto období totiž neobjavuje. Rok 1064 sa hodí aj k ďalšej udalosti spájanej s Haroldom v Normandii, a to s dobytím Bretónska v roku 1064, ktorého sa Harold údajne zúčastnil.²⁹⁶

V roku 1064 sa podľa autorov normandských prameňov uskutočnila návšteva Harolda Godwinsona na normandskom dvore, počas ktorej Harold na podnet Eduarda Vyznávača potvrdil Williamovi práva na anglosaský trón. Prísahou, ktorú Harold pred Williamom zložil sa zaväzoval verne mu slúžiť a vyhlásil ho za svojho pána.²⁹⁷ To, že Eduard chcel za svojho následníka práve Viliama však považujeme za nepravdepodobné. V roku 1051 (kedy údajne Viliam navštívil Eduarda v Anglicku) Eduard ešte nemal zvoleného žiadneho následníka. Až v roku 1056 sa rozhodol za svojho následníka zvoliť Eduarda Vyhnanca. Aj po jeho smrti mal Eduard Vyznávač viacerých vhodnejších kandidátov než bol Viliam Dobyvateľ. Medzi nich patril napríklad syn už spomínaného Eduarda Vyhnanca, Edgar alebo syn Eduardovho zosnulého synovca earla Ralfa, Harold. Viliam mal s Anglickom minimálne prepojenie. Pokiaľ by sme sa aj priklonili k tvrdeniam normandských kronikárov o jeho pevnom priateľstve s kráľom Eduardom, do roku 1064 sa zo žiadneho prameňa nedozvedáme o ich spolupráci. Snáď iba to, že počas toho, ako si Viliam podrobil oblasť Maine, zajal synovca Eduarda Vyznávača, Waltera z Vexine, ktorého Viliam vo väzení nechal otráviť. Viliam z Poitiers síce naznačuje, že Eduard bol v roku 1064 blízko smrti a z núdze vyslal Harolda do Normandie, aby zaistil Viliama ako následníka trónu, no anglosaské pramene sa k Eduardovmu zdravotnému stavu vôbec nevyjadrujú a v roku 1065 dokonca informujú o tom, že sa zúčastnil lovu, na čo musel byť v značnej kondícii. S prihliadnutím na fakt, že v roku 1056 prišiel na Britské ostrovy Eduard Vyhnanec a kráľ po jeho smrti prijal jeho syna Edgara za vlastného, považujeme teóriu, že by Eduard chcel za následníka trónu Viliama v roku 1064 za ešte menej pravdepodobnú ako tú o roku 1051.²⁹⁸

²⁹⁶ASC, s. 138-139; GND, s. 159-61; DOUGLAS, David C.. *William the Conqueror, the Norman impact upon England*. Berkeley: University of California Press, 1972, s. 174-5, 178-9.

²⁹⁷STETTON, s. 569.

²⁹⁸DOUGLAS, s. 174, 410; GND, s. 159-61; GG, s 100-6; VER, s. 79.

Za akých okolností a s akým zámerom prebehla v roku 1064 Haroldova návšteva v Normandii? Tieto otázky vzbudzujú dodnes vášnivé debaty medzi mnohými historikmi. Pokiaľ však žiadny dobový anglosaský prameň priamo nepodporuje výpovede tých normandských, je vôbec možné tvrdiť, že sa jeho návšteva uskutočnila? Jediný dobový záznam z tohto obdobia, ktorý sa venuje Haroldovi v spojitosti s oblasťou Normandie je ten vo *Vita Aedwardy*, kde autor tvrdí, že sa Harold rozhodol vzdelávať v kultúre a politike galských elít. Či však toto tvrdenie môžeme brať ako dostatočný dôkaz na potvrdenie jeho návštevy je otázne.²⁹⁹

Informácie v Normandských prameňoch však nemôžeme úplne zanedbávať. Pokiaľ sa rozhodneme uznať, že Harold v Normandii naozaj bol, no odmietame súhlasiť s normandskými kronikármi a ich tvrdením o skladaní sľubu Viliamovi, musíme predostrieť alternatívny dôvod, prečo sa Harold rozhodol ísť do Normandie. Už spomenutá informácia z *Vita Aedwardy*, ktorá tvrdí, že Harold chcel spoznávať tradície „galských princov“³⁰⁰ je málo konkrétna na to, aby sme ju považovali za dôvod jeho návštevy v Normandii. Aj keď je jasné, že pokiaľ chcel Harold získať tieto vedomosti, Viliam Dobyvateľ bol jednoznačne najlepším možným „učiteľom“.³⁰¹

Ďalší prameň, ktorý sa vyjadruje k danej problematike je netradičný. Tapiséria z Bayeaux (fakticky však ide o výšivku). Táto bola vyrobená až po dobytí Anglicka v roku 1077. Jej autor pravdepodobne pochádza z Britských ostrovov, no to, že bola vyrobená až po roku 1066 naznačuje, že pravdepodobne podáva informácie z normandského uhľ'a pohľadu. Aj napriek tomu, že výšivka jej čitateľa informuje iba útržkovitými popiskami, ktoré často nechávajú bádateľa v slepej uličke, poskytuje niekoľko detailov, ktoré sa v ostatných prameňoch neobjavujú. Jedna časť výšivky veľmi jednoducho naznačuje udalosť, ktorú je možné interpretovať ako dohodu o sobáši. Oporu tejto informácie však nachádzame až v neskorších primárnych prameňoch. Dokonca aj tie, akoby sa opierali práve o výšivku, pretože túto informáciu podávajú bez akýchkoľvek detailov. Nedostatok podrobností by sme, pravdaže, mohli odôvodniť zlyhaním vyjednávania ohľadom sobáša, no to sú iba domnienky. Z neskorších prameňov sa dozvedáme o istej Aelfgive, ktorá mala byť Haroldovou sestrou. Za koho ju však

²⁹⁹ VER, s. 51.

³⁰⁰ Tamže, s. 51.

³⁰¹ DOUGLAS, s. 174-5.

Harold plánoval vydat' nie je známe. Eadmer sa domnieval, že mohlo ísť o samotného Viliama. Ten však manželku už mal, takže táto Eadmerova informácia nedáva zmysel. Mohlo pokojne ísť aj o Viliamovho najstaršieho syna Roberta alebo o niektorého z Viliamových blízkych spolupracovníkov. Robert však bol ešte dieťaťom a domnievame sa, že blízki Viliamovi spolupracovníci mali na Godwinovské pomery príliš nízke postavenie. Do úvahy pripadá ešte jedna, úplne odlišná interpretácia tapisérie. Keďže bola vyrobená na Britských ostrovoch, mohli by sme sa domnievať, že Aelfgiva bol iba anglosaský prepis mena Viliamovej dcéry Adelizy. V tom prípade by mohlo ísť o jednanie ohľadom sobáša Adelízi a Harolda Godwinsona. Táto teória je podporená v pokračovaní *Gesta Normannorum Ducum* písanom Ordericom. Avšak aj k tejto interpretácii sme značne skeptickí. Keby sa Harold rozhodol ísť do Normandie kvôli sobášu s Adelizou, bol by ich sobáš vynikajúcou poistkou pre Viliama samotného. Viliam by ním mohol upevniť Haroldom zložený prísľub poslušnosti a vernosti pri nástupe na anglický trón. Nevidíme teda dôvod, prečo by mala dohoda o sobáši zlyhať.³⁰²

Viliam z Malmsbury, ďalší z mladších kronikárov, sa zase domnieva, že sa Harold objavil v Normandii omylom. Podľa jeho interpretácie tejto udalosti bol na rybárskej výprave a zlé počasie odvialo jeho lode na normandské pobrežie. Doteraz sa však nenašiel žiadny iný typ prameňa, ktorý by potvrdzoval, že sa v tomto období anglická nobilita zúčastňovala lovu rýb ako športu podobnému typickej poľovačke. Viliam z Malmsbury nás však privádza na myšlienku, že Harold mohol cestovať do iných častí pevninskej Európy. Práve preto mohla byť na palube aj jeho sestra Aelfgiva, ktorú chcel vydat' napríklad vo Flámsku, kde žili ich rodinní priatelia ako napríklad vojvoda Baldwin. Zlé počasie však Haroldovi a jeho sestre prekazilo plány a boli nútení zakotviť v Normandii, čo Viliam okamžite využil.³⁰³

Eadmer, ktorý svoju kroniku písal koncom 11. storočia, uvádza ešte jednu možnú teóriu, prečo sa Harold rozhodol cestovať do Normandie. Musíme sa však vrátiť do roku 1051, kedy boli Godwinovci vyhnaní do exilu. Počas vyjednávani v Londýne, ktoré predchádzali ich vyhosteniu, musel Godwine kráľovi odovzdať

³⁰²EADMER, *Historia novorum in Anglia*. Ed. Bosanquet. London, 1964, s. 7-8; GND, s. 161; WALKER, s. 106-107; WILSON, s. 201-12, 117.

³⁰³GND, s. 161; GG, s. 100-102; WM, s. 214; WILSON, s. 5-7.

dvoch rukojemníkov, ktorými boli jeho syn Wulfnoth a synovec Haakon. Títo sa dostali do rúk biskupa z Canterbury, Roberta z Jumiége, ktorý bol v roku 1052 po rehabilitácii Godwinovcov vyhostený z Anglicka. Robert ich údajne pri odchode z Anglicka uniesol. Zmysel tohto únosu sa preukazuje až neskôr, po jeho návrate do Normandie. Robertove kroky smerovali priamo na dvor Viliama Dobyvateľa, kde mu Robert v mene canterburského arcibiskupa sľúbil právo na anglický trón a ako záruku mu odovzdal rukojemníkov. Čo je na tomto príbehu pravdivé je otázne, no v prípade Haroldovej návštevy u Viliama sa môžeme domnievať, že Haroldovi išlo práve o vyjednanie ich návratu na Britské ostrovy, pretože s jedným z nich sa naozaj v roku 1064 vrátil. Prečo by sa však Harold rozhodol žiadať o ich návrat 12 rokov po ich únose je záhadou.³⁰⁴

Pokiaľ sa rozhodneme nesúhlasiť s tým, že Harold cestoval do Normandie so zámerom odovzdať Eduardovo požehnanie Viliamovi a potvrdiť mu jeho právo na anglický trón, môžeme sa iba domnievať, čo iné ho viedlo k ceste do Normandie. Či už to bola túžba vyslobodiť svojich dávno stratených príbuzných, potreba oženiť sa alebo vydať svoju sestru naďalej ostáva otázne. K jeho ceste do Normandie však bezpochyby určite došlo, čo nás konečne privádza k interpretácii normandských kroník, ktoré jeho činy mapujú.

Už počas plavby do Normandie Harolda a jeho spoločníkov postihlo nešťastie. Ich lode odviaľali nepriaznivé vetry na pobrežie Ponthieu.³⁰⁵ Tu sa bohatých anglosaských veľmožov zmocnili oddiely grófa Guya, ktorý ich uväznil v Beaurain, pravdepodobne za účelom vymáhať vysoké výkupné. Harold, ako najmocnejší anglický earl, by určite nemal problém vyplatiť akúkoľvek sumu požadovanú grófom Guyom, no skôr ako mohlo dôjsť k vyjednávaniu, bol Harold oslobodený svojimi údajnými spojencami. Po tom, ako sa Viliam dozvedel, čo sa v Ponthieu udialo, vyslal menšie vojsko na záchrannú misiu a dokonca zaplatil aj nemalé výkupné za Harolda a jeho družinu. Je možné, že Viliam využil túto nečakanú udalosť, aby sa uistil v nároku, ktorý mu v roku 1052 údajne prisľúbil Robert z Jumiége.³⁰⁶ Pokiaľ chcel Viliam s Haroldom vyjednávať, bol po predaní

³⁰⁴EADMER, s. 7-8; GND, s. 161.

³⁰⁵ Je to jedna zo šiestich oblastí na pobreží severného Francúzska, z ktorých sa neskôr vytvorila Picardia. Ponthieu priamo susedilo s Normandiou.

³⁰⁶Teória o Robertovi z Jumiége je nám bližšia ako tá, že Viliam v roku 1051 osobne navštívil Eduarda Vyznávачa na anglickom kráľovskom dvore.

rukojemníkov v Eu³⁰⁷ vo vynikajúcej pozícii (Harold a jeho spoločníci boli vojvodom Guyom odovzdaní Viliamovi v Eu). Viliam odviedol Harolda do Rouenu, svojho hlavného sídla a poskytol mu všetku starostlivosť a komfort. Harold sa stal nielen jeho dlžníkom, ale zároveň bol aj jeho rukojemníkom.³⁰⁸

Čo sa dialo po Haroldovom vyslobodení a odchode do Rouenu je otázne. Na základe tapisérie z Bayeaux³⁰⁹ a dodatku Orderica Vitalis v *Gesta Normannorum Ducum* sa dozvedáme, že ho Viliam pravdepodobne „vzal“ (*adduxit*)³¹⁰ na bojovú výpravu proti Bretónsku. Viliam mohol výpravu považovať za príležitosť, kde môže Haroldovi predviesť svoju silu a schopnosti na bojovom poli, či už ako upozornenie, že sa s ním neradno zahrávať alebo ako dôkaz o tom, že by sa hodil do pozície anglického kráľa. Ostatné pramene sa k aktivitám vojvodu a earla vôbec nevyjadrujú a prechádzajú priamo *in medias res*. „*Po tom, čo Harold istý čas s Williamom zotrval, mnohými prísahami mu potvrdil kráľovstvo a svoju vernosť a bol poslaný späť ku kráľovi s mnohými darmi.*“³¹¹

Informácie ohľadom zloženia prísahy sa v jednotlivých normandských kronikách odlišujú. Viliam z Jumiége sa iba jednoducho vyjadruje k tomu, že nejaká prísaha bola zložená. William z Poitiers zase podáva viaceré detailné informácie. Okrem toho, že skladanie sľubu zasadil do prostredia Bonneville-sur-Toques,³¹² mal byť Harold podľa Viliama z Poitiers Viliamovým zástupcom (*vicarius*) na Eduardovom dvore a mal sa postarať o to, aby mohol vojvoda bez problémov nastúpiť po Eduardovej smrti na anglický trón. Dodáva tiež, že Harold Viliamovi

³⁰⁷ Eu je mesto v severnej Normandii.

³⁰⁸ GND, s.161; GG, s. 100-2; DOUGLAS, s. 176; WILSON, pls. 7, 10-14.

³⁰⁹ Veľmi zaujímavá sa javí vyobrazenie na tapisérii, ktorá zobrazuje Harolda počas jeho návštevy v Normandii ako postavením rovnocenného v porovnaní s Williamom. Dôkazom je vyobrazenie Harolda a Viliama vždy s rovnakým titulom *dux*.

³¹⁰ *Gesta normannorum ducum* vykresľuje ich cestu do Bretónska veľmi stručne a dokonca by bolo možné na základe jej textu polemizovať nad tým, či sprevádzal Harold Williama dobrovoľne. „*Quem aliquandiu secum demorari fecit et in expeditione contra Britones adduxit.*“ *Adduco* je totiž možné preložiť aj ako donútiť, teda prinútiť niekoho aby šiel s vami. Pokiaľ by bola táto teória podložená aj v iných prameňoch, zmenil by sa význam vety a tým pádom aj pohľad na súdobé udalosti. Takáto interpretácia sa však nedá podprieť inými kronikárskymi záznamami, čo ponecháva tapisériu vo vedúcej úlohe pri interpretácii tejto problematiky. Bližšie sa tejto problematike venuje štúdia v: BOUET, P. - LEVY, B. - NEVEUX, F. (Ed.). *The Bayeux tapestry, Embroidering the facts of history: materiál z colloquia v Cerisy*. Cean: Presses universitaires de Cean, 2004, s. 125-235. GND, s. 161.

³¹¹ DOUGLAS, s. 177-179; GND, s. 161; GG, s. 100-114; WILSON, pls. 18-26; Ordericus Vitalis dopĺňa text Viliama z Jumiége a dodáva, že za prísahu sľúbil William Haroldovi jeho dcéru Adelizu a polovicu Anglosaského kráľovstva.

³¹² Tapiséria tvrdí, že k zloženiu sľubu došlo v Bayeaux a Ordericus Vitalis je zástancom Rouenu. GND, s. 161; WILSON, s. 14.

venoval všetky hrady, ktoré boli v tom období na ním spravovaných územiach. Táto informácia je veľmi zvláštna, pretože jediný hrad (v normandskom slova zmysle) nachádzajúci sa v Anglicku v tomto období bol práve ten, ktorý bol postavený Francúzmi v Harefordshire.³¹³

Viliam Dobyvateľ sa domnieval, že si na základe Harldovho sľubu zabezpečil nielen jeho poslušnosť, ale aj ľahšiu cestu na anglický trón. V tomto období bolo zloženie prísahy považované za najpevnejší spôsob dohody. Haroldove porušenie tohto záväzku v roku 1066 je preto v neskorších prameňoch označované za spúšťač všetkých nešťastných udalostí, ktoré nasledovali. Okrem zloženého sľubu sa Viliam rozhodol poistiť svoje nároky aj rukojemníkom. Harold sa vrátil iba so svojím bratrancom Hakonom. Jeho najmladší brat Wulfnoth zostal žiť v Normandii. Pokiaľ bol pre Harolda hlavnou zámienkou na cestu do Normandie návrat jeho brata a bratranca, jeho plán zlyhal. Namiesto toho sa upísal Viliamovi, ktorý jeho prítomnosť využil na zvýšenie svojich šancí na anglický trón.

V prípade, že sa náš názor nezhoduje s normandskými kronikármi a neveríme, že Eduard vyslal Harolda potvrdiť Viliamovi jeho právo na anglický trón, musíme predpokladať, že tento plán napadol Viliama po tom, ako sa dozvedel o Haroldovi v Guyovom zajatí. Podnetom bol aj Robert z Jumiége a jeho aktivity v roku 1052 alebo ešte dokonca dohoda počas Viliamovho pobytu v Anglicku v 1051 či Eduardovho pobytu v Normandii. Pričom druhá možnosť je, ako sme už spomínali, málo pravdepodobná. Viliam teda mohol už dlhšiu dobu vnímať Anglicko ako svoj budúci cieľ. Možnosti, že sa Viliam rozhodol v roku 1066 bez akéhokoľvek vonkajšieho podnetu podstúpiť dobyvačnú výpravu na Britské ostrovy však vôbec nepripúšťame. Pred rokom 1066 Normandia nemala k dispozícii žiadnu flotilu. Viliam bol síce úspešným bojovníkom v Normandii, no výprava do Anglicka sa zdala aj normandským kronikárom ako tvrdý oriešok. Bola podľa nich hazardná a presahovala normandské schopnosti.³¹⁴ Prirodzene sa na Viliamovu výpravu dnes takýmto spôsobom nenahliada. Vieme predsa, že sa

³¹³ ASC 2, s. 143; EHD I., s. 460; GND, s. 161; GG, s. 102-6; CLARKE, s. 150-152; WILSON, pls. 25-26.

³¹⁴ GG, s. 148.

mu podarilo Anglicko bez väčších ťažkostí získať. No doboví kronikári sa na vec pozerali triezvejšie.³¹⁵

Harold je po návrate na tapisérii z Bayeaux vyobrazený, ako sa zhovára s kráľom Eduardom. Ťažko povedať, ako asi Eduard na správy o Haroldovom zložení sľubu reagoval. Predpokladáme, že chcel, aby sa jeho nástupcom stal aetheling Edgar, syn Eduarda Vyhnanca. Ten bol však v roku 1065 ešte dieťaťom. Pokiaľ by Eduard zomrel, ako by bol Edgar schopný čeliť možným problémom s Normandiou? Jeho voľba by preto bola veľmi neperspektívna. Ako sme už uviedli, zloženie príslubu bolo v stredoveku vnímané s veľkou vážnosťou. Zväčša sa sľuby a prísahy spájali s Bohom a ct'ou. Bolo preto veľmi pravdepodobné, že sa Viliam po porušení Haroldovej prísahy rozhodne brániť svoju česť. Harold bol skúseným bojovníkom, bol politicky angažovaný a pre Edgara by bol v prípade nutnosti veľkou oporou. V tomto prípade sa nám však naskytá otázka, či by nebolo pre krajinu lepšie, keby sa stal kráľom niekto, kto dokáže viesť obranné ťaženie priamo a nielen ako poradca. Je možné, že práve v tomto momente sa v Eduardovej a Haroldovej mysli zrodila myšlienka, že sa následníkom starnúceho Eduarda stane Harold Godwinson a nie mladučký aetheling Edgar. Prirodzene, môžeme sa pýtať prečo by sa rozhodli práve takto, keď mohli zachovať dynastiu a Harold mohol byť vyhlásený za Edgarovho regenta? Popravde, žiadny takýto prípad sa do roku 1066 v Anglicku neodohral. Správy o prvom regentovi máme až z konca 12. storočia. Súvisí to pravdepodobne s nestabilnou nástupníckou politikou, ktorá dovoľovala alebo sa skôr prikláňala vždy k pevne určenému panovníkovi radšej, ako ku komplikáciám s regentom, ktoré mohli vždy viesť k nezhodám a destabilizácii vlády.³¹⁶

Okrem nepríjemností spôsobených Viliamom sa v Anglicku v roku 1065 odohrala ešte jedna závažná udalosť. Thegni zo severu, z Northumbrie, ktorú spravoval Haroldov brat Tostig sa vzbúrili a hrozili kráľovi vojnou, pokiaľ nebude súhlasiť s odvolaním Tostiga Godwinsona z postu earla z Northumbrije, na ktorého miesto chcú dosadiť Morcara, mladšieho brata Edwina earla z Mercie. Dôvodom vzbúr

³¹⁵ ASC 2., s. 142-146 (C,D,E); GG, s. 148, 172; VER, s. 81.

³¹⁶ Ak by sme sa pokúšali obhájiť túto teóriu, dala by sa oprieť o VER, napísanú niekedy medzi rokmi 1064-5 by sme mohli považovať nielen za plytkú oslavu rodiny Godwinovcov, ale za tendenčný spis ktorý mal uistiť Anglicko o schopnostiach Godwinových synov a o tom, že Harold bol vhodným následníkom trónu. VER, s. xxiii.

bolo Tostigovo neustále navyšovanie daní. Situácia bola vyhrotená. Kráľ a kráľovná Edita stáli podľa dobových prameňov na strane Tostiga. Z *Vita Aedwardi Regis* sa dozvedáme, že práve Tostig bol Edite zo súrodencov najbližší. Návrh na súhlas so vzbúrencami pochádzal od Harolda. Ten sa rozhodol presvedčiť nielen svojich súrodencov Gyrtha a Leofwinea, ale aj Eduarda a Editu o benefitoch Tostigovho odvolania a vyhovenia vzbúrencom. Tostig s Haroldom prirodzene nesúhlasil a odmietal jeho rozhodnutie počas vyjednávania, ktoré sa odohrali v Oxforde. Kráľ Eduard, ktorý sa nakoniec postavil za Haroldovo rozhodnutie, Tostiga z krajiny vyhostil do exilu.³¹⁷

Predpokladáme, že hlavným dôvodom, prečo Eduard súhlasil s Haroldom bolo, aby nedošlo k ďalším zbytočným provokáciám severských thegnov. To, že sa Harold a Eduard rozhodli súhlasiť s northumbrijskými a mercijskými thegnami nás len ďalej utvrdzuje v tom, že sa pripravovali na možný Viliamov útok. Týmto ťahom si zabezpečili stabilitu v krajine. Pokiaľ by silou-mocou naliehali na severské earldomi (časom sa k Northumbrii pridala aj Mercia), aby akceptovali Tostiga ako svojho earla, pretože bol menovaný panovníkom, riskovali by vojnu, ktorá by ich oslabilila tak na bojovom poli, ako aj pri dôležitých rozhodnutiach. Vojna so severskými thegnami by oslabilila Eduardove a Haroldove hotovosti a zároveň by sa konflikt preniesol aj na zasadania witanu, kde by sa kráľovi pravdepodobne bez podpory severanov nepodarilo presadiť akékoľvek rozhodnutia. viesť vojnu proti dvom obrovským earldomom na severe a proti Viliamovi, ktorý chcel za každú cenu získať korunu, by bolo zničujúce. Harold si to dobre uvedomoval. Bol si vedomý tiež faktu, že pokiaľ by sa mal naozaj stať kráľom, bude musieť získať viac než len Eduardovo požehnanie. V Anglicku stále platilo, že musela pred korunováciou prebehnúť aklamácia witanu. Pokiaľ by sa proti nemu postavil sever, nemal by na výber a musel by zápasiť s protikráľom (ťažko povedať, koho by si sever zvolil, no situácia by bola podobná ako v roku 1035) a Viliamom, ktorého zradil. Nech už mal Harold k Tostigovi akokoľvek blízko, možnosť, že sa podriadi thegnom a nie svojmu bratovi bola jednoznačne pre túto situáciu vhodnejšia a perspektívnejšia. Harold si svojím konaním nezabezpečil iba stabilitu v krajine pred blížiacim sa konfliktom, no v prípade, že by malo dôjsť k voľbe panovníka a on by stál proti mladému aethelingovi

³¹⁷ ASC 2., s. 140; VER, s. 77-83.

Edgarovi, mal vďaka severským thegnom a earlom, ktorým vyhovel oveľa silnejšie postavenie.

Koncom roka 1065 sa začal rapídne zhoršovať zdravotný stav kráľa Eduarda a bolo jasné, že je nutné, čo najrýchlejšie zvoliť následníka. O vyjednávaniach ohľadom voľby sa však žiadna z kroník nevyjadruje. V anglosaských aj normanských prameňoch sa dozvedáme až o Eduardovej smrti 5. januára 1066. *Vita Aedwardy regis* píše, „...a slávny Eduard, ochraňujúci svoju domovinu, vlasť a všetko v nej, až kým znenazdajky prišla trpká smrť, odnášajúca tak drahého pána zo zeme. A anjeli viedli jeho spravodlivú dušu priamo do nebies. Vtedy múdry panovník zveril kráľovstvo mužovi vysokého postavenia, samotnému Haroldovi, vznešenému earlovi, ktorý celý čas lojálne nasledoval príkazy svojho pána so slovami a činmi, nič neprehliadnuc. A to sa stretlo s túžbou po ľudovom kráľovi. A tak sa earl Harold stal právoplatným kráľom, a počas dĺžky jeho panovania sa stretol len s málo pokojom.“³¹⁸ Jedná sa o jeden zo záznamov, ktorý priamo legitimizuje Haroldov nástup na anglický trón.

Tapiséria venovala Eduardovmu a Haroldovmu rozhovoru (tesne pred vyobrazením Eduardovej smrti) celú jednu časť, ktorá však zlyháva v detailnom popise. Dozvedáme sa iba to, že bol Harold prítomný pri Eduardovej smrteľnej posteli a že sa rozprávali. Môžeme predpokladať, že išlo o vyobrazenie toho ako Eduard zveril kráľovstvo do Haroldových rúk. To, že trón nebol Haroldom uzurpovaný, ale bol mu právoplatne zverený kráľom Eduardom sa dozvedáme dokonca aj z normandskej kroniky Viliama z Poitiers, *Gesta Guillelmi*. Tento síce píše, že Eduard právoplatne odovzdal nástupníctvo Haroldovi, no taktiež tvrdí, že Harold nemal právo túto ponuku prijať, pretože zložil prísľub Viliamovi Dobyvateľovi. Okrem záznamov autorov kroník nám ako priamy dôkaz o právoplatnosti Haroldovej korunovácie slúži aj reakcia ľudu. Neexistujú totiž žiadne záznamy o vzburách, ani v mene aethelinga Edgara, ani Viliama Dobyvateľa. Rýchlosť, ktorou bol Harold korunovaný naznačuje vernosť všetkých vysokopostavených šľachticov. Harold bol kráľom, Haroldom II. korunovaný ešte v deň pohrebu Eduarda Vyznávača. To, že ku korunovácii došlo v zapätí po Eduardovej smrti, interpretujú niektorí bádatelia ako Haroldov strach a vedomosť, že robil niečo, na čo nemal právo. Korunovácia, ako by ju zosnoval

³¹⁸ ASC 2., s. 140 (C,D).

niekto, kto uzurpoval trón. My sa však domnievame, že išlo o premyslený krok. Ako už bolo vyššie spomenuté Harold očakával Viliamovu reakciu a počas možných bojov potreboval pevnú pozíciu. Pokiaľ by s korunováciou vyčkával, mohlo sa stať, že by musel Normanom čeliť stále ako earl a pre Viliama by preto bolo jednoduchšie získať trón.³¹⁹

Vláda Harolda II. Godwinsona trvala necelý rok. Tesne po jeho korunovácii, ktorá je vyobrazená na tapisérii z Bayeaux sa podľa viacerých prameňov na oblohe objavila kométa,³²⁰ ktorá na základe stredovekých povier symbolizovala blížiacu sa katastrofu. Haroldova krátka vláda, ktorej dĺžku naznačovala už kométa, bola nabitá náročnými vojnovými ťaženiami. Tesne po korunovácii sa jeho brat Tostig, ktorého aj kvôli Harldovmu rozhodnutiu v roku 1065 vyhнали do exilu, rozhodol pridať k Haroldovi Hardradovi³²¹ a spolu s ním zorganizoval vojenské ťaženie na Britské ostrovy. Po tom ako sa Hardradovi podarilo získať nórsky trón a dobyť Dánsko, rozhodol sa nárokovať si aj anglickú korunu. Právo na ňu odvodzoval od dávnej dohody medzi jeho otcom, Magnusom Nórsnym a Hardaknutom v roku 1039. Ich dohoda, ktorá dočasne ukončila Magnusove výboje na nórsko-dánskej hranici znela, že pokiaľ by jeden z nich umrel, ten druhý zdedí jeho korunu.³²² K stretu medzi kráľom Haroldom II. a Hardradom s Tostigom došlo počas bitky pri Stamford Bridge v lete 1066. Haroldovi sa podarilo ubrániť si pred nórskou inváziou pozíciu anglického kráľa. Jeho brat Tostig a aj nórsky a dánsky kráľ Haralad Hardrada počas bojov zahynuli. Bitkou pri Stamford Bridge však nič nekončilo. Už počas Haroldovho návratu do Londýna sa na južnom pobreží Britských ostrovov vylodil Viliam Dobyvateľ, ktorý sa tak, ako Harold Hardrada prišiel domáhať svojho práva na anglický trón. Súdobí bádatelia sa domnievajú, že práve zaneprázdnenosť Haroldových jednotiek na severe krajiny počas bitky pri Stamford Bridge zapríčinila jeho prehru na juhu krajiny pri Hastingsse na jeseň v roku 1066.

³¹⁹ ASC 2., s. 140 (D, E); JW, s. 224; GND, s. 161; GG, s. 146; WILSON, pls. 30-31;

³²⁰ Pravdepodobne sa jednalo o Heliovu kométu, ktorá ako sa na základne dnešných výpočtov dozvedáme, v tomto období prelietala okolo Zeme. ASC 2., s. 142 (C,D).

³²¹ Harold Hardrada bol nórsnym a dánskym kráľom (1046-1066). V roku 1066 sa spolu s Tostigom Godwinsonom rozhodol vy dobyť si právo na anglosaský trón po smrti Eduarda Vyznávača. Počas bitky pri Stamford bridge boli obaja rivali Harolda Godwinsona zavraždení.

³²²Vid' kapitola 4, s. 59.

Bitka pri Hastingsse sa odohrala v septembri v roku 1066. Stret Viliamovej a Haroldovej armády sa skončil tragicky pre kráľa Harolda a aj pre väčšinu anglickej šľachty. Smrť mnohých mužských predstaviteľov anglosaskej šľachty zabezpečila Viliamovi hladký nástup na trón bez akýchkoľvek väčších prejavov nesúhlasu domáceho obyvateľstva. Tragický koniec krátkej vlády a úspech Viliama Dobyvateľa spravili z Harolda Godwinsona posledného anglosaského kráľa a aj napriek jeho úspechom a statusu skoro až neviditeľnú postavu anglických dejín.

7. ZÁVER

Rodina Godwinovcov predstavuje pre množstvo bádateľov nepoznanú či dokonca nepodstatnú súčasť včasnostredovekých anglických dejín. Vnímanie tohto rodu bolo z veľkej časti ovplyvnené víťazstvom Viliama Dobyvateľa počas bitky pri Hastingsse v roku 1066, kedy angloškandinávská kultúra definitívne podľahla pevninskému vplyvu normandských elít. Hlavným cieľom tejto práce bolo poukázať na fakt, že rodina Godwinovcov preukázateľne predstavovala jeden zo základných pilierov stabilnej politickej situácie na Britských ostrovoch v priebehu rokov 1035-1066. Zároveň sme sa taktiež snažili vyvrátiť zaužívaný pohľad na Godwinovcov ako rod, ktorý svoje postavenie získal iba na základe manipulátorskej politiky, pričom sa domnievame, že dejiny tohto rodu sú jedným z najpozoruhodnejších príbehov šľachtických rodov v tejto oblasti a období.

Godwine ako zakladateľ mocného rodu Godwinovcov, budúci earl a najbližší spolupracovník kráľa Knuta Veľkého či Eduarda Vyznávača, sa prvýkrát v anglických dejinách objavil ako blízky priateľ Aethelstana aethelinga. Ich spojenectvo bolo pre Godwina kľúčové kvôli jeho postaveniu počas ďalšieho vývoja politickej situácie na Britských ostrovoch. Godwine pochádzal z rodiny nízko postaveného thegna Wulfnotha Cilda, ktorý bol ako sa dozvedáme z Anglosaskej kroniky, z nevyjasnených dôvodov v roku 1009 kráľom Ethelredom vyhnaný do exilu. Domnievame sa, že sa rozhodol požiadať o azyl u Vikingov, o ktorých vieme, že v tomto období (1009) organizovali pravidelné útoky na anglické pobrežie. Anglosaská kronika tiež zaznamenáva Wulfnothovu účasť na akciách spojených s plienením anglického pobrežia. To, že sa Wulfnoth spojil s Vikingami, poslúžilo jeho synovi Godwinovi ako „vstupenka“ medzi predstaviteľov angloškandinávskej nobility po tom, ako v roku 1017 nastúpil na anglický trón Knut Veľký.

Všetky dobové záznamy, ktoré sa vyjadrujú ku Godwinovi, hovoria o lojálnom a snaživom spoločníkovi, ktorého bezhraničná služba svojim pánom doviedla až do pozície najvýznamnejšieho earla v krajine. S titulom earl a ako manžel Gythy, dcéry Thorkela, jedného z prominentných Knutových spolupracovníkov, sa stal popredným spojencom kráľa Knuta Veľkého. Počas Knutovej vlády sa Godwine

angažoval nielen v bojoch na stabilizáciu nepokojov v Škandinávii, ale určite ako jeden z mála „preživších“ šľachticov ešte z obdobia vlády Ethelreda Váhavého Knutovi pomáhal aj v otázkach politického diania v Anglicku.

Je zložité zistiť, aký bol medzi Knutom a Godwinom vzťah. Isté však je, že Godwine nielen financoval, ale aj viedol niekoľko ťažení do Škandinávie. Vďaka *Anglosaskej kronike* sa dozvedáme, že si zásluhou za pomoc pri zložitých zahraničnopolitických ťaženiach v Knutovi získal veľkú dôveru. V kronike je Godwine označený ako „podkráľ“ (*subregulus*), na základe čoho sa domnievame, že Godwine mohol v čase Knutovej neprítomnosti zastávať pozíciu regenta, čo by znamenalo, že jeho postavenie bolo v období Knutovej vlády o čosi významnejšie než býva uvádzané.

Godwinove postavenie v Anglicku počas vlády kráľa Knuta Veľkého nie je nezvyčajné preto, že sa na základe svojej lojálnosti a schopností dokázal postupne prepracovať z pozície thegna do pozície earla. Pozoruhodné je predovšetkým to, že bol jediným predstaviteľom, či už pôvodnej anglosaskej alebo angloškandinávskej³²³ šľachty, ktorý zotrval v svojej pozícii celý život. Knut sa zbavil všetkých svojich pôvodných spolupracovníkov pochádzajúcich spomedzi jeho príbuzných aj blízkych priateľov. Jediný Godwine si pozíciu nielen udržal, ale aj nevidane posilnil. Je nešťastné, že sa nám z obdobia Knutovej vlády zachoval len zlomok listín a pramene sú len veľmi stručné, pretože rekonštrukcia Godwinových činov, vďaka ktorým sa mu podarilo takýmto spôsobom udržať si postavenie, by bola určite zaujímavá. Opierať sa tak musíme iba o vykreslenie jeho povahových črt vo *Vita Aedwardy*, kde sa hovorí o jeho lojálnosti a bezhraničnej vernosti voči všetkým panovníkom, ktorým slúžil a zároveň musíme predpokladať, že tieto jeho vlastnosti sa premietli do všetkých jeho aktivít.

Práve nedostatok prameňov podnecuje niektorých historikov ku kritike Godwinovho pôsobenia na anglickom kráľovskom dvore. Opierajú sa predovšetkým o jeho vypočítavé konanie v roku 1035, po tom, ako zomrel Knut Veľký. Ten pravdepodobne nepochybné nepoveril ani jedného zo svojich synov vládou v Anglicku. Súboj medzi jeho synmi, Haroldom Harefootom a Hardaknutom,

³²³ Pod týmto pojmom rozumieme Knutových spojencov, ktorí nahradili pôvodnú šľachtu z obdobia Ethelredovej a Edmundovej vlády.

ktorý sa rozpútal v roku 1035 tak dal Godwinovi prvýkrát priestor využiť svoje vysoké postavenie a angažovať sa vo voľbe nového panovníka. Godwine sa v tomto roku prvýkrát zapája otvorene do politického diania, kedy sa z pozície významného earla spolu s kráľovnou Emou postavil na stranu Hardaknuta. Predpokladáme, že voľbou kráľa, ktorý by bol neznalý politických pomerov v Anglicku, si Godwine chcel poistiť svoju vysokú pozíciu a pravdepodobne aj zlepšiť svoju majetkovú základňu. Rovnaký postup pri voľbe nových panovníkov je u Godwina viditeľný aj v ostatných podobných situáciách, v roku 1042 či v roku 1056, kedy túto politickú stratégiu prebral jeho syn Harold. Nevidíme však dôvod, prečo využívať túto skutočnosť, ako to robí množstvo súdobých historikov, na zvýraznenie údajného vypočítavého a podlého správania sa Godwinovcov ako ich politickej stratégie. Postoj týchto historikov má tendenciu zatieňovať všetky vojenské či diplomatické úspechy počas 40 rokov Godwinovej politickej aktivity, ktorými si dokázal získať dôveru panovníkov a zotrvať v ich blízkosti aj napriek viacerým nezhodám.

Práve fakt, že sa mu podarilo udržať si postavenie počas vlády Harolda I. aj Hardaknuta, ktorých oboch zradil v dôležitých momentoch, nás privádza k myšlienke, že jeho schopnosti prebýjali akékoľvek takéto pochybenia. Vieme, že najskôr pri voľbe anglického panovníka v roku 1035 podporoval Hardaknuta, no neskôr, keď si uvedomil neperspektívny ráz tohto rozhodnutia, prešiel na stranu Harolda I., ktorý sa nakoniec s Godwinovou podporou stal kráľom. Hardaknut nastúpil na anglický trón v roku 1040 a Godwine sa aj napriek predošlým nezhodám stal jeho najbližším poradcom.

Za záruku úspechu medzi novozvolenými panovníkmi sa často považuje Godwinova majetková základňa. V rokoch 1035-1042 bol jednoznačne najbohatším šľachticom v krajine, pokiaľ neberieme do úvahy panovníka. To, čo leží historikom v žalúdku najviac je fakt, že na svoje bohatstvo neváhal poukazovať. Po korunovácii Hardaknuta sa rozhodol novokoronovanému kráľovi venovať modernú, honosne vybavenú vojenskú loď. Istotne, nepochybujeme, že išlo o istý druh úplatku, aby sa pozabudlo na fakt, že Hardaknut v roku 1035 zradil a v roku 1036 bol pri tom, keď zabili jeho nevlastného brata Alfreda. Keby sme však tento dar kráľovi vnímali podobne, ako profesor Fleming či Oleson, čiže ako Godwinovu jedinou záruku na udržanie si moci, úplne by sme odsunuli do

úradia všetky Godwinove zásluhy. Vieme predsa, že sa Hardaknut musel počas svojej vlády sústreďovať predovšetkým na konflikt na dánsko-nórskom pohraničí. Tu bolo potrebné čeliť vojenským vpádom Magnusa z Nórska. Godwine bol v čase Hardaknutovej neprítomnosti správcom kráľovstva, čo si vyžadovalo veľkú dávku zodpovednosti a dôvery zo strany panovníka. Predpokladáme tiež, že jednou z jeho hlavných „úloh“ počas Hardaknutovej vlády bolo dohliadnuť na budúceho kráľa Eduarda, ktorý bol pozvaný na anglický kráľovský dvor v roku 1040. Nie je možné, aby boli takto významné úlohy zverené niekomu, kto sa vo svojej pozícii udržiaval len na základe úplatkov.

Godwinova pozícia počas vlády Eduarda Vyznávača býva častokrát v literatúre interpretovaná kritickejšie ako jeho politické konanie v 30. rokoch. Síce podporil Hardaknutovo rozhodnutie, aby korunu zdedil jeho nevlastný brat Eduard, no z pohľadu bádateľov to pravdepodobne vnímal podobne ako Hardaknutovu korunováciu v roku 1035. Pretože bol Eduard tiež cudzinec a určite po svojom boku potreboval niekoho, kto sa v miestnych pomeroch vyzná, bol Godwine ochotný postaviť sa pri voľbe witanu na jeho stranu. Godwine zotrval v Eduardovej bezprostrednej blízkosti desať rokov. Ich spolupráca bola upevnená sobášom medzi Editou, Godwinovou dcérou a samotným Eduardom, ale aj tým, že Godwine spravoval Eduardove najdôležitejšie územia. Za toto obdobie sa mu podarilo nahromadiť tak ohromné množstvo majetkov, že sa im nevyrovnali ani tie kráľovské. Hlavným dôvodom, že získal toľko majetkov však nebol iba jeho talent pri spravovaní kráľovských statkov, ale aj to, že sa do pozícií earlov dostali jeho najstarší synovia Swyne a Harold, ktorí taktiež spravovali vojensky veľmi náročne udržateľné územia.

Nevídaná majetková základňa rodiny Godwinovcov dodnes vzbudzuje medzi historikmi veľký rozkol. Neúplné záznamy o tom, ako nadobudli svoje rozsiahle majetky opäť poskytujú dokonalý priestor na polemiku. *Domesday book* nás síce informuje o rozsahu ich majetkov tesne pred rokom 1066, no neinformuje nás o spôsobe, akým ich nadobudli. Až na základe závetov a nevyjasnených cirkevných majetkov v rukách Godwinovcov zisťujeme, že okrem kráľovských donácií získavali majetky aj prostredníctvom testamentov od svojich, ale aj od cudzích thegnov. Ako sa do ich správy dostali cirkevné majetky je stále záhadou, no domnievame sa, že v ich prípade došlo viackrát k uzurpácii tak, ako v prípade

pozemkov canterburského arcibiskupstva, o ktoré v roku 1051 viedli spor s arcibiskupom Robertom.

V prípade kráľovských donácií ide z nášho uhľa pohľadu pri Godwinovcoch o úplne inú politiku, ako býva uvádzaná. Početné kráľovské donácie v ich prípade nevnímame ako úplatky slabých panovníkov neustále silnejúcemu rodu. Podrobné štúdium donačných listín a *Domesday book* dokazuje, že pri donáciách majetkov šľachte išlo v prípade Britských ostrovov o systém, ktorý mal kráľovi zaručiť zjednodušenie správy území. V prípade donácií earlom sa jednalo prevažne o územia vzdialené od hlavného kráľovského sídla. Panovník takto využíval služby spriaznených optimátov, ktorí zo svojho rozpočtu financovali sudy, miestne zasadania, prácu thegnov, boli správcami menších územných celkov v týchto častiach kráľovstva a hlavne obranu týchto oblastí.

Godwinovci spravovali štyri earldomy s dôležitým strategickým významom. Godwine sa staral o južné územia, z ktorých väčšina spadala do kráľovských domén. Veľké množstvo týchto území získal už počas vlády Knuta Veľkého a oboch jeho synov. Fakt, že v tejto politike zverovania kráľovských domén Godwinovi pokračoval aj Eduard nevnímame ako jeho slabosť, ale ako dôveru voči Godwinovi. Eduard mu tieto územia znova udelil aj po jeho návrate z exilu v roku 1052, zatiaľ čo počas exilu ich Eduard spravoval sám, čo taktiež vypovedá o tom, že mu dôveroval viac ako iným earlom.

Godwinovi synovia, Harold a Sweyne, spravovali earldomy severne od svojho otca, ktoré mali dôležitý obranný charakter. Sweyne bol earlom v Berkshire, Somerset, Oxfordshire, Gloucestershire a Harefordshire. Išlo prevažne o pohraničné oblasti susediace s Walesom, kde prebiehal nepretržitý konflikt s kráľom Gruffydrom až do roku 1063. Eduard tak potreboval niekoho schopného, kto by väčšinu svojich financií a času mohol venovať práve tomuto vojnovému konfliktu a Godwinov najstarší syn Sweyne mal na takúto úlohu dokonalé zázemie. Harold mal podobnú, ak nie ešte zložitejšiu úlohu vo Východnej Anglii. Skutočnosť, že ho Eduard využil práve na správu tohto earldomu tiež nebola náhodná. Aj v tejto oblasti potreboval panovník schopného spolupracovníka s pevným zázemím, pretože Anglicku v tomto období hrozila opäť invázia zo Škandinávie. Práve vďaka podrobnej analýze vnútro politickej a

zahraničnopolitickej situácie v Anglicku vieme, že v prípade kráľovských donácií nešlo o podplácanie šľachty, ktoré by prebiehalo bez účelu a iba ako riešenie ich neutíchajúceho hladu po majetkoch. Tieto donácie nám odhaľujú systém a funkčnú spoluprácu nielen medzi Godwinovcami a Eduardom, ale celkovo medzi nobilitou a panovníkom v Anglicku v tomto období. Keby tieto územia nespravovali, musel by sa o ne starať sám Eduard. Je isté, že by z nich do kráľovskej pokladnice prúdili veľké zárobky, ktoré takto čerpala šľachta, no výdavky a časová náročnosť správy týchto území, by pravdepodobne zapríčinili stratu autority panovníka v iných častiach.

Majetková základňa rodu Godwinovcov je pevne spätá s dôverou, ktorú v nich kráľ Eduard mal. Faktom zostáva, že najviac majetkov nadobudli práve počas jeho vlády. Prirodzene je táto skutočnosť spojená so Sweyenovým a Haroldovým nadobudnutím titulu earl. Opäť sa aj v tomto prípade otvára priestor na polemiku. Prečo Eduard dovolil, aby ho Godwinovci majetkovo „prerástli“? Stalo sa to na úkor ich schopností v oblasti správy alebo sa Eduardovi vymkla situácia z pod kontroly? Kríza v roku 1051, kedy boli Godwinovci vyhnaní z krajiny nám napovedá, že Eduard pravdepodobne nebol úplne stotožnený s ich vplyvom a chcel ich takto upozorniť, že práve on a nie Godwine je ten, kto má v kráľovstve najväčšiu moc.

Problémy vo vzťahu medzi Godwinom a Eduardom nastali v roku 1049, kedy sa Sweyne, Godwinov najstarší syn, dostal s kráľom do konfliktu kvôli jeho neúčtivému chovaniu voči abatiši, počas jedného z mnohých obranných ťažení na hraniciach s Walesom. Godwine aj napriek jasnému zlyhaniu zo strany jeho syna nedokázal prijať kráľove rozhodnutie o jeho vyhostení. Celý konflikt a Godwinovo naliehanie na Eduarda trvalo až do roku 1051. Na tejto situácii môžeme vidieť, že Godwine mal tak významnú pozíciu na kráľovskom dvore, že mu bola reálne umožnená diskusia s kráľom na tému Sweyneovho exilu. Pokiaľ by Godwine patril iba medzi bohatých šľachticov a nebol si s Eduardom naozaj tak blízky ako tvrdí autor *Vita Aedwardi*, nemyslíme si, že by dostal možnosť viesť na tuto tému s panovníkom dialóg. Eduard by sa buď stiahol a Godwinovi vyhovel, alebo by žiadne ústupky nedovolil. Vieme predsa, že situácia nakoniec skončila tak, že Eduard, aby Godwina umlčal, pristal na to, aby sa Sweyne vrátil, no iba pod podmienkou, že hneď po návrate sa odíde kajať na krížovú púť do

Svätej zeme, z čoho je jasné, že išlo iba o ústupok „na oko“. Celý konflikt však nakoniec vyústil v exil celej rodiny v roku 1051.

Domnievame sa, že krízové roky 1051-1052 sa niesli v znamení arcibiskupa Roberta z Jumiege a nie kráľa Eduarda. Predpokladáme, že Eduard chcel pri riešení situácie v Doveri poukázať na fakt, že si Godwine nemôže dovoliť toľko naliehať na kráľa, ako to bolo v prípade Sweyena, no arcibiskup Robert túto situáciu využil na zlepšenie svojho vzťahu s Eduardom a presvedčil ho, že najlepšie by bolo naliehavého Godwina úplne vykázať z kráľovstva. Túto teóriu môžeme oprieť predovšetkým o dianie po návrate Godwinovcov z exilu (1052) vo Flámsku a Írsku. Nielenže arcibiskup Robert ušiel do Normandie, z čoho je zrejmé, že nepredpokladal, že by mu Eduard v prípade pomsty Godwinovcov podal ochrannú ruku, ale Godwine aj Harold (Sweyne odišiel na krížovú výpravu) získali väčšinu pôvodných majetkov. Godwinovi zostali oblasti v kráľovských doménach, avšak Cornwall a Somerset si ponechal v správe earl Odda. Tento Eduardov postup vnímame ako jasný dôkaz dôvery voči Godwinovi. Keby sa obával Godwinovej moci, neponechal by mu oblasti vo svojej bezprostrednej blízkosti, ale dal by mu iné územia, napríklad tie ktoré spravoval Odda.

Tesne po návrate Godwinovcov z exilu prebral moc nad rodinou Harold. Godwine zomrel v roku 1053 a po Sweyenovej smrti vo Svätej zemi sa stal Harold dedičom rodinného „impéria“. V porovnaní s Godwinom išlo o mladého a neskúseného earla, ktorý však na základe svojho pôvodu získal možnosť dostať sa na vrch anglickej šľachty. Harold je v prameňoch vyobrazený ako lojálny spolupracovník Eduarda Vyznávača, ktorému bezhranične slúžil. Jeho pomoc kráľovi mu zabezpečila nevyčísliteľné odmeny. Okrem zdedených majetkov a bezkonkurenčného postavenia na dvore sa stal aj Eduardovým zástupcom. Haroldove služby zabezpečili Eduardovi bezproblémových trinásť rokov vlády. Mier na domácom území a víťazstvá proti zahraničným nepriateľom ako boli Škóti či Waleský kráľ Gruffyd. Harold sa dokonca počas konfliktu s bratom Tostigom postavil proti nemu a bol zástancom jeho vyhnania do exilu, aby sa kráľovstvo vyvarovalo novej občianskej vojne.

To, že bol Harold Eduardovi počas jeho vlády verným a spoľahlivým spoločníkom, však ustupuje do úzadia, kvôli obvineniam z uzurpácie anglického

trónu v roku 1066. Harold sa v roku 1064 z dodnes nevysvetliteľných dôvodov dostal na normandský vojvodcovský dvor, kde ho Viliam Dobyvateľ pravdepodobne donútil priznať mu nástupnícke právo na anglický trón, ktoré mal naplniť po Eduardovej smrti. Domnievame sa, že do momentu, kedy Viliam prejavil svoj záujem o kráľovstvo bol hlavným adeptom na získanie trónu aetheling Edgar, ktorého po smrti otca prijal Eduard a Edita za vlastného a vychovávali podľa kráľovských regúl ako budúceho panovníka.

Keby nedošlo ku Haroldovej návšteve v Normandii, pravdepodobne by pokračoval vo svojich lojálnych službách po boku mladého kráľa Edgara. Viliam však nečakane zamiešal karty a Harold, ako mocný šľachtic s nenahraditeľnými skúsenosťami, mal predsa len väčšiu šancu poraziť Viliama v konflikte, ktorý mal nastať, keď bol Edgar ešte dieťa. Je možné, že práve preto sa Eduard spolu s witanom rozhodol prenechať trón Haroldovi, pre ktorého získať väčšinový súhlas zasadania nebolo vôbec zložité. Najmocnejšími zasadajúcimi boli členovia jeho rodiny alebo jeho blízky spolupracovníci a pokiaľ by aj niekto nesúhlasil, bol dostatočne mocný na to, aby ho menšími úplatkami presvedčil.

Pokiaľ teda chceme hovoriť o Haroldovi ako uzurpátorovi anglického trónu, tak iba v súvislosti s nárokom aethelinga Edgara a zároveň s povolením kráľa Eduarda Vyznávača. Skutočnosť, že bol v roku 1066 porazený počas bitky pri Hastingsse a bol v pozícii kráľa nahradený Viliamom Dobyvateľom poskytla dobovým historikom a kronikárom priestor na očiernenie ako Haroldovej, tak aj Godwinovej reputácie. Haroldova povest' uzurpátora a manipulátora, ktorý donútil starého chorľavého Eduarda k jeho voľbe odkázať trón Haroldovi je v súdobej sekundárnej literatúre z veľkej časti nekriticcky preberaná z prameňov písaných v pohastigsovom období.

Obraz Godwinovcov prezentovaný v súdobej literatúre, ktorá tento rod vyobrazuje ako manipulátorský, zneužívajúci svoje postavenie a neschopnosť kráľa Eduarda, krivdí nielen Godwinovcom, ale aj anglickým panovníkom, ktorí s Godwinom a Haroldom spolupracovali. Knut Veľký bol presným opakom neschopného panovníka a sám Godwina presadil do pozície jedného z najvýznamnejších earlov jeho doby. Harold I. a Hardaknut, ktorí mali obaja dôvody na to s Godwinom nespolocovať, ho prijali a využívali vo veľkom jeho služby. A v neposlednej

rade Eduard, ktorý býva popisovaný ako slabý panovník bez zázemia, bol nielen schopný Godwinovcov vyhostiť do exilu, ale nakoniec po ich návrate samotnému Godwinovi nevrátiť všetky pôvodné územia.

Na Godwinovo bohatstvo a s ním spájané charakterové vlastnosti je podľa nášho názoru kladený až prílišný dôraz, pričom sú jeho úspechy vytláčané do úzadia. Godwinovým najvýznamnejším osobným úspechom bolo jednoznačne udržanie sa medzi šľachtickou špičkou celých 40 rokov a zotrvanie v pozícii earla 35 rokov. Godwine bol jediný pôvodný predstaviteľ šľachty z obdobia vlády Ethelreda II. Váhavého a zároveň jediný earl, ktorý svoj titul získal tesne po nástupe Knuta Veľkého a zotrval vo svojej pozícii aj po viacerých Knutom vedených čistkách v radoch svojich najbližších spolupracovníkov.

V prípade Harolda je zase až príliš kladený dôraz na to, že údajne uzurpoval trón, ktorý mal právoplatne získať Viliam Dobyvateľ. Nielen doboví autori vnímajú Haroldovo porušenie prísľubu z Normandie za predzvesť nešťastia, ale aj súdobí bádatelia nedokážu túto skutočnosť opomenúť a ignorujú jeho spoluprácu s Eduardom a dobové dianie, ktoré viedlo k jeho korunovácii.

Godwinovci sú často vnímaní skôr ako rozvracači anglosaského kráľovstva, ktorí svojimi nečistými praktikami nadobudnutým postavením a bezhraničnou túžbou po majetku zničili schopnosť kráľovstva brániť sa. Na základe tejto práce však vidíme, že to nie je pravda. Práve naopak, Godwinovci predstavovali v období nestability jediný stabilný článok, ktorý udržoval Anglicko pohromade. Nielenže vždy stáli po boku vládnuceho panovníka, ale boli aj dostatočne mocní na to, aby zastrašili akúkoľvek vzburu severských earlov, ktoré bývali tradičným prejavom nespokojnosti. Podarilo sa im potlačiť hrozbu zo strany Škótov v roku 1056 aj premôcť Waleského kráľa Gruffyda v roku 1056. Harold zabránil občianskej vojne v roku 1065 a v lete 1066 zmariť plány Haralda Hardradu na uzurpáciu anglickej koruny. Pokiaľ by sa Viliamovi Dobyvateľovi podarilo uskutočniť inváziu Britských ostrovov v lete roku 1066 tak, ako plánoval, Harold by bol pripravený a v plnej sile. Boj proti Vikingom na severe Anglicka ho však oslabil. Prehra pri Hastingsse zapríčinila, že status a úspechy tohto významného rodu, ktorý bol dôležitou súčasťou formovania neskorej anglosaskej politiky medzi

rokmi 1018-1066 sa stal v podstate neviditeľným, a práve tento pohľad na Godwinovcov sa snažíme pozmeniť.

Bibliografia

Pramene

Adam of Bremen. *History of the Archbishops of Hamburg-Bremrn*. Ed. Francis Tschan, New York, 1959.

Æfi Dana-Konunga eda Knytlinga Saga: Historia Cnutidarum Regum Daniae. Eds. H. Gram. – Á. Magnússon. [s. l.] : [s. n.], 1740.

Anglosaská kronika, preložená v *English Historical Documents*, vol. 1: 500 - 1042. Ed. David C. Douglas – Dorothy Whitelock. London: Eyre & Spottiswood, 1955.

Anglosaská kronika, preložená v *English Historical Documents*, vol. 2 :1042 - 1189. Ed. David C. Douglas – George W. Greenway. London : Eyre & Spottiswoode,1961.

Anglo-Saxon Charters: an Annotated List and Bibliography. Ed Sawyer Peter. Dostupné na internerte: <http://www.esawyer.org.uk> [citované dňa: 21.7. 2018]

Anglo-Saxon Wills. Ed. Whitelock, Dorothy. Cambridge: 1930.

Domesday Book dostupná na internete: <https://opendomesday.org/> [citované dňa: 21.7. 2018]

Encomium Emmae Reginae. Ed. Alisair, Campbell. London: Royal Historical Society, 1949.

English and Norse documents relating to the reign of Ethelred the Unready. Ed. ASHDOWN, Margaret. Rusell & Rusell, 1972.

Die Gesetze der Angelsachsen, Ed. Liebermann, Felix, ed 3 vols, Halle: 1903–1916.

Gerald z Walesu. *Descriptio Cambriae*. Ed. Dimock, James, In: Giraldi Cambrensis Opera 8. vols. London: Longman, 1068.

Gesta Guillelmi of William of Poitiers. Ed. R.H.V. Davis. Oxford: Clarendon Press, 1998.

The Chronicle of John of Worcester, vol. II. Ed. Darlington, R. – McGurk, P. Oxford: Clarendon press, 1995.

The Gesta Normannorum Ducum of William of Jumieges, Orderic Vitalis and Robert of Torigni. I. – IV. Ed. Elisabeth M.C. Van Houts. Oxford : Clarendon Press, 1992.

The Gesta Normannorum Ducum of William of Jumieges, Orderic Vitalis and Robert of Torigni. V. – VIII.. Ed. Elisabeth M.C. Van Houts. Oxford : Clarendon Press, 1995.

The Life of King Edward who Rests at Westminster Attributed to a Monk of Saint-Bertin (2nd ed.). Ed. Barlow, Frank. Oxford Clarendon press, 1992.

Saxonis Grammatici. *Gesta Danorum*. Ed. Holder Alfred, Stuttgart: 1886.

William of Malmesbury, *Gesta regum Anglorum*, vols 1-2. Ed. R. M. Thomson. Clarendon press: Oxford, 1999.

Literatúra

BARLOW, Frank. *Edward the Confessor*. New Heaven: Yale Un. Press. 1997.

BARLOW, Frank. *The Feudal Kingdom of England: 1042-1216*. London: Longman, 1989.

BARLOW, Frank. *The Godwins: The Rise and Fall of a Noble Dynasty*. Berkly: California press, 2002.

BLAIR HUNTER, Peter.. *An Introduction to Anglo-saxon England*. Cambridge: Cambridge University Press, 1966.

BROWN, Allen. *The Normans and Norman Conquest*. Woodbridge: 1985.

FLEMING, Robin. *Kings and Lords in Conquered England*. Cambridge: 1999.

CAMPBELL, James ed.. *The Anglo-Saxons*. London: Penguin Books, 1991.

CAMPBELL, James. *Essays in Anglo Saxon History*. London: The Hambleton press, 1986.

CLARKE, Peter. *The English Nobility under Edward the Confessor*. Oxford: Clarendon Press, 1994.

DOUGLAS, David C.. *William the Conqueror, the Norman impact upon England*. Berkeley: University of California Press, 1972.

FLEMING, Robin. *Kings and Lords in Conquest England*. Cambridge universitypress, Cambridge: 1991.

FREEMAN, Edward. *The History of the Norman Conquest of the England*. Oxford at Clarendon press, 1867.

- GARMONSWAY, G. N. *Canute and his Empire*. London: H. K. Lewis, 1963.
- KEYNES, Simon. *The Diplomas of King Aethelred the Unready 978-1016*. Cambridge: Cambridge University Press, 1980.
- JOHN, Eric. *Re-Assessing Anglo-Saxon England*. Manchester: 1996.
- LAWSON, M. K.. *Cnut: the Danes in England in the Early Eleventh Century*. Harlow: London, 1993.
- LOYN, H. R.. *Harold son of Godwin*. Cardiff: The Historical Association, 1971.
- MAITLAND, Frederic, W.. *Domesday Book and Beyond*. Cambridge: University press, 1921.
- OLESON, Tryggvi. *Witagemont in the reign of Edward the Confessor*. Toronto, 1949.
- REX, Peter. *Harold II.- the doomed saxon king*. Tempus, 2005.
- REYNOLDS, Susane. *Fiefs and Vassals*. Oxford: Clarendon press, 2001.
- ROUND, John H. *Calendar of documents preserved in France, illustrative of the history of Great Britain and Ireland. Vol.1. A.D. 918-1206*. London: Eyre & Spottiswoode, 1899.
- STAFFORD, Pauline. *Queen Emma and Queen Edith, Queenship and Women's power in Eleventh-century England*. Oxford: Blackwell publishers, 2001.
- SEARLE, W. George. *Anglo-Saxon bishops, kings and nobles: the succession of the bishops and the pedigrees of the kings and nobles*. Cambridge university press, 1899.
- STENTON, Frank M.. *Anglo- Saxon England*. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- THRUPP, John. *The Anglo-Saxon Home: A History of the Domestic Institutions and Customs of England, from the Fifth to the Eleventh Century*. Longman: 1862.
- WALKER, Ian. *Harold the last anglo-saxon king*. Thrupp: Wrens Park Publishing, 2000.
- Williams, Ann. *Aethelred the Unready: The Ill-Counselled King*. London, 2003.

WILSON, David M. *The Bayeux Tapestry*. London : The Thames and Hudson, 2004.

Štúdie

ANSCOMBE, Alfred. The Pedigree of Earl Godwin. In: *Transactions of the Royal Historical Society*, 1913, v. 7, s. 129–150.

BARLOW, Frank. Edward the Confessor, Early life, character and attitudes. In: *English Historical Review*, 1965, v. 79, n. 315, s.237

BROWN, Shirley A.. The Bayeux tapestry: History or propaganda? In: *Anglo-Saxons: Synthesis and achievement*, WOODS, Douglas (Ed.), Waterloo, ON: Wilfrid Laurier University Press, 1986, s. 11- 25.

FLEMING, Robin. Domesday Estates of the King and the Godwines: A Study in Late Saxon Politics. In: *Speculum*, 1983, v. 58, n. 4, s. 991-994.

DOUGLAS, David C.. Edward the Confessor, duke William of Normandy, and the English Succession. In: *English Historical Review*, 1953, v. 68, n. 269, s. 526-545.

GERGE, R. H. The Contribution of Flanders to the Conquest of England (1065-1086). In: *Revue belge de philologie et d'histoire*, v. 5, n. 1, 1926. s. 81-99.

GARNETT, George. Coronation and Propaganda: some implications of the Norman claim to the throne of England in 1066. The Alexander Prize Essay. In: *Transactions of the Royal Historical Society*, v. 36, s. 91-116

GRIERSON, Philip. A visit of Earl Harold to Flanders in 1056. In: *English historical review*, 1936, v. 51, n. 201, s. 90-97.

GRIERSON, Philip. The Relations between England and Flanders before the Norman Conquest. In: *Transactions of the Royal Historical Society*, 1941, v. 23, s. 71–112.

HOLLISTER, C. Warren. “1066: The ‘Feudal Revolution.’” In: *The American Historical Review*, 1968, v. 73, n. 3, s. 708–723.

HOLLISTER, C. Warren. “The Irony of English Feudalism.” *Journal of British Studies*, v. 2, n. 2, 1963, s. 1–26.

- JOHN, Eric. Edward the Confessor and the Norman succession. In: *The English historical review*, 1997, v. 94, n. 371, s. 241-267.
- KEYNES, Simon. The Aethelings in Normandy. In: *Anglo-Norman Studies*, 1991, v. 13, s. 173-200.
- LEWIS, C.P.. The French in England before the Norman Conquest. In: *Anglo-Norman Studies*, 1995, v. 17, s. 123-139.
- MACK, Katharine. "Changing Thegns: Cnut's Conquest and the English Aristocracy." *Albion: A Quarterly Journal Concerned with British Studies*, v. 16, n. 4, 1984, s. 375–38.
- OLESON, T. J. Edward the Confessor's Promise of the Throne to Duke William of Normandy. In: *The English Historical Review*, 1957, v. 72, n. 283, s. 221-228
- STAFFORD, Pauline. Women and the Norman Conquest. In: *Transactions of the Royal Historical Society*, 1994, v. 4, s. 221–249.
- VAN HOUTS, Elisabeth. Trauma of 1066. In: *History Today*, 1996, v. 46, n. 10, s. 9.
- WILLIAMS, Ann. The Piety of Earl Godwine. In: *Anglo-Norman Studies*, 2012, v. 34, s. 237-253.